

**МВС УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ІНСТИТУТ**

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ,
СУДОВО-ЕКСПЕРТНЕ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД**

Тези доповідей
підсумкової науково-теоретичної конференції здобувачів вищої освіти
(м. Київ, 7 травня 2026 року)

КИЇВ 2026

УДК 343.98(477)(06)

Друкується згідно з рішенням вченої ради
навчально-наукового експертно-криміналістичного інституту
Національної академії внутрішніх справ (протокол № 5 від 11.05.2026)

Організаційно-правове судово-експертне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування в умовах воєнного стану та післявоєнний період: тези доп. підсумк. наук.-теоретич. конф. (м. Київ, 7 травня 2026 р.) / МВС України, Націон. акад. внутріш. справ. Київ : ННЕКІ НАВС, 2026. 182 с.

Збірник містить підсумкові результати наукових досліджень здобувачів вищої освіти ННІ № 2 НАВС, що стосуються теоретичних питань досудового розслідування, криміналістичного забезпечення та сучасних тенденцій розвитку судової експертології.

*Матеріали викладені в авторській редакції
з незначними коректорськими правками.
Відповідальність за точність поданих фактів та використання
інформації з обмеженим доступом несуть автори
та їх наукові керівники.*

Зміст

Вітальне слово.....	8
Секція 1. Судово-експертне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування	9
АКУЛОВА О.Ю.	
ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДАКТИЛОСКОПІЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСІБ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ	9
АЛЬ АСАС П.А.	
КРИМІНАЛІСТИЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСОБИ ЗА БІОМЕТРИЧНИМИ ОЗНАКАМИ	13
АНДРЕЄВА М.В.	
ПОПЕРЕДНЄ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ БІОЛОГІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ	17
БАЗИЛЯК І.О.	
ІШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	24
БОГУСЛАВСЬКА А.О.	
АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ І КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ВИМІР	27
БРЕУС А.Ю.	
НАЦІОНАЛЬНА СЛУЖБА СУДОВОЇ ЕСПЕРТИЗИ (NFS) РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ	30
ВЕРБІЦЬКИЙ Б.Я.	
ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІД РАДІОАКТИВНОГО, БІОЛОГІЧНОГО, ХІМІЧНОГО ВПЛИВУ ТА ЇХ ЗАГАЛЬНА КЛАСИФІКАЦІЯ	32
ВЕРБІЦЬКИЙ Р.Я.	
ПОНЯТТЯ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ ТА ДИВЕРСАНТСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ	35
ГРУШКО І.Ю.	
ТРАСОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ КРОВІ	39
ДЕМЕДЮК М.С.	
ІДЕНТИФІКАЦІЯ НЕВСТАНОВЛЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ МЕТОДУ НЕКРОДАКТИЛОСКОПІЇ	42
ДЕМЕДЮК М.С.	
СУДОВО-ГЕНЕТИЧНА (ДНК) ЕКСПЕРТИЗА У ВСТАНОВЛЕННІ ОСІБ ЗАГИБЛИХ ТА БЕЗВІСТИ ЗНИКЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: КРИМІНАЛІСТИЧНІ, ПРОЦЕСУАЛЬНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ	48
ДЗИБЕНЬ В.В.	
ХАРАКТЕРИСТИКА КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	52

ЗАСЛАВСЬКА А.В.	
ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НІМЕЧЧИНІ	56
КСЮК К.М.	
ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ	60
ЛУКОВСЬКА К.Ю.	
ЗАСТОСУВАННЯ РУЙНУЮЧИХ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ	64
ЛУКОВСЬКА К.Ю.	
ПОНЯТТЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ЗНАЧЕННЯ МІКРООБ'ЄКТІВ	68
ЛЯХ А.О.	
ОДОРОЛОГІЯ ЯК НАУКА – ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ, СУЧАСНИЙ АСПЕКТ	72
МУРАТОВА В.О.	
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У НІДЕРЛАНДАХ	75
ОЛІФЕРЧУК А.А.	
КІБЕРПРОСТІР ЯК НОВИЙ ВИКЛИК У СФЕРІ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ: ПОШИРЕННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МЕРЕЖУ ІНТЕРНЕТ	78
ОЛІФЕРЧУК А.А.	
ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ У РІЗНИХ СФЕРАХ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	81
ПОГОРЕЛОВ А.В.	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІНОЛОГІЧНОЮ СЛУЖБОЮ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	83
ПОГРІБНА А.А.	
ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ 3D-МОДЕЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ФІКСАЦІЇ НАСЛІДКІВ РАКЕТНИХ ОБСТРІЛІВ ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	87
ПРИХОДЬКО Ю.Ю.	
ВИКОРИСТАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ «Cellebrite UFED» ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	91
САМОЙЛЕНКО О.Г.	
КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	93
СИТНІКОВА Д.Д.	
СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ ДНК-ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСІБ ЗА КІСТКОВИМИ ОСТАНКАМИ В УМОВАХ МАСОВИХ ПОХОВАНЬ	96
СЛОБОДЯНИК Д.А.	
ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ	98

ХАУСТОВА Т.А.

ЗАМІСНА ПІДТРИМУВАЛЬНА ТЕРАПІЯ (ЗПТ) ЯК ЕЛЕМЕНТ
ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ **101**

Секція 2. Правничі дисципліни 104

ДЖУНЬ С.В.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУДОВО-ЕКСПЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ **104**

ДЖУНЬ С.В.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОЛІЦЕЙСЬКОГО В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ **107**

КИРИЛЮК Є.І.

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ЗАСІБ ДОКАЗУВАННЯ У
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ ТА
ІСТОРИЧНИЙ ВИМІРИ **110**

ТОЛОЧКО Б.В.

РОЛЬ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОКАЗУВАННЯ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ ТА
ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ **112**

Секція 3. Law enforcement and investigative-forensic activity: global experience for Ukraine 116

БЕГА І.Р.

PECULIARITIES OF IDENTIFYING PERSONS BY EXTERNAL
CHARACTERISTICS UNDER CONDITIONS OF MASS POPULATION
DISPLACEMENT DURING MARTIAL LAW **116**

БОРИСЕНОК М.Д.

PROBLEMS AND PROSPECTS OF ENSURING THE EFFICIENCY OF PRE-
TRIAL INVESTIGATION IN THE CONDITIONS OF MARTIAL ARTS AND
THE POST-WAR PERIOD **118**

БРЕУС А.Ю.

INTERNATIONAL EXPERIENCE IN COMBATING HUMAN TRAFFICKING **120**

БУДЬОННИЙ В.А.

CURRENT ISSUES OF EXPANDING THE BARRIER-FREE SPACE
IN UKRAINE **123**

ВЕРБІЦЬКИЙ Б.Я.

RECORDING EVIDENCE DURING MARTIAL LAW: TECHNICAL
MEANS..... **125**

ВЕРБІЦЬКИЙ Р.Я.

TACTICS OF INTERROGATION OF WITNESSES OF WAR CRIMES **127**

ВОЙТОВА А.М.

PROBLEMS OF IDENTIFICATION OF THE DECEASED AS A RESULT OF
HOSTILITIES (DNA EXPERT EXAMINATION) **130**

ДЕМЕДЮК М.С. USE OF DNA ANALYSIS IN CRIMINAL INVESTIGATIONS: INTERNATIONAL PRACTICE	132
ДЖУНЬ С.В. DIGITAL TECHNOLOGIES IN FORENSIC EXPERT ACTIVITY UNDER MARTIAL LAW	135
ЗАДНІЧЕНКО О.С. EXPERIENCE OF THE UNITED STATES IN CRIMINAL INVESTIGATION	137
ЗАСЛАВСЬКА А.В. INTERNATIONAL COOPERATION BETWEEN THE EXPERT SERVICE OF THE MIA OF UKRAINE AND THE ENFSI	140
ІСЬКОВА К.О. THE SPECIFICS OF POLICE TACTICAL OPERATIONS IN THE FIELD OF PUBLIC SAFETY UNDER MARTIAL LAW	143
КИРИЛЮК Є.І. FORENSIC EXAMINATION AS A MEANS OF PROOF IN CRIMINAL PROCEEDINGS	145
КСЮК К.М. LATEST FORENSIC TOOLS AND THEIR USAGE IN THE INVESTIGATION OF WAR CRIMES	147
ЛЯХ А.О. MODERN FORENSIC TOOLS FOR CRIMINAL INVESTIGATION	150
МУРАТОВА В.О. DIGITAL TECHNOLOGIES IN FORENSIC EXPERT ACTIVITY UNDER MARTIAL LAW	152
НЕПЛОХОВА О.Г. PSYCHOLOGICAL READINESS OF A POLICE OFFICER IN PERFORMING OFFICIAL DUTIES	154
ОЛІФЕРЧУК А.А. THE SPECIFICS OF TRAINING MILITARY PERSONNEL TO CARRY OUT MISSIONS IN COMBAT ZONES	156
ПОГОДІЧЕВ М.О. LAW ENFORCEMENT AND INVESTIGATIVE-FORENSIC ACTIVITY: GLOBAL EXPERIENCE FOR UKRAINE	159
ПОГОРЕЛОВ А.В. GROUNDS FOR INVOLVING A SPECIALIST TO EXAMINE A CRIME SCENE	161
РОНЖИН Ф.В. THE UNITED STATES' STRATEGY FOR COMBATING TERRORISM	164
РУТЕЦЬКИЙ П.О. HUMAN TRAFFICKING: A MODERN FORM OF SLAVERY	168
САМОЙЛЕНКО О.Г. THE ROLE OF POLICE AND LAW ENFORCEMENT OFFICERS IN UKRAINE	170

СЛАВИНСЬКИЙ М.О.

THE ROLE OF THE SCENE OF CRIME OFFICER (SOCO) IN THE IRISH POLICE: PROCEDURAL STATUS AND FUNCTIONS **172**

СЛОБОДЯНИК Д.А.

MODELS OF LAW ENFORCEMENT SYSTEMS: BETWEEN STATE HIERARCHY AND SOCIAL CONTRACT **174**

ХАУСТОВА Т.А.

COUNTERACTING HUMAN TRAFFICKING IN THE USA: LEGISLATION AND PRACTICE **176**

ШАЛЬ В.В.

LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES UNDER MARTIAL LAW AND POST-WAR RECONSTRUCTION **179**

Вступне слово

Директора навчально-наукового
експертно-криміналістичного інституту
Національної академії внутрішніх справ,
кандидата юридичних наук,
полковника поліції

МОТИЛЯ Івана Івановича

Шановні здобувачі, колеги, науковці!

Вітаю Вас із нагоди початку підсумкової науково-теоретичної конференції здобувачів вищої освіти на тему: «Організаційно-правове, судово-експертне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування в умовах воєнного стану та післявоєнний період», присвячена 105-й річниці від Дня заснування Національної академії внутрішніх справ. В той час, коли наша країна, Україна, стикається зі складною ситуацією російської збройної агресії, ця конференція набуває особливої актуальності. Вона стає не лише місцем обговорення наукових питань, але й платформою для об'єднання та підтримки заради боротьби з випробуваннями, що стоять перед нашою державою.

Попри виклики сьогодення, непростий період в історії України, Ви знаходите в собі сили продовжувати дослідницьку діяльність заради нашої Перемоги.

Щоденно, наші колеги-правоохоронці і військовослужбовці виявляють, фіксують та вилучають сліди воєнних злочинів, документують їх наслідки, масові поховання, невинно розстріляних, закатованих мирних жителів та українських захисників, які загинули від протиправних дій ворога.

Сьогодні перед правоохоронною системою країни стоїть важливе завдання щодо збору та документування доказів російської агресії для Міжнародного кримінального суду. Щоб кожний, хто вчинив воєнний злочин, незалежно від свого соціального і політичного статусу, був притягнутий до міжнародно-правової відповідальності.

Бажаю всім успіхів, натхнення та творчої наснаги в професійній та дослідницькій діяльності.

Переконаний, що результати конференції знайдуть своє подальше відображення у майбутньому на користь Перемоги нашої держави.

Слава Україні!!!

Героям Слава!!!

Секція І
«СУДОВО-ЕКСПЕРТНЕ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ»

АКУЛОВА Ольвія Юріївна,
здобувач вищої освіти з курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»
Науковий керівник:
ВОРОБЕЙ Олена Вячеславівна,
професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДАКТИЛОСКОПІЧНОЇ
ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСІБ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ
ЗЛОЧИНІВ

Дактилоскопична ідентифікація є одним із найнадійніших методів встановлення особи людини, заснованим на унікальності та незмінності папілярних узорів шкіри пальців рук. В умовах повномасштабного збройного конфлікту, що розгорнувся на території України з лютого 2022 року, роль дактилоскопії у розслідуванні воєнних злочинів набула виняткового значення.

Масштаб воєнних злочинів — страти цивільних осіб, масові поховання, катування у місцях несвободи, загибель полонених — вимагає від слідчих, судово-медичних експертів та криміналістів застосування надійних методів встановлення особи жертв та виконавців злочинних діянь. Дактилоскопичний метод залишається «золотим стандартом» ідентифікації поряд із ДНК-аналізом, перевершуючи останній за швидкістю та економічністю. Водночас застосування дактилоскопії в зоні збройного конфлікту наражається на специфічні перешкоди: пошкодження тіл, відсутність або недоступність баз даних, руйнування інфраструктури, необхідність взаємодії з міжнародними структурами. Вирішення цих проблем є нагальним завданням сучасної криміналістики.

Розглянемо ключові особливості та проблеми дактилоскопичної ідентифікації при розслідуванні даних злочинів. Специфіка злочинів, що вчиняються під час воєнних дій, суттєво ускладнює роботу зі слідами рук порівняно зі звичайними кримінальними провадженнями.

Серед головних особливостей необхідно виокремити такі:

термічне пошкодження шкірного покриву внаслідок вибухів, пожеж або навмисного спалення тіл. Папілярні узорі можуть бути частково або повністю знищені, що вимагає застосування відновлювальних методик (ін'єкцій гліцерину, силіконових компаундів тощо);

гнильна деструкція тіл загиблих, ускладнена кліматичними умовами та тривалим перебуванням у несприятливому середовищі (підвали, водойми, масові поховання). Це потребує спеціальних підходів до відбору зразків та їх консервації;

механічні пошкодження — травми від зброї, вибухових пристроїв чи катувань, що знищують поверхню шкіри або деформують папілярний рельєф;

умисне знищення слідів — фактор, характерний саме для воєнних злочинів, коли виконавці цілеспрямовано усувають ідентифікаційні ознаки жертв або власні сліди.

Зазначені чинники обумовлюють необхідність підготовки спеціалістів до роботи з пошкодженими об'єктами та розширення технічного арсеналу криміналістичних підрозділів.

Ефективність автоматизованих дактилоскопічних ідентифікаційних систем (АДІС) залежить від повноти та доступності баз даних відбитків пальців.

В умовах воєнного конфлікту виникають такі проблеми:

- відсутність дактилоскопічних записів на осіб, що вчинили воєнні злочини, у доступних базах даних — особливо щодо іноземних громадян-учасників окупаційних сил;

- часткова недоступність або знищення українських реєстрів внаслідок ворожих кібератак та фізичного знищення баз даних у захоплених населених пунктах;

- обмеженість міжнародного обміну дактилоскопічними даними через різні формати зберігання, правові обмеження та відсутність налагоджених протоколів взаємодії;

- необхідність оперативного формування баз даних на підставі відбитків, виявлених у звільнених населених пунктах, місцях утримання полонених і катувань.

Розв'язання цих проблем потребує уніфікації форматів даних відповідно до стандартів Інтерполу (ANSI/NIST-ITL) та налагодження оперативного міжнародного обміну криміналістичною інформацією.

Збирання дактилоскопічних доказів у зоні збройного конфлікту ускладнюється низкою процесуальних труднощів:

- забезпечення допустимості доказів з огляду на вимоги як національного КПК України, так і міжнародного кримінального права. Порушення ланцюга зберігання доказів (chain of custody) може призвести до їх відхилення судом;

обмеження доступу до місць вчинення злочинів — активні бойові дії, заміновані території, підконтрольні противнику зони унеможливають своєчасне проведення слідчих дій;

проблема ідентифікації тіл на тимчасово окупованих територіях, де доступ українських слідчих органів є неможливим без залучення міжнародних спостерігачів;

необхідність паралельного застосування протоколів DVI (Disaster Victim Identification) Інтерполу та вимог КПК України, що не завжди узгоджуються між собою.

Практика розслідування воєнних злочинів в Україні виявила ряд техніко-криміналістичних проблем та можливих шляхів їх подолання:

недостатнє оснащення мобільних криміналістичних груп спеціалізованим обладнанням для роботи з пошкодженими тілами безпосередньо на місці подій. Пропонується таке вирішення проблеми: постачання польових наборів для відновлення папілярних узорів;

потреба у впровадженні портативних АДІС-терміналів для оперативного порівняння відбитків у польових умовах без необхідності транспортування до стаціонарних лабораторій;

недостатня кількість кваліфікованих дактилоскопістів, здатних проводити відновлювальні процедури з пошкодженими об'єктами. Вирішення: налагодження спеціалізованого навчання за участю міжнародних партнерів [5];

відсутність затверджених методичних рекомендацій щодо роботи з пошкодженими дактилоскопічними об'єктами в умовах збройного конфлікту, що знижує стандартизацію отриманих результатів.

Міжнародний досвід (розслідування злочинів у Боснії, Руанді, Іраку) демонструє, що дактилоскопія у поєднанні з ДНК-аналізом та одонтологічною ідентифікацією утворює комплексну систему встановлення особи жертв масових злочинів і має стати основою методологічного підходу в Україні [3].

ННЦ «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» розробив проєкт для прискорення ідентифікації загиблих захисників через використання біометричних даних Державної міграційної служби. Основна ідея полягає у порівнянні відбитків пальців, відібраних у загиблих, із базою відбитків великих пальців (яка налічує близько 35 млн записів), що збиралися під час оформлення закордонних паспортів. Головною перевагою методу є швидкість: отримання результату за допомогою спеціального програмного забезпечення займає лише кілька хвилин, що значно швидше за ДНК-аналіз. Окрім цього, метод дозволяє ідентифікувати особу без обов'язкової участі родичів, економить дорогі реагенти та розвантажує лабораторії. На думку фахівців, порівняння папілярних візерунків є психологічно більш зрозумілим і переконливим

доказом для сімей загиблих, ніж складні генетичні таблиці. Для повноцінного впровадження системи наразі готуються зміни до нормативної бази та розробляються методичні рекомендації. Реалізація цього підходу є критично важливою з огляду на велику кількість репатрійованих тіл (понад 10 000 лише за 2025 рік) та необхідність оперативного документування воєнних злочинів [4].

Дактилоскопічна ідентифікація осіб під час розслідування воєнних злочинів є необхідним, але складним процесом, що вимагає подолання сукупності криміналістичних, процесуальних та організаційних проблем. Специфіка злочинів, що вчиняються в умовах збройного конфлікту, обумовлює пошкодження ідентифікаційних ознак, обмеження доступу до місць подій та труднощі з формуванням доказової бази, прийнятної для міжнародних судових інституцій. Вирішення виявлених проблем можливе лише на основі комплексного підходу: технічного переоснащення криміналістичних підрозділів, нормативного врегулювання специфічних методик роботи з пошкодженими об'єктами, налагодження міжнародної співпраці, а також підготовки відповідних вузькопрофільних фахівців.

Дактилоскопія у поєднанні з іншими методами ідентифікації (ДНК-аналіз, одонтологія) є потужним інструментом документування воєнних злочинів та встановлення відповідальності їх виконавців. Наукова розробка зазначених питань відповідає завданням, що стоять перед криміналістичною наукою в умовах сучасних збройних конфліктів, та сприяє забезпеченню невідворотності покарання за злочини проти українського народу.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 1 квітня 2026 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 12.04.2026).
2. Інструкція про порядок реалізації експериментального проекту з ідентифікації: затверджена наказом МВС України від 25 вересня 2025 р. № 1428. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1127-03> (дата звернення: 09.04.2026).
3. Interpol. Disaster Victim Identification Guide. Lyon : Interpol General Secretariat, 2018. 167 p. URL: <https://www.interpol.int/en/How-we-work/Forensics/Disaster-Victim-Identification-DVI> (дата звернення: 07.04.2026).
4. В Інституті судових експертиз Мін'юсту запропонували механізм, що прискорить ідентифікацію тіл загиблих: вебсайт. Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/v-instituti-sudovih-ekspertiz-minyustu-zaproponuvali-mehanizm-scho-priskorit-identifikatsiyu-til-zagiblih> (дата звернення: 17.04.2026).

АЛЬ АСАС Поліна Ахмадівна,
здобувач вищої освіти 2 курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:
ВОЛОШИН Олексій Гнатович,
старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС

КРИМІНАЛІСТИЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСОБИ ЗА БІОМЕТРИЧНИМИ ОЗНАКАМИ

У сучасних умовах розвитку криміналістики та судової експертизи особливого значення набуває питання встановлення особи за допомогою біометричних ознак. Стрімкий розвиток цифрових технологій, автоматизованих баз даних і програмного забезпечення сприяє активному використанню біометричних методів у діяльності правоохоронних органів. Біометричні технології дозволяють здійснювати точну ідентифікацію особи на основі її індивідуальних фізіологічних або поведінкових характеристик. Саме тому криміналістична ідентифікація за біометричними ознаками є одним із найбільш перспективних напрямів сучасної криміналістичної науки.

Криміналістична ідентифікація є процесом встановлення тотожності об'єкта шляхом порівняння його індивідуальних ознак із відображеннями, слідами або інформацією, отриманою під час розслідування. Основною метою криміналістичної ідентифікації є встановлення конкретного об'єкта серед інших однорідних об'єктів. Теоретичною основою ідентифікації є принцип індивідуальності, який передбачає, що кожна людина має унікальний комплекс ознак, які не повторюються в інших осіб [1].

У криміналістиці біометричні ознаки визначаються як стійкі індивідуальні характеристики людини, що можуть бути використані для її розпізнавання та встановлення особи. Біометричні параметри поділяються на фізіологічні та поведінкові. До фізіологічних належать відбитки пальців, райдужна оболонка ока, геометрія обличчя, структура вен, ДНК-профіль, форма вуха та долоні. До поведінкових характеристик відносять голос, особливості письма, ходу, міміку та індивідуальні особливості використання технічних пристроїв [2].

Найбільш поширеним видом біометричної ідентифікації у криміналістичній діяльності є дактилоскопія. Вона ґрунтується на дослідженні папілярних ліній пальців рук людини. Унікальність папілярного візерунка полягає у тому, що він формується ще до народження та не змінюється протягом життя. Навіть при механічних

пошкодженнях шкіри структура папілярного узору здебільшого відновлюється. Саме це забезпечує високий рівень достовірності під час проведення експертних досліджень [3].

Дактилоскопія має особливе значення у розкритті злочинів, оскільки сліди рук найчастіше залишаються на місці події. Під час огляду місця події експерти-криміналісти виявляють, фіксують та вилучають сліди пальців рук, після чого проводять їх дослідження та порівняння з наявними базами даних. Використання автоматизованих дактилоскопічних інформаційних систем AFIS значно прискорює процедуру пошуку збігів, оскільки дозволяє аналізувати тисячі записів за короткий час [7].

В Україні дактилоскопічні бази використовуються правоохоронними органами для встановлення особи невідомих осіб, злочинців, безвісти зниклих громадян та невпізнаних трупів. Важливою перевагою дактилоскопічної ідентифікації є її висока доказова сила. Висновки експерта щодо збігу папілярних узорів визнаються допустимим доказом у кримінальному провадженні [8].

Окреме місце серед біометричних методів займає ідентифікація за ознаками зовнішності. Цей вид дослідження ґрунтується на аналізі індивідуальних рис обличчя людини. У криміналістиці застосовується поняття габітоскопії — розділу криміналістики, який вивчає зовнішні ознаки людини. До таких ознак належать форма голови, будова носа, очей, губ, підборіддя, розташування анатомічних точок та співвідношення окремих частин обличчя [4].

Сучасні технології розпізнавання обличчя активно використовуються в умовах цифрового середовища. Аналіз відеозаписів із камер спостереження, фотографій та цифрових баз дозволяє правоохоронним органам встановлювати особу підозрюваного або потерпілого. Особливо актуальним це є під час розслідування злочинів у громадських місцях, де встановлені системи відеоспостереження. Алгоритми розпізнавання здатні визначати характерні точки обличчя та зіставляти їх із базами даних [10].

Важливим методом біометричної ідентифікації є генетична експертиза. ДНК-аналіз належить до найбільш точних способів встановлення особи, оскільки генетичний код кожної людини є унікальним. Генетичні дослідження проводяться на основі біологічних слідів, вилучених із місця події: крові, волосся, слини, клітин епітелію, сперми або тканин [3].

ДНК-експертиза широко застосовується у розслідуванні тяжких та особливо тяжких злочинів, насамперед вбивств, сексуальних злочинів, катастроф та випадків масової загибелі людей. У сучасних умовах воєнного стану значення генетичної ідентифікації особливо зросло,

оскільки вона використовується для встановлення особи загиблих військовослужбовців та цивільних осіб [2].

Перевагою генетичної ідентифікації є можливість дослідження навіть мінімальної кількості біологічного матеріалу. Крім того, ДНК-дослідження дозволяють встановлювати родинні зв'язки та підтверджувати спорідненість. Це особливо важливо під час встановлення особи невідомих трупів або дітей, які втратили контакт із батьками [6].

Одним із сучасних напрямів є ідентифікація за райдужною оболонкою ока. Райдужка має складну структуру, яка формується індивідуально та не повторюється у різних людей. Сканування райдужної оболонки забезпечує високий рівень точності та низьку ймовірність помилки. Такі технології переважно використовуються у системах безпеки, проте поступово інтегруються і в криміналістичну практику [5].

Ідентифікація за голосом також має важливе значення. Голосові характеристики людини включають частоту, тембр, інтонацію, особливості вимови та мовлення. У криміналістиці фоноскопична експертиза використовується під час аналізу аудіозаписів телефонних переговорів, повідомлень, погроз або записів із камер спостереження. Завдяки спеціальному програмному забезпеченню можливо визначити ступінь подібності голосів [14].

Поведінкові біометричні ознаки становлять окрему групу ідентифікаційних характеристик. До них належать особливості рухів людини, манера ходи, темп письма, спосіб користування клавіатурою чи мобільними пристроями. Поведінкова біометрія має важливе значення у випадках, коли фізіологічні параметри неможливо отримати. Наприклад, аналіз ходи може використовуватись при дослідженні відеозаписів низької якості [13].

Незважаючи на переваги біометричних технологій, їх використання супроводжується певними проблемами. Однією з ключових є питання захисту персональних даних. Біометрична інформація належить до конфіденційної категорії, оскільки містить індивідуальні характеристики людини. Закон України «Про захист персональних даних» визначає порядок збору, зберігання та обробки таких відомостей [11].

Проблемним аспектом також є можливість помилкової ідентифікації. Помилки можуть виникати через технічні несправності, недостатню якість зображень, зміни зовнішності людини або некоректну роботу програмного забезпечення. Тому результати біометричних систем не повинні використовуватись як єдина підстава для прийняття процесуальних рішень без додаткової перевірки [4].

У сучасних умовах розвитку штучного інтелекту біометричні технології постійно вдосконалюються. Алгоритми машинного навчання дозволяють аналізувати великі масиви даних, підвищувати точність розпізнавання та скорочувати час обробки інформації. Інтеграція штучного інтелекту в криміналістичні системи створює нові можливості для встановлення особи та автоматизації експертної діяльності [4].

Таким чином, криміналістична ідентифікація особи за біометричними ознаками є важливим напрямом розвитку сучасної криміналістики та судової експертизи. Використання біометричних методів забезпечує ефективне встановлення особи, сприяє розкриттю злочинів та підвищує доказову цінність криміналістичних досліджень. Разом із тим застосування біометричних технологій потребує належного правового регулювання, технічного контролю та дотримання прав людини.

Список використаних джерел

1. Полтавський А. О. Криміналістика і судова експертиза: теорія та практика. Київ, 2019.
2. Гресь Ю. Біометрична технологія ідентифікації особи як дієвий інструмент попередження та розслідування кримінальних правопорушень. Одеса, 2025.
3. Голуб В. Р., Крижановський А. С. Криміналістичні методи ідентифікації осіб за відбитками пальців та біометричними даними.
4. Машталяр О. М. Штучний інтелект і біометричні дані в кримінальному процесі України: допустимість, ризики, судовий контроль.
5. Захаров В. П., Рудешко В. І. Біометричні технології в XXI столітті та їх використання правоохоронними органами. Львів, 2015.
6. Сибірна Р. І., Василенко С. Р. Ідентифікація особи за допомогою сучасних ДНК-методів: стан та перспективи в Україні.
7. Левченко О. В. Використання систем AFIS у криміналістичній ідентифікації: проблеми впровадження. Харків, 2021.
8. Книженко С. О. Дактилоскопічний облік в Україні: правове регулювання та перспективи удосконалення. Київ, 2023.
9. Негребецький В. Біометричні технології в криміналістиці: функції та можливості використання. Київ, 2021.
10. МВС України. Інноваційні методи, засоби та технології в криміналістиці. Київ, 2024.
11. Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 № 2297-VI.
12. Козьяков Р. С. Біометричні методи ідентифікації безвісно зниклих осіб. Київ, 2015.
13. Волошин І. М. Алгоритмічна упередженість у біометричних системах: етичний аспект. Харків, 2023.
14. Нікітін С. О. Поведінкові біометричні технології у криміналістиці. Одеса, 2022.

15. Антонюк П. Є., Білоус І. В., Крилевич Р. Б. Використання дактилоскопічних сканерів підрозділами Національної поліції України: методичні рекомендації. Київ, 2021.

АНДРЕЄВА Мирослава Віталіївна,
здобувач вищої освіти 2 курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:
ВОЛОШИН Олексій Гнатович,
старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС

ПОПЕРЕДНЄ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ БІОЛОГІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Немаловажне значення має попереднє дослідження об'єктів біологічного походження, серед яких особливе місце займають сліди крові.

За морфологічними ознаками слідів крові, що виявляють на місці події, може бути отримана інформація про механізм їх утворення, а також про такі обставини вчинення кримінального правопорушення, як:

- кількість поранень, їх черговість;
- місце тіла, локалізація ушкоджень;
- взаємне положення потерпілого і правопорушника в момент заподіяння тілесних ушкоджень;
- напрямок руху (переміщення) закривавленого тіла;
- висоту, з якої стікала кров;
- швидкість переміщення (волочіння) тіла.

Однак для цього спеціалісту необхідно добре орієнтуватися в різноманітті слідів крові.

При ушкодженні тіла, як правило, утворюється комплекс різних за формою слідів, і тільки дослідження такого комплексу в цілому дозволяє реконструювати механізм і умови утворення слідів. Для одержання найбільш повної інформації про подію, що мала місце, сліди крові поділяються на три групи: сліди елементарні; складні (комплексні); змішані. [1]

Під елементарним слідом крові розуміється такий слід, морфологічні ознаки якого безпосередньо відображають спосіб й умови його формування. Форма елементарних слідів крові, головним чином, визначається механізмом їх утворення. Крім того, вона, у певній мірі, залежить від кількості крові, що вилася, її в'язкості, конфігурації предмета, на який кров потрапила, і будови його поверхні, положення цього предмета відносно джерела кровотечі тощо.

Виділяють 5 основних форм елементарних слідів:

від витікання великої маси крові – калюжа;

від падаючої під дією сили ваги краплі крові – пляма й вид краплі, що одержала додаткову кінетичну енергію, – пляма від бризок;

від стікаючої під дією сили ваги більших мас або великих крапель крові – потік;

від зіткнення закривавленого предмета або частини тіла з якоюнебудь поверхнею по дотичній – помарка;

те саме від повного зіткнення – відбиток.

Однотипні елементарні сліди крові зустрічаються або у вигляді одиничних, або у вигляді груп (сукупностей) слідів.

Інформація, одержана при вивченні таких слідів, у певній мірі має обмежений характер, оскільки дозволяє судити лише про механізм утворення сліду або групи однакових слідів. [2]

Краплі крові, що мають ту чи іншу додаткову кінетичну енергію, можуть падати на перешкоду перпендикулярно або частіше під кутом.

Форма плям обумовлюється величиною кінетичної енергії краплі, що визначає її траєкторію та кут падіння краплі. Однак кут падіння залежить не тільки від траєкторії, але й від положення перешкоди відносно джерела кровотечі. При великій кінетичній енергії краплі висота її падіння на формі плям майже не позначається.

При перпендикулярному падінні краплі крові й невеликої її швидкості утворюється пляма округлої форми; при більшій швидкості по краях плями виникають зубці. Діаметр плям незалежно від висоти падіння не перевищує 2-4 мм.

При куті падіння близько 75° утворюється пляма, що за формою нагадує наконечник списа. Зі зменшенням кута падіння форма плями змінюється: вона може мати вигляд колби, булав, знака оклику. У всіх зазначених випадках широка частина сліду звернена до джерела кровотечі, а вузька збігається з напрямком руху краплі крові [3]

Плями від бризок крові утворюються не тільки при безпосередньому зіткненні краплі з перешкодою, але і як супутників інших елементарних слідів (вторинні - «секундарні» - плями).

Сліди від бризок виникають також при струшуванні крові з закривавленого знаряддя. Оскільки такого роду сліди утворюються в процесі руху закривавленого знаряддя, їх ознаки (форма, розміри) і скупчення залежать, в основному, від кількості крові на знарядді й напрямку руху останнього.

На горизонтальній поверхні групи подібних слідів мають вигляд однієї або декількох ланцюжків із плям округлої або овальної форми. Розміри окремих слідів, що входять у ланцюжок, поступово зменшуються до її закінчення.

Особливості груп слідів на вертикальній поверхні залежать від відстані між знаряддям і перешкодою. При відстані 50-80 см утворюються ланцюжки слідів, а при 1,5-2,0 м сліди безсистемно розсіюються на великій площі.

При невеликих відстанях між знаряддям і сприймаючою поверхнею форма слідів в «ланцюжку» визначається напрямком руху закривавленого знаряддя: гострі (зубчасті) краї плям завжди звернені убік його руху. Якщо знаряддя рухається зверху вниз, сліди у верхній частині ланцюжка мають овальну форму й більші розміри, а в нижній – вони дрібніші й мають вид знаку оклику, вузька частина яких спрямована донизу. У випадку руху знаряддя знизу вгору більшість слідів мають округлу або овальну форму, розміри їх у ланцюжку приблизно однакові.

Коли відстань перевищує 1,5-2 м, всі сліди витягнуті, причому більшість з них мають форму знаку оклику. Коли відстань до перешкоди виявляється значною, порушується закономірність в орієнтації слідів, внаслідок чого в цих випадках відновити положення знаряддя в момент утворення слідів неможливо.

При розмахуванні закривавленим знаряддям сила, що діє на краплі має два почергових протилежних напрямки, що відповідно відображаються на формі слідів.

Помарки – сліди, що виникають у результаті зіткнення закривавленого предмета або частини тіла з якою-небудь поверхнею по дотичній (тангенціально). Ці сліди утворюються при обтиранні закривавлених знарядь, витиранні закривавлених рук, при пересуванні пораненого або перенесенні трупа тощо.

У більшості випадків не мають певної форми, у зв'язку з чим їх морфологічні особливості мають обмежене інформативне значення. Однак місцезнаходження й розташування таких слідів дозволяє скласти певне уявлення про дії учасників події, що мала місце. У той же час іноді помарки відображають загальні ознаки предметів, що їх утворили. Так, наприклад, при обтиранні закривавленого знаряддя (клинок ножа) частково відтворюються його форма й розміри. У випадку обтирання закривавлених пальців рук помарки мають вигляд паралельних смуг, кількість яких відповідає кількості пальців, що брали участь у формуванні сліду.

Помарки, що утворюються при переміщенні закривавленого тіла, називаються слідом волочіння. Такий слід має вигляд смуги або паралельних смуг з рівними або звивистими краями. Окремі частини сліду, внаслідок неоднакового вмісту в них крові, мають різну інтенсивність. Уздовж країв помарок від волочіння нерідко розташовуються інші елементарні сліди крові, що частково вказують на

напрямок пересування. Сліди, що утворюються від волочіння тіла в закривавленому одязі, відрізняються від слідів волочіння тіла, що кровоточить, не прикритого одягом, більш рівномірним забарвленням і наявністю значної кількості паралельних лінійних слідів. [12]

Відбитки – сліди, що утворюються в результаті повного зіткнення закривавленого предмета або частини тіла з якою-небудь поверхнею. Відбитки найчастіше являють собою сліди рук, ніг, одягу й рідше – знарядь кримінального правопорушення. Вони можуть повністю або частково відтворювати конфігурацію слідоутворюючої поверхні й відобразити зовнішню структуру. Повнота й чіткість передачі цих ознак, головним чином, залежать від стану й кількості слідоутворюючої речовини, умов слідоутворення й характеру сприймаючої поверхні. Відбитки закривавлених рук найчастіше виявляють на стінах, дверях, знаряддях кримінального правопорушення тощо.

На поверхні різних предметів (підлога, меблі) іноді залишаються сліди закривавленого одягу правопорушника або жертви: відбитки тканини штанів – при стоянні на колінах, сорочки або піджака, якщо людина спиралася, наприклад, на стіл.

Під складним слідом крові розуміється сукупність різних елементарних слідів, що утворилися з єдиного джерела кровотечі (ушкодження), наявного на тілі людини. Ці сліди за характером виникнення поділяються на первинні та вторинні.

Первинні складні сліди утворюються безпосередньо від кровотечі з ушкодження, вторинні – від впливу на вже закривавлену поверхню.

Вивчення складних слідів дає більш-менш всебічну інформацію про механізм утворення сукупності слідів, що дозволяє судити про деталі події, що сталася.

При утворенні складного сліду крові має місце різне сполучення елементарних слідів, обумовлене характером наявних в ушкодженні кровоносних судин. Особливості комплексу слідів залежать від локалізації ушкодження й характеру знаряддя.

Залежно від положення джерела кровотечі й перешкоди, на яку попадають бризи крові, сліди одержують певну форму й своєрідне скупчення. При ушкодженні вен, навіть великих, кров випливає струменем й утворює калюжі або просочування на ділянках, що прилягають до ушкодженої частини тіла. При влученні струменя крові на вертикальну або похилу поверхню виникають патьоки, а при падінні її з висоти кров розприскується.

При потраплянні крові на гладку горизонтальну поверхню утворюється віялоподібна розбіжна група дрібних плям від бризок. Форма їх округла або дещо овальна; краї рівні або зубчасті (останні – при

висоті падіння бризок 25 см і вище), діаметр 2-4 мм (при висоті падіння від 10 до

150 см). Вершина цієї групи слідів звернена до джерела кровотечі; величина (довжина, ширина) обумовлюється висотою падіння крові. Чим вище розташоване джерело кровотечі, тим на більшому просторі розташовуються сліди. Кількість слідів від бризок зростає до підстави групи.

Особливості груп слідів при падінні крові на вертикальну поверхню визначаються кутом зустрічі струменя крові з перешкодою.

Якщо кут дорівнює 90° , утворюється пляма булавоподібної форми, у вигляді головки, що переходить у довгий потік (до 1-1,5 м і більше). Навколо головки й патьоку – плями від бризок булавоподібної форми, вузькі кінці яких звернені переважно, в сторону від основного сліду. [5]

Якщо кут зустрічі гострий, особливості скупчення слідів залежать від траєкторії струменя фонтануючої крові:

при ударі об поверхню висхідного струменя потік у плямі булавоподібної форми виявляється коротким.

У цьому випадку, так само як і при влученні крові під кутом 90° , визначити відстань між джерелом кровотечі й перешкодою не вдається. Однак можливість утворення такої групи слідів з дистанції більше 25-30 см виключається;

при низхідній траєкторії струменя крові виникають вертикально розташовані групи слідів у вигляді ланцюжка або доріжок, що складаються зі слідів від бризок.

Якщо відстань між джерелом кровотечі й перешкодою невелика (20-30 см), у ланцюжок входять плями від бризок овальної й булавоподібної форми; зі збільшенням відстані сліди від бризок подовжуються, дістають форму знаку оклику та групуються у вигляді смуг (ширина 2-4 мм).

Як уже було сказано, особливості первинного складного сліду залежать від локалізації ушкодження тіла й характеру зброї. Звідси велика розмаїтість елементарних слідів, що входять у комплекси. Разом з тим можна відзначити низку особливостей, характерних для поранень тим чи іншим знаряддям.

Вторинні складні сліди утворюються при впливі на вже закривавлену поверхню. Можуть виникати, головним чином, при одному або декількох повторних ударах тупими предметами й струшуванні або стіканні крові із закривавленого знаряддя.

Основне місце серед таких слідів займають плями від бризок і патьоки. Окремі елементарні сліди є такими самими, що й при фонтануванні крові, однак скупчення їх і поширення мають деякі відмінності. Вторинні складні сліди розсіюються в різних напрямках і

розташовуються на більшій площі, тоді як при фонтануванні крові вони спостерігаються на обмеженому просторі й мають вибірковий напрямок. Особливості скупчення вторинних слідів залежать від форми поверхні, розміру й ваги знаряддя, сили й напрямку удару, взаємного розташування слідоутворюючої речовини (крові) зі сприймаючою поверхнею й кількості ударів.

При ушкодженні тупим знаряддям вторинні кров'яні сліди виникають у випадках повторних ударів по раненій поверхні, коли на ній у результаті первинного ушкодження судин накопичується кров. Найбільш типова в цьому сенсі травма голови.

При ударі під кутом кров розприскується, головним чином, у напрямку додаткової сили.

У випадку нанесення декількох ударів форма елементарних слідів та їх скупчення можуть бути досить різноманітними, особливо якщо змінювався напрямок ударів і положення жертви. Кількість слідів та їх груп виявляється значно більшою, ніж при одному ударі. Однак оскільки механізм утворення скупчення слідів від кожного удару зберігається, іноді є можливість зробити висновок про кількість нанесених ударів.

Радіус розбризкування крові при повторних ударах залежить від маси крові, що накопичилась і сили ударів. Особливе значення для оцінки складного сліду одержують групи елементарних слідів, що утворюється від струшування або стікання крові із закривавленого знаряддя.

У деяких складних слідах зустрічаються сліди від бризок, напрямки яких не відповідає основному напрямку слідів, що становлять дану сукупність. Такі сліди, як правило, утворюються в результаті струшування крові із закривавлених знарядь і нерідко виявляються за межами основної частини сукупного сліду, наприклад на спині, на стелі тощо.

Під змішаними слідами розуміється сукупність складних слідів:

джерел кровотечі, наявних на тілі однієї людини, або з джерел кровотечі на тілі різних осіб. До їх складу входять елементарні сліди, їх групи, первинні й вторинні складні сліди. При змішаних слідах крові (у випадку утворення останніх у результаті нанесення ушкоджень яким-небудь одним видом знаряддя) сукупність слідів у певній мірі залежить від характеру знаряддя.

Так, наприклад, при нанесенні ушкоджень рублячим знаряддям, на предметах навколишнього оточення утворюється велика кількість плям від бризок внаслідок розмахування закривавленим знаряддям і рідше від безпосередніх ударів, множинні помарки, калюжі й патьоки. На одязі й тілі кримінального правопорушника є різноманітні сліди крові, локалізація яких залежить від положення жертви й правопорушника в момент нанесення ушкоджень або подальших дій.

Для поранень гострими ріжучими знаряддями характерні скупчення крові поблизу ушкоджень, сліди від фонтануючої крові, патьоки й помарки, розташовані поблизу того місця, де перебував труп. На правопорушнику в таких випадках залишається велика кількість різноманітних слідів крові.

При нанесенні ушкоджень колюче-ріжучими знаряддями, як правило, спостерігаються сліди від крапель крові, що падають під дією сили ваги, патьоки й калюжі. На правопорушнику, як правило, сліди крові нечисленні.

Отже, найбільш повна інформація про механізм утворення слідів крові за їх ознаками може бути отримана тільки при вивченні всієї сукупності кров'яних слідів, що утворилися на місці події, тілі й одязі жертви. Повнота такої інформації зростає, якщо є можливість також вивчити сліди крові на одязі правопорушника і знарядді вчинення кримінального правопорушення.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: станом на 1 грудня 2013 р URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Кримінальний кодекс України: станом на 20 грудня 2014 р URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. № 580-VIII. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
4. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : затверджено Наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1339 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>.
5. Про судову експертизу : № 4038-XII за станом на 25 лютого 1994 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 1994. – № 28. – 232 с. – (Закон України).
6. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: затверджено Наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1343 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.
7. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України від 7 липн. 2017 р. № 575 . URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.
8. Криміналістика: курс лекцій / В. П. Бахін, І. В. Гора, П. В. Цимбал. Ірпінь ВДЦ АПСУ, 2002. 416 с.
9. П. Д. Біленчук, В. В. Головач, М. В. Салтєвський. Криміналістика / під ред. П. Д. Біленчука. Київ: Вища школа, 2000. 256 с.
10. Криміналістика: підручник / В.В. Пясковський, Ю.М. Чорноус, А.В. Іщенко та ін. Київ: ЦУЛ, 2015. 544с.

11. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій: навчальний посібник / Є.Ю. Свобода, А.В. Кофанов, А.В. Самодін, О.Г. Волошин та ін. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 442с.
12. Криміналістика: підручник / В.В. Пясковський, Ю.М. Чорноус., А.В. Іщенко., О.О. Алексєєв. Київ: «Центр навч.літер.», 2015. 544 с.
13. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі). Київ: Кондор, 2005.

БАЗИЛЯК Ірина Олегівна,
здобувач вищої освіти з курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:
ВОРОБЕЙ Олена Вячеславівна,
професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Цифрова трансформація суспільства призвела серед іншого, також і до зміни природи злочинної діяльності. Сьогодні більшість кримінально караних діянь має «цифровий слід». Традиційні методи розслідування часто не встигають обробляти наявні масштабні обсяги інформації. Крім цього, робота правоохоронців потребує вміння бачити неочевидні закономірності та зіставляти різні факти і докази. Але не завжди можна відстежити логіку дій злочинця. В таких ситуаціях приходять на допомогу цифрові інструменти, зокрема – штучний інтелект (далі - ШІ).

Слід зазначити, що близько 90% інформації у світі є неструктурованою, і без технологій обробки великих об'ємів даних проаналізувати їх неможливо. Саме тому для вирішення цієї проблеми доцільно застосовувати ШІ, який за допомогою таких інструментів, як аналіз і прогноз даних, розпізнавання облич, машинне навчання тощо, може структурувати дані. Важливу роль ШІ може відігравати під час досудового розслідування, аналізуючи наявні докази, що може допомогти поліцейським навіть краще встановити «почерк» правопорушника.

Такі засоби розслідування не є далеким майбутнім: вже зараз американські правоохоронні органи активно використовують технологію розпізнавання облич. Перший арешт, здійснений з її використанням відбувся у Міжнародному аеропорті Вашингтона Даллеса у серпні 2018 року. Станом на березень 2025 року близько 70% американських поліцейських мали доступ до тієї чи іншої форми

розпізнавання облич. Але у 2021 штат Мен встановив суворі обмеження, згідно з якими технологія розпізнавання облич може використовуватися лише для розслідування серйозних злочинів.

Також систему розпізнавання облич має й Інтерпол: вона містить зображення облич з понад 179 країн, що робить її унікальною глобальною базою даних кримінальних правопорушників. З моменту запуску системи наприкінці 2016 року, було ідентифіковано близько 1,5 тисяч осіб з числа розшукуваних злочинців, терористів, зниклих безвісти або втікачів [1].

ШІ також можна застосувати під час огляду місця події. Наприклад, в Університеті Леона (Іспанія) було проведено дослідження, в ході якого нейронні мережі навчили виявляти сліди на місцях злочинів, використовуючи тисячі фотографій місць злочинів. Модель вивчила закономірності утворення таких слідів, як сліди куль, зброї тощо. Крім того, модель здатна виявляти та ідентифікувати закономірності поведінки одного й того ж злочинця з різних проваджень [2].

На даний час, напевно, найбільш поширеним та ефективним напрямком використання ШІ є ідентифікація злочинців. Для цього застосовуються вже вищезгадані інструменти розпізнавання облич. Вручну слідчий ніяк не зможе переглянути і проаналізувати велику кількість знімків чи відео, порівняти їх з оригіналом. Системи розпізнавання навпаки ж, роблять це дуже швидко та точно: показник може становити 99,7% [3]. Автоматизовані інструменти аналізу осіб також вміють аналізувати контент, зазвичай недоступний звичайним користувачам: глибинний (deep) веб та темну сторону мереж (dark web).

Визначення зовнішності осіб можливе не лише за фото, а й за допомогою аналізу відеопотоку, що є не менш ефективною технологією. Якось репортер ВВС провів експеримент з визначення рівня успішності цих інструментів: його цікавила робота ідентифікаційних систем в Китаї. Щоб його знайти, поліції знадобилося 7 хвилин – від моменту потрапляння зображення в базу даних до затримання [4].

ШІ може допомогти і превентивній поліцейській діяльності, наприклад, відстежуючи цифрові сліди, виявляючи повідомлення, що містять намір вчинення злочину, та аналізуючи профілі для виявлення людей, схильних до вчинення правопорушень. ШІ також може аналізувати та знаходити зв'язок між закономірностями, часом та місцями, щоб спрогнозувати майбутнє місце злочину та вчасно попередити правоохоронців [2].

Але не завжди результати роботи ШІ є повністю досконалими. Дані, що використовуються для навчання і роботи його алгоритмів є результатом діяльності людини, тобто вже містять певні упередження, що відображаються в роботі даних інструментів. Саме тому

правоохоронні органи мають розглядати використання ШІ з розумінням, що інколи алгоритми видають не точну інформацію. Дана проблема є дійсно важливою, адже відомі випадки, коли базуючись на інформації, отриманій ШІ, поліцейські частіше зупиняють і перевіряють представників лише певних груп людей, вважаючи їх схильними до вчинення кримінальних правопорушень.

Шевчук Т.А. та Свистун Я.В. у своїй статті всебічно розглянули питання використання технології ШІ у протидії злочинності. Вони зробили наступні висновки: штучний інтелект продовжує активно розвиватися, і неможна ігнорувати його можливості. Але, хоч він і полегшує життєдіяльність людини, але не може замінити її зовсім. Тому важливо ретельно досліджувати цю технологію, визначити її роль в майбутньому людства, визначити межі застосування, окреслювати проблемні моменти тощо [5, с. 133].

З точки зору досудового розслідування, ШІ може кардинально підвищити ефективність роботи. Але важливо, щоб він залишався саме інструментом у руках людини, адже кінцева відповідальність за висунення обвинувачення та прийняття судового рішення повинна належати виключно людині, що забезпечує дотримання прав і свобод громадян.

Список використаних джерел

1. 54+ Facial Recognition Statistics, Facts, and Trends. Passport-Photo.Online. веб-сайт. URL : <https://passport-photo.online/blog/facial-recognition-statistics/#gref>
2. AI for the Modern and Accurate Criminal Investigation. Sertis. веб-сайт. URL : <https://www.sertiscorp.com/post/ai-for-the-modern-and-accurate-criminal-investigation>
3. 20 Facial Recognition Statistics to Scan Through in 2023. Web Tribunal. веб-сайт. URL : <https://webtribunal.net/blog/facial-recognition-statistics/#gref>
4. Справжній робокор: як використовують ШІ для розкриття злочинів. R_d media. веб-сайт. URL : <https://robotdreams.cc/uk/blog/362-spravzhniy-robokor-yak-vikoristovuyut-shi-dlya-rozkrittya-zlochiniv>
5. Шевчук Т.В., Свистун Я.В. Використання штучного інтелекту у протидії злочинності. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2021. №2 (25). С. 128-134.

БОГУСЛАВСЬКА Анна Олександрівна,
здобувач вищої освіти 2 курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:
ПРИХОДЬКО Юрій Павлович,
професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ І КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ВИМІР

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 та введення воєнного стану стали безпрецедентним викликом не лише для всього державного механізму, але, перш за все, для системи кримінальне правосуддя. Умови активних бойових дій, тимчасова окупація частин території, руйнування інфраструктури, ракетний удар принесли необхідність швидкої адаптації органів досудового розслідування до нових реалій функціонування.

Ця адаптація була б чимось на зразок подвійного процесу: організаційно-правового та криміналістичного. Перший передбачає зміну нормативної бази, перерозподіл процесуальних компетенцій та зміну організації роботи в правоохоронних органах, а другий стосується зміни тактики, методів та технічних засобів збору, захисту та аналізу доказів на місцях.

Організаційно-правова адаптація системи досудового розслідування розпочалася з термінових змін до Кримінального процесуального кодексу України. Ключовою складовою було введення до ст. 615 (КПК України), яка передбачала особливий порядок кримінального провадження під час дії воєнного стану. Його важливість полягає в забезпеченні безперервності кримінального процесу навіть в умовах, коли деякі суди, органи попереднього слідства чи прокуратури фактично не можуть працювати.

Одним із результатів цієї адаптації став перерозподіл повноважень і юрисдикцій. У випадках, коли суддя не може взяти на себе обов'язки слідства і певні функції судового нагляду можуть тимчасово виконувати керівники органів прокуратури. Хоча такий механізм (який спровокував наукові дискусії щодо гарантій прав людини та збереження змагального процесу) фактично дозволив запобігти паралічу слідства під час воєнної діяльності.

Важливими стали також зміни процесуальних строків і процедур: продовження строків тримання під вартою в окремих випадках до 216

годин, можливість проводити окремо певну процесуальну діяльність на відстані, використовуючи електронні засоби зв'язку, спрощений порядок затвердження невідкладної слідчої (розшукової) діяльності. Також були врегульовані конкретні питання щодо зупинення досудового розслідування у зв'язку з військовими діями, окупацією території або неможливістю визначити місцезнаходження учасників провадження.

Поряд з цим відбулася і інституційна адаптація. Відбувся різкий сплеск міжвідомчої координації між Національною поліцією, СБ України, ДБР, прокуратурою, відділами ДСНС і навіть міжнародними слідчими місіями в умовах воєнного стану. Практика створення Спільних слідчих груп з міжнародними партнерами стала ефективним інструментом документування військових злочинів і дозволяє їх подальше судове переслідування на міжнародному рівні.

Адаптація до розвитку, зокрема, впроваджує використання цифрових доказів та OSINT. Аналіз супутникових знімків, геолокаційних даних, метаданих файлів, контенту соціальних мереж, відео з відкритих джерел та перехоплених комунікацій став одним з основних джерел доказів для воєнних злочинів. Практика показала, що OSINT поступово перетворився із допоміжного інструменту в повноцінний компонент «forensic support» для розслідування.

Важливим напрямом є також ідентифікація жертв та робота з масовими похованнями. Використанням ДНК-профілювання, мобільних криміналістичних лабораторій, судово-медичних міжнародних протоколів, включно з Протоколом Міннесоти, і закордонними експертами не тільки посилюється визначення загиблих осіб, а й підготовка відповідної доказової бази стосовно воєнних злочинів.

Радикальною зміною піддалася і методика розслідування злочинів на міжнародному рівні. У протилежність звичайному досудовому розслідуванню звичайних кримінальних злочинів увага зміщується від індивідуального епізоду до демонстрації систематизації, командної відповідальності, причинних зв'язків між наказами та результатами, що наближає наукову вітчизняну розшифровку до стандартів міжнародно-правового кримінального провадження.

Зазнавши далекосяжної адаптації, система досудового розслідування має похмурі перспективи. Одним із ключових факторів є надзвичайне навантаження на слідчих і прокурорів, де кількість зафіксованих воєнних злочинів нараховується в сотнях тисяч фактів. Це актуалізує питання пріоритизації проваджень, спеціалізації слідчих підрозділів, впровадження нових цифрових інструментів для обробки доказів.

Ще одним викликом залишається приведення розслідування національного формату у відповідність до стандартів доказування на

міжнародному рівні. Додаткове приведення криміналістичних протоколів у відповідність до норм Римського статуту, практики МПК та концепції перехідного правосуддя – це те, що потрібно для ефективного захисту винних.

Крім того, на сучасному етапі необхідно не тільки реактивно підлаштовуватися під умови війни, а й здійснювати системно спрямовану модернізацію кримінального процесу – розвиток електронного кримінального провадження, діджиталізацію доказування, вдосконалення дистанційних процесуальних засобів й нормативне закріплення нових криміналістичних методик.

Таким чином адаптація системи досудового розслідування України до умов воєнного часу показала високий рівень витривалості, інституційної гнучкості та інноваційності. Організаційно-правові зміни гарантували державне втілення кримінального процесу, а криміналістичні трансформації вивели розслідувальну практику на новий технологічний рівень. Майбутній розвиток цієї системи визначається не лише у відповідь на виклики війни, але й у відповіді на поетапне формування модернізованої моделі кримінальної юстиції воєнного і повоєнного періодів.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 27.04.2026).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 27.04.2026).
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 27.04.2026).
4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 27.04.2026).
5. Особливості організації досудового розслідування в умовах воєнного стану. URL: <https://share.google/KmdcjZNPrtCoJbYL5> (дата звернення: 27.04.2026).
6. Організаційно-правові аспекти адаптації системи досудового розслідування до умов воєнного стану. URL: <https://share.google/3RpoDxAg7fLqXWXUe> (дата звернення: 27.04.2026).
7. Криміналістичне забезпечення досудового розслідування в умовах воєнного стану. URL: <https://share.google/4mFeBFP42u3r1coY> (дата звернення: 27.04.2026).

БРЕУС Анастасія Юріївна,
здобувач вищої освіти 4 курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:
СВОБОДА Євгенія Юріївна,
професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

НАЦІОНАЛЬНА СЛУЖБА СУДОВОЇ ЕСПЕРТИЗИ (NFS) РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ

Основним органом, що забезпечує судово-експертну діяльність у Південній Кореї, є Національна служба судової експертизи (National Forensic Service, NFS). Вона підпорядковується Міністерству внутрішніх справ і безпеки (Ministry of the Interior and Safety) і є центральною державною установою, яка проводить більшість судово-експертних досліджень у кримінальних справах.

NFS була створена 25 березня 1955 року як допоміжний орган Міністерства внутрішніх справ для спеціалізації на медичних та фізико-хімічних експертизах (окрім дактилоскопії). З часом служба значно розширилася завдяки участі в резонансних справах, наприклад, виявленню незаконного використання метадону в лікарських препаратах у 1965 році. У 1990-х роках NFS запровадила ДНК-аналіз (центр створено 1991 року), що допомогло ідентифікувати жертв обвалу універмагу Sampoong (1995) та серійного вбивцю Лі Чхун Дже у справі вбивств у Хвасоні. У 2013 році штаб-квартиру перенесли до міста Вонджу (провінція Канвон), а колишнє приміщення в Сеулі стало Сеульським інститутом [1].

NFS має централізовану структуру з головним офісом у Вонджу та регіональними інститутами: Сеульським, Пусанським, Тегським, Кванджуським, Теждонським та філією на острові Чеджу. Загальна чисельність персоналу — близько 458 осіб (станом на 2025 рік) [2].

Основні напрямки поділяються на три великі блоки:

Судова медицина (Forensic Medicine): відділ посмертних розслідувань (проведення аутопсій, судово-стоматологічні та антропологічні експертизи для ідентифікації); відділ судово-медичних досліджень (форензична візуалізація, патологічні аналізи, психологічні експертизи, дослідження злочинної поведінки) [3].

Судова наука (Forensic Science): відділ ДНК-аналізу (проводить аналіз ДНК для ідентифікації осіб. Він управляє Національною базою даних ДНК та Базою даних зниклих дітей відповідно до законодавства, а також здійснює ідентифікацію жертв масових катастроф та історичних подій);

відділ судової токсикології (надає комплексні токсикологічні аналізи для сприяння розслідуванню інцидентів, пов'язаних з лікарськими препаратами, отрутами, незаконними наркотиками та галюциногенними речовинами); відділ судової хімії (проводить хімічні аналізи для підтримки розслідування різних справ, включаючи вбивства, напади, самогубства, вибухи, витоки хімічних речовин, тероризм та отруєння); відділ судової наркології (проводить аналітичні дослідження контрольованих речовин, включаючи наркотики та психоактивні небезпечні хімічні речовини, у широкому діапазоні біологічних зразків та доказових матеріалів на місці події)

Судова інженерія (Forensic Engineering): відділ судової безпеки (проводять судові експертизи, пов'язані з пожежами, вибухами, падіннями, обвалами будівель, а також аналіз кримінальних справ, що стосуються слідів, плям крові, вогнепальної зброї та саморобних вибухових пристроїв); відділ цифрового аналізу (проводить дослідження та аналіз у сферах цифрової криміналістики, відео- та аудіоданих, цифрової біометричної інформації, документів, творів мистецтва та культурних цінностей); відділ аналізу ДТП (проводить криміналістичний аналіз дорожньо-транспортних пригод, перевірку дефектів транспортних засобів, розслідування злочинів, пов'язаних з дорожнім рухом, та ідентифікацію транспортних засобів у випадках наїзду з втечею) [3].

Також одним з структурних підрозділів є Центр навчання та досліджень і розробок. Центр пропонує внутрішні навчальні програми для підвищення кваліфікації персоналу NFS, а також зовнішні навчальні програми для слідчих органів, таких як поліція та військові; реалізує проекти офіційної допомоги розвитку (ODA) з метою обміну передовими системами криміналістики Кореї з іншими країнами; активно будує мережі співпраці з вітчизняними та міжнародними партнерськими установами [3].

Окремим структурним підрозділом виступає Національний центр цифрової криміналістики при Верховній прокуратурі для спеціалізованих цифрових досліджень [4].

Отже, Національна експертна служба Південної Кореї (NFS) характеризується високою технологічністю, швидкістю аналізу, прозорістю та орієнтацією на міжнародні стандарти, здійснює аналіз доказів, що долучаються до розслідування злочинів в галузі судової медицини та генної ідентифікації. Національна експертна служба використовує для проведення досліджень найсучасніше обладнання, запроваджує нові методики, а також проводить дослідницьку діяльність, прагнучи стати знаною в світі провідною експертною установою [5].

Список використаних джерел

1. National Forensic Service. Official website of the National Forensic Service, Republic of Korea. URL: <https://www.nfs.go.kr/site/nfs/07/10702000000002017082110.jsp>
2. polinlove2. '드라마에서 보던 그릇', 실제로 가봤습니다 <국립과학수사연구원> (Я справді був у місці, яке бачив у драмах <Національний інститут наукових досліджень>). Naver Blog. 2023. URL: <https://blog.naver.com/polinlove2/223968045841>
3. National Forensic Service. AFSN & APLMA KOREA 2025 URL: <https://www.asianforensic2025.com/about/nfs.php>
4. Supreme Prosecutors' Office Republic of Korea. *National Digital Forensic Center*. URL: https://spo.go.kr/site/eng/03/10302000000002018120607.jsp?utm_source
5. Свобода Є. Ю., Бреус А. Ю. Організації та функціонування судово-експертної діяльності: досвід Південної Кореї. Журнал східноєвропейського права. 2026. № 143. DOI:10.71404/2409-6415.143.19

ВЕРБИЦЬКИЙ Богдан Ярославович,
здобувач вищої освіти з курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:
ПРИХОДЬКО Юрій Павлович,
професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІД РАДІОАКТИВНОГО, БІОЛОГІЧНОГО, ХІМІЧНОГО ВПЛИВУ ТА ЇХ ЗАГАЛЬНА КЛАСИФІКАЦІЯ

Засоби індивідуального захисту від радіоактивного впливу є невід'ємною складовою системи радіаційної безпеки, що спрямована на мінімізацію негативного впливу іонізуючого випромінювання на людину в умовах аварій, воєнних дій або використання ядерних технологій. Їх значення зумовлене тим, що радіаційне ураження може виникати навіть при короткочасному контакті з джерелами випромінювання, а наслідки такого впливу часто мають кумулятивний та віддалений характер, включаючи онкологічні захворювання, генетичні мутації та ураження внутрішніх органів [1].

У сучасній науковій літературі наголошується, що система індивідуального захисту від радіації базується на принципах фізичного, хімічного та біологічного обмеження впливу небезпечних факторів [2, с. 97]. Фізичний захист полягає у створенні бар'єру між людиною і джерелом радіації, хімічний – у застосуванні речовин, здатних

зв'язувати або нейтралізувати радіонукліди, а біологічний – у підвищенні стійкості організму до радіаційного впливу. Саме поєднання цих підходів дозволяє забезпечити комплексний рівень безпеки.

Засоби індивідуального захисту прийнято класифікувати за кількома основними критеріями, серед яких найважливішими є функціональне призначення, принцип дії, рівень захисту та умови застосування. Найбільш поширеною є класифікація за функціональним призначенням, відповідно до якої виділяють засоби захисту органів дихання, шкіри та медичні засоби профілактики і захисту внутрішніх органів [3].

Захист органів дихання має першочергове значення, оскільки саме через дихальні шляхи в організм людини потрапляє найбільша кількість радіоактивних аерозолів та пилу. До таких засобів належать фільтруючі протигази, респіратори та спеціальні маски. Фільтруючі засоби працюють за рахунок очищення повітря, яке проходить через спеціальні фільтруючі матеріали, здатні затримувати радіоактивні частинки. Ізолюючі засоби, навпаки, повністю відокремлюють людину від зовнішнього середовища, забезпечуючи подачу очищеного або запасного повітря [4, с. 112]. Їх застосування є обов'язковим у випадках високого рівня радіаційного забруднення або при роботі у небезпечних зонах.

Засоби захисту шкіри спрямовані на запобігання зовнішньому забрудненню радіоактивними речовинами, які можуть осідати на одязі та шкірних покривах. У наукових дослідженнях зазначається, що навіть незначне забруднення шкіри може призвести до внутрішнього опромінення у разі подальшого контакту зі слизовими оболонками або відкритими ранами [5]. До цієї групи належать спеціальні захисні костюми, комбінезони, рукавички, бахіли та плащі, виготовлені з матеріалів, що не пропускають радіоактивні частинки. Ізолюючі засоби забезпечують максимальний захист, тоді як фільтруючі можуть використовуватися за умов помірного рівня забруднення та обмеженого часу перебування в небезпечному середовищі.

Особливе місце в системі захисту займають медичні засоби, які поділяються на профілактичні та терапевтичні. Їх застосування базується на здатності деяких речовин зменшувати чутливість організму до іонізуючого випромінювання або перешкоджати накопиченню радіонуклідів у тканинах. Найбільш відомими є препарати йоду, які використовуються для профілактики ураження щитоподібної залози радіоактивним йодом. Також застосовуються сорбенти, що сприяють виведенню радіонуклідів з організму через травний тракт, та радіопротектори, які підвищують стійкість клітин до радіаційного впливу [6, с. 14].

Класифікація засобів індивідуального захисту також може здійснюватися за принципом дії. У цьому контексті виділяють ізолюючі та фільтруючі засоби. Ізолюючі засоби повністю виключають контакт людини з навколишнім середовищем, створюючи герметичний простір, тоді як фільтруючі забезпечують очищення повітря або поверхонь від шкідливих речовин. Такий поділ є важливим з точки зору вибору відповідного засобу залежно від рівня радіаційної небезпеки [7].

Важливою є також класифікація за рівнем захисту, яка враховує ступінь ефективності засобів у різних умовах експлуатації. У цьому контексті розрізняють засоби базового, підвищеного та максимального рівня захисту. Базові засоби застосовуються при низькому рівні радіаційного забруднення, тоді як максимальний рівень передбачає використання спеціального ізолюючого спорядження та медичних препаратів.

Не менш важливим аспектом є питання правильного використання засобів індивідуального захисту. На практиці ефективність таких засобів залежить не лише від їх технічних характеристик, але й від навичок користувача, своєчасності застосування та відповідності конкретній ситуації. Недотримання правил використання може значно знизити захисні властивості та призвести до підвищеного ризику радіаційного ураження. У наукових працях підкреслюється, що важливим є також навчання населення правилам поведінки із засобами захисту та формування культури безпеки [2, с. 101].

Таким чином, засоби індивідуального захисту від радіоактивного впливу є багатокомпонентною системою, яка включає технічні, медичні та організаційні елементи. Їх класифікація дозволяє ефективно визначати оптимальні засоби захисту залежно від конкретних умов і рівня небезпеки. У сучасних умовах особливого значення набуває удосконалення таких засобів, підвищення їх доступності та впровадження сучасних технологій, що забезпечують максимальний рівень безпеки для населення.

Список використаних джерел

1. Технічний регламент засобів індивідуального захисту: Постанова КМУ від 21.08.2019 № 771 (на основі регламенту ЄС 2016/425) // Верховна Рада України.
Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771-2019-%Do%BF>
2. Бас О., Журбинський Д., Ільченко М. та ін. Засоби індивідуального та колективного захисту: навчальний посібник. Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2022. Режим доступу: https://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/25736/1/Навчальний_посібник_3ІтаКЗ_2022_ЧПБ.pdf
3. ДСНС України. Засоби індивідуального захисту: види та застосування: навчальні матеріали, 2024.

Режим доступу: <https://nmc.dsns.gov.ua/upload/4/2/6/7/1/prezentaciia-zaniattia-23-travnia-2024-2.pdf>

4. European Society of Radiology. Основи радіаційної біології та захисту (переклад українською), 2021.

Режим доступу:

https://www.myesr.org/app/uploads/2025/09/ESR_Modern_eBook_01_ukr.pdf

5. Матеріали з радіаційного та хімічного захисту населення, 2022.

Режим доступу: <https://rmtg.gov.ua/Files/Uploads/1650/6789ab3880d48cf.pdf>

6. Бази́ка Д.А. Медичні засоби захисту від іонізуючого випромінювання // Проблеми радіаційної медицини та радіобіології. 2022.

Режим доступу: https://radiationproblems.org.ua/27_2022/NRCRM_2022_4.pdf

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження технічного регламенту засобів індивідуального захисту», 2017.

Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1240-17>

ВЕРБИЦЬКИЙ Роман Ярославович,
здобувач вищої освіти з курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:

ПРИХОДЬКО Юрій Павлович,
професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

ПОНЯТТЯ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ ТА ДИВЕРСАНТСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ

Поняття терористичного акту та диверсійних операцій у сучасному правовому й безпековому дискусії характеризуються складністю, багатовимірністю та постійною еволюцією під впливом глобальних політичних і технологічних змін. Тероризм як соціально-правове явище не має універсального міжнародного визначення, однак у більшості національних правових систем він трактується як суспільно небезпечна форма насильства, спрямована не лише на безпосереднє заподіяння шкоди, а насамперед на досягнення політичного чи ідеологічного ефекту через залякування населення або вплив на органи влади. Відповідно, терористичний акт постає як умисне діяння, що включає застосування насильства або загрозу його застосування з метою дестабілізації суспільно-політичної ситуації чи впливу на прийняття управлінських рішень [1]. Саме цільова спрямованість, публічний характер і наявність ідеологічного підґрунтя відрізняють його від загальнокримінальних правопорушень, навіть якщо зовнішні прояви можуть бути подібними.

У контексті національного законодавства України терористичний акт визначається через сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, де вирішальне значення має мета вчинення діяння. Законодавець акцентує

на тому, що застосування зброї, вибухів, підпалів або інших небезпечних дій набуває кваліфікації терористичного акту лише за умови, що вони спрямовані на порушення громадської безпеки, залякування населення чи вплив на діяльність органів державної влади або місцевого самоврядування [2]. Таким чином, навіть однакові за способом вчинення дії можуть мати різну правову природу залежно від їх мотивації та цільової спрямованості, що ускладнює правозастосовну практику та вимагає ретельного встановлення суб'єктивної сторони злочину.

Водночас терористичний акт рідко є ізольованим явищем, оскільки у більшості випадків він виступає результатом діяльності організованих структур, відомих як терористичні групи або організації. Такі об'єднання характеризуються стійкістю, ієрархічністю, чітким розподілом функцій та наявністю ідеологічної основи, що відрізняє їх від звичайних злочинних угруповань, орієнтованих переважно на матеріальну вигоду [3]. Функціонування терористичних груп передбачає не лише безпосереднє здійснення актів насильства, а й розвинену систему забезпечення, що включає фінансування, пропаганду, вербування та логістичну підтримку. Їхня діяльність часто має транснаціональний характер, що створює додаткові виклики для міжнародної безпеки та координації правоохоронних органів різних держав.

Особливої актуальності проблема тероризму набуває в умовах збройних конфліктів, де спостерігається тенденція до злиття класичних форм терористичної діяльності з диверсійно-розвідувальними операціями. Згідно з даними Глобального індексу тероризму, значна частина терористичних актів здійснюється саме у зонах активних бойових дій, що свідчить про їх тісний взаємозв'язок із військово-політичними процесами. У таких умовах межа між тероризмом і диверсією стає розмитою, оскільки обидва явища можуть мати спільні інструменти та наслідки, однак різняться за своєю стратегічною метою. Якщо терористичний акт спрямований передусім на психологічний вплив і залякування, то диверсійна операція має на меті досягнення конкретного військового або стратегічного результату, такого як знищення інфраструктури чи ослаблення обороноздатності противника.

У цьому контексті диверсійні операції виступають як складова військової діяльності, що реалізується, як правило, спеціальними підрозділами або агентурними мережами держави-агресора. Їхньою ключовою ознакою є спрямованість на завдання шкоди матеріальним об'єктам або військовому потенціалу противника без обов'язкового акценту на публічному резонансі. Водночас у сучасних умовах гібридної війни диверсії часто поєднуються з елементами тероризму, набуваючи ознак психологічного впливу на населення та створення атмосфери

страху і невизначеності. Така трансформація зумовлює необхідність комплексного підходу до їх правової кваліфікації та протидії [4].

Військова агресія Російської Федерації проти України стала яскравим прикладом інтеграції терористичних і диверсійних методів у межах єдиної стратегії ведення війни. Використання вибухових пристроїв у цьому контексті набуло системного та багатофункціонального характеру, поєднуючи як суто військові, так і терористичні цілі. Масштабне мінування територій, застосування заборонених боєприпасів та створення мінно-вибухових пасток на деокупованих територіях свідчать про свідоме прагнення до залякування цивільного населення та ускладнення відновлення нормального життя [5]. За оцінками, близько чверті території України є потенційно забрудненою вибухонебезпечними предметами, що створює довготривалу загрозу для населення і значно перевищує масштаби аналогічних проблем у світі [6].

Крім того, активне використання саморобних вибухових пристроїв та мін-пасток у цивільних об'єктах свідчить про цілеспрямовану тактику терору, спрямовану на максимізацію непропорційних жертв серед мирного населення, що є грубим порушенням норм міжнародного гуманітарного права [6]. Статистичні дані підтверджують, що значна частина жертв на деокупованих територіях пов'язана саме з підривами на вибухонебезпечних залишках війни, що підкреслює гуманітарний вимір цієї проблеми [7]. У цьому випадку використання вибухових пристроїв виходить за межі традиційної військової доцільності та набуває ознак терористичної діяльності.

Паралельно спостерігається інтенсивне застосування диверсійно-розвідувальних операцій, спрямованих на ураження критичної інфраструктури, зокрема енергетичних об'єктів, транспортних вузлів і логістичних систем. Такі дії мають на меті не лише послаблення військового потенціалу, а й створення соціально-економічної нестабільності, що підсилює їхній терористичний ефект. За даними Служби безпеки України, кількість викритих диверсійних груп і попереджених актів значно зросла у порівнянні з довоєнним періодом, що свідчить про системний характер цієї діяльності [7].

Окремим напрямом еволюції терористичних і диверсійних методів є використання безпілотних літальних апаратів, які дозволяють здійснювати точкові удари з мінімальним ризиком для виконавців. Застосування як комерційних дронів, модифікованих для скидання вибухових пристроїв, так і спеціалізованих ударних систем типу вражаючих боєприпасів, спрямованих на цивільні об'єкти, формує новий вимір загроз, що поєднує технологічну інноваційність із високим рівнем деструктивності. Масштаби їх використання, за даними

військових структур, сягають тисяч випадків за відносно короткі періоди, що свідчить про інституціоналізацію цієї практики у сучасній війні [8].

Таким чином, поняття терористичного акту та диверсійних операцій у сучасних умовах не можуть розглядатися ізольовано, оскільки між ними існує тісний взаємозв'язок, що особливо проявляється у контексті гібридних конфліктів. Терористичний акт виступає як інструмент політичного впливу через залякування, тоді як диверсійна операція орієнтована на досягнення військових цілей, однак у реальності ці форми діяльності часто переплітаються, утворюючи комплексні загрози національній та міжнародній безпеці. Сучасні тенденції, підтверджені статистичними та аналітичними даними, свідчать про необхідність переосмислення підходів до їх правового визначення та протидії, що має базуватися на інтеграції антитерористичних і військових стратегій з урахуванням новітніх технологічних викликів.

Список використаних джерел

1. Вознюк А. А. Мета створення терористичної групи та організації. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2013. № 2.
2. С. 134–142. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/boz_2013_2_19.pdf (дата звернення: 19.10.2025).
2. Давидов Д. Г. Тероризм: історичні витоки і генеза кримінально-правового поняття. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. Вип. 3 (85). С. 266–272. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/315863> (дата звернення: 19.10.2025).
3. Семикін М. В. Створення терористичної групи чи терористичної організації як різновид тероризму. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2002. № 19. С. 13–15. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VKhnucs_2002_19_5.pdf (дата звернення: 19.10.2025).
4. Global Terrorism Index 2025 / Institute for Economics & Peace. Sydney: Institute for Economics & Peace, 2025. 95 p. URL: <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2025/03/Global-Terrorism-Index-2025.pdf> (дата звернення: 19.10.2025).
5. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 19.10.2025).
6. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Портал електронних сервісів. URL: <https://e-services.dsns.gov.ua/> (дата звернення: 19.10.2025).
7. Служба безпеки України. URL: <https://ssu.gov.ua/> (дата звернення: 19.10.2025).
8. Генеральний штаб Збройних Сил України // Міністерство оборони України. URL: <https://mod.gov.ua/pro-nas/generalnij-shtab-zbrojnih-sil-ukrayini> (дата звернення: 19.10.2025).

ГРУШКО Іван Юрійович,
здобувач вищої освіти з курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»
Науковий керівник:
ВОЛОШИН Олексій Гнатович,
старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС

ТРАСОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ КРОВІ

Сліди крові відіграють чи не найважливішу роль у розслідуванні злочинів, оскільки містять важливу інформацію про обставини події, яка трапилася. Завдання, що стоять перед органами досудового слідства під час розслідування низки злочинів, часто потребують проведення дослідження крові, а отже, залучення фахівців із судово-медичної, судово-біологічної, трасологічної експертизи. З огляду на зазначене тематика дослідження особливостей проведення експертизи крові і надалі залишається актуальною. У вітчизняній літературі питання використання спеціальних знань під час виявлення, вилучення та дослідження слідів біологічного походження, у тому числі слідів крові, висвітлено в наукових працях Н. М. Дяченко, С. О. Коропецької, О. Я. Мазурка, А. І. Марчука, О. М. Надоненко, І. І. Попович та ін. Попри ґрунтовне дослідження окремих питань цієї проблеми для практичного використання в слідчій та експертній практиці доцільним є узагальнення видів слідів крові залежно від обставин їх утворення та наявних методів їх виявлення, ознак, за якими можна класифікувати сліди крові. Метою статті є узагальнення наукових праць щодо дослідження особливостей виявлення та фіксації слідів крові під час розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи.

Як відомо, трасологічне дослідження слідів крові, виявлених на місці події або на одязі, дає змогу встановити механізм їх утворення, а також, урахувавши інші дані, реконструювати окремі моменти вчинення злочину. Питання, які ставлять експерту під час призначення експертизи слідів крові, залежать від обставин справи. Тому в кожному випадку між слідчим, який призначив експертизу, та експертом має бути налагоджено діловий контакт і взаєморозуміння з метою уточнення експертних можливостей у межах завдань кожного кримінального провадження з урахуванням наявної в розпорядженні слідства слідової інформації, уточнення формулювання запитань, які ставитимуть перед експертом. Пошук слідів крові здійснюють під час ретельного огляду місця події. Для пошуку дрібних і мало видимих слідів використовують лупу, за потреби предмети оглядають у навіскісному світлі, в

ультрафіолетових променях. Невидимі сліди крові можуть виявлятися за допомогою так званих попередніх проб на наявність крові.

Для цього використовуються 3-процентний розчин перекису водню, реактив Воскобойникова, розчин люмінолу, гемофан тощо. [1]. Виявлені сліди крові фотографують у різних режимах освітлення. При цьому проводять масштабну зйомку як загального виду розташування слідів крові на місці події, так і окремих найбільш характерних плям або їх груп на різних предметах. Усі без винятку сліди крові докладно описують у протоколі огляду місця події із зазначенням характеру об'єкта, на якому виявлено сліди; способів їх виявлення; точного місця виявлення на об'єкті; кількості слідів та їх розмірів, форми слідів (калюжа, пляма, мазок), кольору; способів додаткової фіксації слідів та їх вилучення. Сліди крові за можливості вилучають разом з об'єктом, на якому вони знаходяться, або з його частиною. Одяг з плямами крові упаковують так, щоб під час його складання пляма з однієї частини одягу не перейшла на іншу. Для цього між плямою та чистою тканиною прокладають лист паперу.

У науковій літературі викладено різні підходи до класифікації слідів крові. В основі розмежування зазначених слідів лежать різні механізми їх утворення та методи дослідження (ця інформація має велике значення для органів досудового розслідування). Так, розташування, форма, конфігурація патьоків крові на обличчі та одязі потерпілого можуть свідчити про зміну його первісної пози. Перехресні патьоки свіжої та засохлої крові на трупі утворюються, якщо тіло перевертали. Під час волочіння тіла по землі на одязі можуть утворитися мазки крові у вигляді смуг. Калюжі крові вказують на ураження великих кровоносних судин або свідчать про множинні пошкодження на тілі потерпілого. При цьому чіткі межі калюжі вказують на незмінність початкового положення тіла. Якщо в момент заподіяння тілесних ушкоджень потерпілий перебував у вертикальному положенні, на його одязі залишаться вертикальні патьоки, а на взутті — краплі.

Сліди крові на одязі злочинця в цьому випадку слід шукати на верхній його частині. У разі горизонтального положення потерпілого сліди крові можуть бути на нижній частині одягу злочинця (штанах, черевиках тощо). Якщо смерть настала від удару і згодом злочинець не торкався тіла потерпілого, слідів крові на одязі може і не бути. У разі завдання неодноразових ударів по закривавленій поверхні тіла (наприклад, по голові або шії) знаряддями, що мають додатковий важіль (наприклад, молотком, монтуванням тощо), бризки крові можуть залишитися навіть на спині і плечах злочинця. За слідами бризок крові можна встановити відстань від перешкоди до джерела бризок. Відсутність крові на місці знаходження трупа за наявності поранень, що спричиняють кровотечу,

свідчить про те, що місце виявлення трупа не збігається з місцем учинення злочину. За ступенем зазубреності країв плям крові, які потрапили на горизонтальну поверхню, можна визначити висоту падіння крові. При падінні з висоти до 1 м плями мають круглу форму і рівні краї. Зі збільшенням висоти падіння (від 1 м до 2 м) краї плям стають нерівними, зазубреними, від них відходять промені. При падінні з висоти понад 2 м краплі крові розбризкуються, тому навколо головної плями будуть вторинні кров'яні бризки

Плями від бризок чи від падіння крапель крові на похилу площину набувають форми знаку оклику, вузький кінець якого спрямовано в бік падіння краплі. Кров'яні бризки можна виявити в тих випадках, коли в результаті поранення розрізані великі артерії, при різкому струсі закривавлених предметів і зброї або при повторних ударах тупим предметом (переважно по закритих волоссям частинах голови). За напрямом патьоків крові можна судити про те, у якому положенні перебував потерпілий у момент завдання йому тілесних ушкоджень, а також чи змінювалося положення його тіла. Патьоки крові, які стікають у різних напрямках, чи такі, що схрещуються, є доказом того, що положення тіла було змінено. Крім того, патьоки крові інколи допомагають вирішити питання про послідовність нанесення поранень (за різними напрямками патьоків, які відходять від ушкоджень). За патьоками крові можна також установити, витікала кров за життя чи після смерті потерпілого.

Кров, яка витекла з рани за життя, згортається і залишається на краях рани та на шкірі. У разі посмертної кровотечі кров не згортається, а засихає, і в цьому випадку кров'яні плями можна відокремити від шкіри. Цей факт не має великого практичного значення, адже на цій підставі не можна дійти жодних висновків, тому що складно встановити і характеризувати непомітну різницю в силі, яка необхідна для відокремлення крові, що засохла за життя, і крові, яка засохла після смерті. На ступінь засихання крові впливає середовище (тепле і сухе, сире і вологе), а також якість шкіри (жирна і гладка, суха і жорстка). Помарки і мазки можуть виникати при витиранні слідів крові ганчіркою, рушником тощо. Це свідчить лише про те, що злочинець намагався знищити кров'яні сліди. Іншого значення ці плями зазвичай не мають.

Робити з них якісь важливі для слідства висновки не можна. Їх необхідно враховувати під час реконструкції злочину і під час психологічної оцінки особи злочинця. Важливими для слідства є сліди крові у вигляді відбитків пальців, долонь, підошов та інших предметів, які найчастіше можна виявити на стінах, дверях, умивальнику, підлозі тощо, тому їм потрібно приділяти належну увагу. Калюжі крові свідчать

про велику кровотечу. Їх виявляють на землі, підлозі, білизні або на інших поверхнях, зазвичай у безпосередній близькості від пораненої

частини тіла, найчастіше під головою і навколо плечей. Форма калюжі крові часто є неправильної форми (буває з нерівною поверхнею). З одного боку, її розмір залежить від властивостей і якості середовища, на якому вона утворилася (тверда непоглинаюча поверхня, наприклад бетонна, дерев'яна підлога чи пориста і поглинаюча поверхня, наприклад піщаний ґрунт), а з іншого — від кількості крові, яка витекла з рани. Визначити кількість крові, яка утворила калюжу, дуже складно.

У разі переміщення чи відсутності трупа на місці події калюжі крові часто-густо вказують на місце поранення чи настання смерті. Отже, за результатами дослідження крові можна отримати певну інформацію про обставини вчиненого злочину. Підсумовуючи викладене вище, можна дійти висновку, що криміналістичне дослідження слідів крові має велике значення для розкриття і розслідування тяжких злочинів, тому таким дослідженням у судовій експертизі приділяють підвищену увагу. Повнота дослідження слідів крові багато в чому зумовлена наявністю чіткої співпраці слідчого та судових експертів.

Список використаних джерел

1. Огляд місця події: виявлення та вилучення об'єктів біологічного походження : методичні рекомендації / [авт.-упоряд. Перлін С. І., Шевцов С. О., Косміна Н. М., Іонова В. В.]. — Харків : ФО-П Чальцев О. В., 2009. — 100 с.
2. Марчук А. І. Судова медицина : навч. посіб. / А. І. Марчук. — К. : Генеза, 1997. — 144 с.

ДЕМЕДЮК Марина Сергіївна,
здобувач вищої освіти з курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:
ВОРОБЕЙ Олена Вячеславівна,
професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

ІДЕНТИФІКАЦІЯ НЕВСТАНОВЛЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ МЕТОДУ НЕКРОДАКТИЛОСКОПІЇ

Ідентифікація невстановлених осіб завжди була однією з ключових проблем криміналістики та судової медицини.[1; 7] Від точності та своєчасності встановлення особи залежить не лише ефективність досудового розслідування, а й реалізація гуманітарних функцій держави, зокрема передача інформації родинам загиблих, ведення обліку потерпілих та належне оформлення юридичних

документів.[13] Проблема ідентифікації набуває особливої гостроти в умовах воєнного стану та масових катастроф, коли класичні методи, такі як використання документів, фотографій чи свідчень, є малоефективними або неможливими.[6; 17] У таких умовах на перший план виходять високотехнологічні методи криміналістичної ідентифікації, серед яких провідними є ДНК-аналіз та некродактилоскопія.[1; 11].

Актуальність цієї теми зумовлена:

По-перше, сучасні воєнні конфлікти та кризові ситуації вимагають швидкого і точного встановлення особи загиблих або потерпілих.[2; 15] Згідно з даними Міністерства охорони здоров'я та ДНДЕКЦ МВС України, за останні три роки у зоні активних бойових дій було виявлено тисячі тіл, значна частина з яких потребувала комплексної ідентифікації за допомогою ДНК та некродактилоскопії[2].

По-друге, інтеграція двох методів підвищує точність та надійність результатів, що має критичне значення для судового розслідування, оскільки помилкова ідентифікація може призвести до серйозних порушень прав людини та ускладнити кримінальний процес.[1; 8].

По-третє, розвиток сучасних технологій, включно з 3D-сканерами, цифровими системами обробки відбитків та штучним інтелектом для автоматичного порівняння даних, дозволяє забезпечити оперативну ідентифікацію в польових умовах, підвищити ефективність роботи експертів та адаптувати процес до нових викликів воєнного часу.[6; 11].

Історично, некродактилоскопія та ДНК-аналіз розвивалися паралельно.[1; 13].

Вперше метод відбитків пальців як засіб ідентифікації був використаний у криміналістиці в кінці XIX століття, а системи ДНК-аналізу почали застосовуватися у судовій практиці наприкінці XX століття.[3; 7] Світова практика показує, що інтеграція обох методів у комплексну систему ідентифікації значно підвищує її ефективність:[1; 14] в період воєнних конфліктів. Експерти за допомогою комбінації ДНК та папілярних відбитків змогли ідентифікувати тисячі загиблих у масових аваріях та терористичних актах, що дозволило організувати гуманітарну допомогу та скласти точні статистичні дані.

ДНК-аналіз як метод ідентифікації осіб ґрунтується на використанні унікальних генетичних ознак людини, які залишаються стабільними навіть після значних ушкоджень тіла або часткового розкладання тканин.[1; 3] Цей метод дозволяє встановити особу з високою точністю, що особливо важливо під час воєнних конфліктів,

природних катастроф, техногенних аварій та масових надзвичайних ситуацій [2; 5].

Некродактилоскопія як криміналістичний метод базується на унікальності папілярних візерунків пальців та стоп, які залишаються стабільними протягом життя людини.[7; 11] В умовах воєнних конфліктів та масових катастроф цей метод дозволяє відновлювати відбитки навіть на пошкоджених, опіках або частково розкладених тканинах.[11] Сучасні технології неродалонії, лючно фізичними, хімічними та цифровими методами, дозволяють не лише отримувати відбитки, а й інтегрувати їх з даними ДНК-аналізу та антропологічних досліджень для комплексної ідентифікації осіб.[6; 11].

Метою роботи є комплексне дослідження методів ідентифікації невстановлених осіб у умовах воєнного стану в Україні, зокрема шляхом застосування некродактилоскопії, виявлення сучасних технологій, проблем і перспектив розвитку цих методів, а також аналіз нормативно-правових аспектів їх застосування [4, 8; 10].

На думку М.Н. Шухніна, до «невпізнаних трупів» слід відносити: трупи, які зазнали суттєвих посмертних змін, що не дозволяє провести їх впізнання (гнильно-змінені, муміфіковані, скелетовані) [11].

За чотири роки війни в Україні загинуло понад 15 172 цивільних осіб, включаючи 766 дітей, та понад 41 378 отримали поранення. Президент України у лютому 2026 році повідомив про 55 000 загиблих воїнів ЗСУ, зазначаючи, що цифра поранених значно вища, точна кількість загиблих на окупованих територіях невідома, в місті Маріуполь загиблих понад 8 000 людей.

Згідно з даними ЦСДІ, загальна кількість жертв (загиблих та поранених) серед українських військових на початок 2026 року може сягати 600 000 осіб.

Сутність та значення некродактилоскопії як криміналістичного методу для ідентифікації невстановлених осіб в умовах воєнного стану в Україні.

Некродактилоскопія — це спеціалізований метод криміналістики, який дозволяє ідентифікувати осіб за папілярними візерунками пальців рук і стоп у випадках смерті або тілесного пошкодження [11]. Цей метод базується на використанні унікальних особливостей шкіряних малюнків, які зберігаються після смерті, навіть за тривалого перебування тіла у складних умовах [7; 11].

Важливість некродактилоскопії полягає в тому, що вона забезпечує оперативну та надійну ідентифікацію, що особливо критично у випадках масової загибелі. Метод дозволяє не лише встановити особу загиблого, а й документувати результати для подальшого використання

у судовому процесі, гуманітарних операціях та роботі правоохоронних органів.

Метод некродактилоскопії ґрунтується на двох основних наукових положеннях:

1. Унікальність папілярних візерунків. Кожна людина має неповторні лінії на пальцях, долонях і стопах. Це робить ідентифікацію за відбитка. І надійною та науково обґрунтованою [7].

2. Стійкість папілярних ліній після смерті. Навіть при тривалому перебуванні тіла у несприятливих умовах (волога, високі температури, механічні uszkodження) папілярні лінії залишаються достатньо чіткими для проведення експертизи [11].

Метод дозволяє проводити:

Пряме порівняння папілярних візерунків з існуючими базами даних [11].

Відновлення візерунків на пошкоджених або частково зруйнованих пальцях [6, 11].

Класифікацію типів папілярних малюнків (дуговий, петльовий, завитковий) для систематизації та порівняння [7].

Методи відновлення гнилісно змінених кистей та отримання відбитків в залежності від типу пізніх трупних змін: [11]

1. Мильно-бензиновий розчин (75% концентрованого мильного розчину, 25% авіаційного бензину);
2. Розчин Ратневського №1, №2 (58% дистильованої води, 12% етилового спирту (96%-го), 10% крижаної оцтової кислоти, 20% пергідролу);
3. Розчин Головіна - MF24 (15г гідрокарбонату натрію, 316мл аміаку (25%-го), 200мл етилового спирту (96%-го), 50мл диметилсульфоксиду, 434мл дистильованої води);
4. Рукавиця смерті та безпосереднє дактилоскопіювання;
5. Розчин Ратневського №2 (58% дистильованої води, 12% етилового спирту (96%-го), 10% крижаної оцтової кислоти, 20% пергідролу);
6. Муміфікування Головіна-Циби;
7. Рентгенконтрастна дактилоскопія Головіна;

Некродактилоскопія є критично важливою для:

1. Швидкої ідентифікації загиблих у воєнних умовах та під час масових катастроф час має вирішальне значення. Метод дозволяє експертам встановити особу протягом декількох годин після виявлення тіла [14, 15].

2. Доповнення до інших методів ідентифікації. Некродактилоскопія часто використовується разом з ДНК-аналізом або антропологічним дослідженням, особливо коли біологічний матеріал

пошкоджено, а ДНК-аналіз неможливий або потребує тривалого часу [1, 2].

3. Підтвердження особи у судових процесах. Відбитки пальців є юридично допустимими доказами, що дозволяє використовувати їх у кримінальних та цивільних провадженнях. Ретельне документування і правильне застосування методики забезпечує високий рівень доказової сили [8, 11].

4. Можливість роботи з базами даних. Сучасні криміналістичні бази даних зберігають мільйони відбитків, що дозволяє швидко порівнювати нові відбитки з існуючими записами та підтверджувати особу навіть у випадках повної відсутності документів [10; 11].

5. Мінімальні вимоги до матеріалу. Для некродактилоскопії потрібні лише збережені шкірні покриви пальців або стоп, що робить метод доступним у польових умовах, коли інші методи (наприклад, ДНК-аналіз) можуть бути обмежені [6].

В умовах сучасної криміналістики та воєнного конфлікту в Україні питання нормативно-правового регулювання некродактилоскопії набуває особливого значення [4; 8; 10], оскільки правильне і законне застосування цього методу ідентифікації осіб безпосередньо впливає на оперативність встановлення особи загиблих, точність судових висновків та дотримання прав людини, зокрема права на гідне ставлення до тіл померлих і захист персональних даних; Правова база для некродактилоскопії формується на основі Кримінального процесуального кодексу України,[8] який визначає порядок проведення судових експертиз, їхню юридичну допустимість, вимоги до оформлення протоколів і висновків, а також порядок залучення експертів і взаємодії з іншими органами досудового розслідування та суду, що забезпечує законність і доказову силу отриманих результатів.

Одночасно з КПК, застосування некродактилоскопії регулюється Законом України «Про Національну поліцію»[10].

Методика ґрунтується на принципах унікальності та стійкості папілярних ліній, які зберігають свої індивідуальні характеристики навіть після значних пошкоджень шкіри, термічних або хімічних впливів, а також часткового розкладання тканин,[11] що дозволяє експертам отримати достовірний відбиток для подальшого порівняння з базами даних дактилоскопії або архівними відбитками родичів.[6; 11].

Суть методики полягає у комплексному підході, який поєднує фізичні, хімічні та цифрові методи.

Цифрові методи передбачають високоточне сканування відбитків 3D-сканером або мікроскопом, подальшу комп'ютерну обробку зображень, корекцію дефектів та реконструкцію повного

малюнка пальця, що дозволяє отримати максимально точний відбиток навіть при значному пошкодженні тканин або частковій відсутності епідермісу, а також поєднання кількох часткових відбитків для формування цілісного образу папілярного малюнка.

Проведене дослідження ідентифікації невстановлених осіб умовах воєнного стану в Україні показало, що комплексне застосування сучасних криміналістичних методів, зокрема некродактилоскопії, є ефективним і необхідним інструментом для вирішення завдань як судової, так і гуманітарної практики. [1; 14].

Некродактилоскопія дозволяє встановити особу навіть у випадках значних ушкоджень тіла або часткового розкладання тканин, забезпечуючи високу точність та юридичну допустимість результатів.

Сучасна криміналістика та судова експертиза в Україні здатні ефективно вирішувати завдання ідентифікації невстановлених осіб за допомогою поєднання високотехнологічних методів, комплексного підходу до нормативного регулювання та впровадження інноваційних технологій.[6; 11] що робить систему ідентифікації надійною, безпечною та відповідною міжнародним стандартам.

Список використаних джерел

1. Степанюк Р. Л. Криміналістичний ДНК-аналіз: стан і перспективи розвитку в Україні. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2021. Вип. 3 (25). С.60–80.
2. Степанюк Р. Л. Організаційні засади ДНК-ідентифікації жертв війни в Україні. Вісник ДНДЕКЦ МВС України. 2023. URL - <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/54496de4-10f7-4a38-bc8c-e5017f3a489d/content>.
3. Черняк В. В., Старченко І. І., Филенко Б. М. Геномна дактилоскопія: метод дослідження мінісателітної структури ДНК. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Право». 2022. Вип. 1. С.112–118.
4. Закон України Про судово-медичну експертну діяльність від 20.05.2014 № 4916 URL- <https://ips.ligazakon.net/document/JG3SK00A>.
5. Глобенко Г. І. Судова експертиза: організаційні та тактичні особливості одержання біологічних зразків для проведення молекулярно-генетичної експертизи. Судова медицина. 2024. № 2. С. 34–39.
6. Литвиненко Д.О. Судова експертиза у військових умовах: методичні аспекти. URL -http://lsej.org.ua/8_2024/100.pdf.
7. Лазебний А. М. Значення дактилоскопії у криміналістиці на сучасному етапі. Ірпінський юридичний часопис. 2022. Вип. 1 (8). С.222–229.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України Закон України від квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465117#Text>.
9. Баулін Ю.В. Особливості кримінально-правового регулювання в Україні під час воєнного стану URL - <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/65cf7ff0-2c1f-4b4e-bdb8-d2123ee4d1ee/content>.

10. Про Національну поліцію: закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
11. Проведення дактилоскопічних та некродактилоскопічних експертиз: метод.пек. Київ: ДНДЕКЦ МВС України, 2019 URL - <https://ips.ligazakon.net/document/MVS698>.
12. Про захист персональних даних : Закон України від 1 черв. 2010 р. № 2297-VI. URL- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.
13. Наказ МОЗ України від 09.03.2022 № 177/450/46 “Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров’я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України” URL- <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukraini-vid-09032022--17745046-pro-zatverdzhennja-porjadku-vzaemodii-mizh-organami-ta-pidrozdilami-nacionalnoi-policii-ukraini-zakladami-ohoroni-zdorov%E2%80%99ja-ta-organami-prokuraturi-ukraini-pri-vstanovlenni-faktu-smerti>.
14. Саковський А.А., Атаманчук В.М., Волошин О.Г. «Особливості встановлення загиблих осіб в умовах воєнного стану. Актуальні питання криміналістики за судової експертизи: матер. Міжвід. наук-практ конф. Київ: НАВС 2022 с. 25-30.
15. Пошук загиблих та зниклих безвісти за ДНК під час війни - роз’яснення МОЗ. Головна - Укрінформ. URL- <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3502427-posuk-zagiblih-ta-zniklih-bezvisti-za-dnk-pid-cas-vijni-rozasnenna-moz.html>.
16. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. URL – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>.
17. «Про правовий режим воєнного стану»: Закон України від 12.05.2015 №389-VIII. URL – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
18. Участь спеціаліста в огляді місця події. Довідник. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. 128 с.

ДЕМЕДІЮК Марина Сергіївна,
здобувач вищої освіти з курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:
ВОРОБЕЙ Олена Вячеславівна,
професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

СУДОВО-ГЕНЕТИЧНА (ДНК) ЕКСПЕРТИЗА У ВСТАНОВЛЕННІ ОСІБ ЗАГИБЛИХ ТА БЕЗВІСТИ ЗНИКЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: КРИМІНАЛІСТИЧНІ, ПРОЦЕСУАЛЬНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

В даний час питання судово-медичної та криміналістичної ідентифікації особи невідомих трупів, як і раніше, зберігають своє

значення, оскільки кількість збройних конфліктів, терористичних актів, стихійних лих, техногенних катастроф, а також кримінальних вбивств залишається на високому рівні. Ідентифікація особи - встановлення тотожності невідомої живої особи або трупа з людиною, що розшукується, на підставі збігу індивідуальних фізичних або біологічних ознак. Генетична експертиза, або ДНК-дактилоскопія – вид судово-медичної експертизи, яка ефективно застосовується у криміналістиці, приватних справах та судовій медицині у всьому світі. Під час цього дослідження фахівці аналізують ДНК одного або кількох людей для визначення родинних зв'язків або ідентифікації особи.

Метод аналізу ДНК, за допомогою якого проводиться дослідження, почали використовувати у Великій Британії ще у 1984 році. Вперше генетичну експертизу застосували у справі про згвалтування та вбивство двох дівчаток у листопаді 1983 року та у липні 1986 року. За допомогою ДНК-дактилоскопії у 1987 році знайшли вбивцю - Коліна Пітчфорка.

ДНК-дактилоскопія (генетичний фінгерпринтинг) – це генетичний відбиток, або генетичний профіль людини. ДНК у всіх людей збігається на 99,9%, крім однойцевих близнюків, у яких при народженні ідентична ДНК, але в міру дорослішання дещо змінюється. 0,1%, що залишилася, робить нас унікальними і відповідає за відмінності, наприклад колір волосся і очей. Саме ця частина допомагає скласти ДНК-профіль та ідентифікувати особу людини. Ключовою особливістю цього методу є об'єктивність і висока точність. Навіть за відсутності документів, зовнішніх ознак чи можливості візуального пізнання, ДНК-профіль дозволяє з великою ймовірністю встановити особу.

В умовах воєнного стану судово-генетична (ДНК) експертиза — це найточніший і найнадійніший метод встановлення особи загиблих, чії тіла спотворені чи не піддаються візуальному упізнанню, а також пошуку безвісти зниклих. Судово-генетична (ДНК) експертиза в Україні сьогодні є основним інструментом ідентифікації загиблих захисників та цивільних осіб через неможливість візуального впізнання, високий рівень фрагментації тіл та масові втрати [1, с.135].

Для пошуку зниклих безвісти особа має самостійно звернутись за місцем свого проживання у відділ поліції із заявою про зникнення або пошук кровних родичів. За кожним фактом зникнення, викрадення або потрапляння у полон органом досудового розслідування розпочинається кримінальне провадження. ДНК-експертиза проводиться виключно на підставі ухвали слідчого або суду в рамках кримінального провадження про зникнення людини (ст. 242 КПК України [2]) для встановлення особи за фактом виявлення невпізнаних тіл. Коли у справі фігурує зниклий безвісти військовий, ДНК-експертиза виконує одразу кілька критично важливих функцій: підтверджує або спростовує факт загибелі;

дозволяє офіційно встановити особу; є підставою для внесення інформації до Єдиного реєстру зниклих безвісти; створює юридичну визначеність для родини, щодо статусу, соціальних виплат, спадкових прав. Зазначена експертиза проводиться державним коштом.

Судово-медичні експерти беруть зразки тканин у загиблих (зазвичай кістки, зуби, м'язи). ДНК міститься у кожній ядерній клітині організму, тому виділити її можна з будь-якого біологічного матеріалу. Це можуть бути кров, слина, волоссяні фолікули, нігті, зуби, кістки, сперма, м'які тканини тощо. Волосся для виділення ДНК не підходить, тому що в їхніх клітинах немає ядра. Зразки ДНК можуть відбиратися тільки у кровних родичів: батьків або дітей зниклої людини. У родичів безвісти зниклого беруть букальний епітелій (зішкріб зі слизової щоби) або кров. У деяких випадках можуть залучатися інші родичі, якщо немає можливості отримати зразки першої лінії спорідненості. Це особливо актуально, коли йдеться про зниклого безвісти військового, родина якого проживає в різних регіонах або за кордоном [6, с.43-44].

В умовах військового стану відбір зразків у родичів організується у правоохоронних органах, а в деяких випадках через спеціалізовані фонди або підрозділи з питань зниклих безвісти (у т.ч. для громадян за кордоном). В Україні сьогодні з цих питань питань відбувається взаємодія між МВС, МОЗ, Офісом Уповноваженого з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та Міжнародною комісією з питань зниклих безвісти (ICMP). Крім того, в умовах масштабних конфліктів до ідентифікації залучаються міжнародні організації (наприклад, МКЧХ – Міжнародний комітет Червоного Хреста), які використовують системи типу I-Familia.

У лабораторії із біологічного матеріалу виділяється ДНК, формується унікальний генетичний профіль. Отриманий профіль загиблого порівнюється з профілями родичів або ДНК, отриманої з особистих речей зниклого. Ідентифікація вважається надійною, якщо індекс кривності досягає дуже високого значення (зазвичай більше 99,75%). Процес може займати від кількох днів за кілька тижнів, залежно від складності, стану зразків і завантаженості лабораторій.

Якщо пряме порівняння неможливе, сучасні системи дозволяють знаходити збіги через базу даних, порівнюючи ДНК родичів з профілями тіл, що вже зберігаються там. В Україні дані ДНК (посмертні та родичів) вносяться до Центрального обліку геномної інформації людини (ЦОГІ) ДНДЕКЦ МВС України для автоматичного пошуку збігів. Впроваджено обов'язковий відбір ДНК-зразків у військовослужбовців (букальний епітелій) для швидкої ідентифікації у разі загибелі, що зберігаються в ЦОГІ [2]. ДНК-профіль родича відправляють до централізованого автоматизованого обліку генетичних ознак людини, де

в автоматичному режимі проводять порівняння ДНК-профілів. ДНК експертиза поєднується з антропологічними дослідженнями (форма вух, чола, шрами, татуювання), що зафіксовані в «розшукових картах». У разі виявлення збігів, про це інформують орган, який призначив експертизу та проводить досудове розслідування, а також родичів загиблої особи.

В польових умовах має місце використання пересувних лабораторій, що дозволяє проводити швидку ідентифікацію безпосередньо поблизу місць виявлення тіл. Також використовуються методи експрес-аналізу ДНК, що дозволяють отримати профілі за 1,5–2 години, а також стандартне молекулярно-генетичне профілювання, яке триває від 14 до 21 дня. Саме ДНК-аналіз часто стає вирішальним етапом, коли польові пошуки, свідчення або документи не дають результату. Через тривале перебування тіл у землі, дію високих температур або вибухових речовин, ДНК-експертиза часто працює з сильно пошкодженими (скелетованими, обвугленими) останками. Основними джерелами ДНК стають кістки (стегнова, великогомілкова) та зуби [4, с.126].

Процедура встановлення факту смерті судом у зоні бойових дій може тривати тривалий час (у ряді випадків — 2 роки з моменту зникнення, хоча за наявності ДНК-збігу цей процес прискорюється). Основними проблемами є наступні: нестача кваліфікованих експертів; дорожнеча реагентів; необхідність швидкого аналізу великої кількості останків та складності з логістикою доставки зразків із зони бойових дій; високий ризик змішування зразків (контамінації) через роботу у польових умовах або масові надходження тіл, що потребує суворого дотримання стерильності; можлива відсутність у загиблого сім'ї тощо. Ці фактори дуже ускладнюють та уповільнюють процеси визначення особи [5].

Громадяни можуть вимагати повторну експертизу ДНК безвісти зниклих, якщо: 1) при ідентифікації тіла виявлено явні розбіжності зовнішності та індивідуальних особливостей зниклої людини з даними, внесеними до карти невідомого; 2) відсоток збігу дуже низький; 3) втрачено попередньо зібраний зразок генетичного матеріалу. Щоб зробити повторну ДНК, слід звернутися до слідчого, який винесе ухвалу про повторний відбір зразків біоматеріалу та призначення експертизи для виділення ДНК-профілю [7, с.250].

Таким чином, молекулярно-генетичний ідентифікаційний аналіз забезпечує унікальне генетичне «відображення» кожної особи, що робить його незамінним методом у судово-медичній ідентифікаційній експертизі. ДНК експертиза у воєнний час переходить із розряду рутинних криміналістичних дій до інструменту гуманітарної місії, що дозволяє повернути імена загиблим та дати визначеність їхнім сім'ям. Розробка нових напрямів у цій області, таких як біогеографічний аналіз

та фенотипування, відкриває нові можливості для визначення походження особи та встановлення зовнішніх ознак на основі ДНК.

Список використаних джерел

1. Снісар В. Актуальність ДНК-досліджень під час воєнного стану. Теорія і практика використання спеціальних знань у досудовому розслідуванні : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 30 трав. 2024 р.). Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 164 с. С.134-136.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-УІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Про державну реєстрацію геномної інформації людини: Закон України від 09.07.2022 р. № 2391-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2391-20>
4. Бичкова О. Молекулярно-генетичні експертизи в криміналістиці: новітні досягнення та їх практичне застосування. Криміналістика і судова медицина в умовах сучасних викликів та глобальних загроз: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 125-річчю від дня народження проф. М. М. Бокаріуса та 85-річчю каф. криміналістики Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого, м. Харків, 12 листоп. 2024 р. / [редкол.: А. П. Гетьман, В. М. Шевчук, Є. Є. Демидова]. Харків: Право, 2024. С.125-129.
5. Геномна інформація людини (ДНК): облік в умовах воєнного стану та ризики під час обробки. Українська гельсінська спілка з прав людини : офіційний вебсайт. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/henomna-informatsiia-liudyny-dnk-oblik-v-umovakh-voiennoho-stanu-ta-ryzyky-pid-chas-obrobky/>
6. Криміналістичне дослідження ДНК : технології та можливості : навч. посіб. / М-во внутр. справ України; Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. н.-д. експерт.-криміналіст. центр [Р. Л. Степанюк, С. І. Перлін, В. В. Кікінчук та ін.]. Вид. 2-ге, переробл. та допов. Харків, 2022. 120 с.
7. Топчій В. В. Молекулярно-генетична експертиза в кримінальному процесі в умовах воєнного стану. Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал. 2024. Вип. 4 (17). С.245-251.

ДЗИБЕНЬ Віталій Вадимович

здобувач вищої освіти з курсу ННЕКІ НАВС,

спеціальність «Право»

Науковий керівник:

ВОЛОШИН Олексій Гнатович,

старший викладач кафедри

криміналістичного забезпечення та судових експертиз

ННЕКІ НАВС

ЕТАПИ І ТАКТИЧНІ ПРИЙОМИ ОТРИМАННЯ ЗРАЗКІВ ДЛЯ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Нормами КПК України, суттєво змінено процесуальну форму кримінального провадження загалом і порядок проведення окремих процесуальних дій.

Однією з новел чинного КПК України є положення, згідно з якими збирання доказів здійснюють сторони кримінального провадження, а також потерпілий чи представник юридичної особи. Сторона обвинувачення чи захисту може звернутися до експерта для проведення експертизи, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Проведення експертиз у низці випадків вимагає надання в розпорядження експерта якісних зразків. Порядок отримання цих зразків визначено в окремій статті 245 КПК України.

Важливість зразків для експертизи полягає, насамперед, у тому, що від правильності їх одержання залежить повнота й усебічність проведення експертизи, обґрунтованість висновку експерта та його відповідність зібраним матеріалам кримінального провадження. Навпаки, якщо зразки отримано недбало, неповно, без дотримання криміналістичних рекомендацій, це може призвести до затягування проведення експертизи, стати перешкодою для формулювання експертом конкретних відповідей по суті поставлених перед ним питань. Саме тому, важливо дотримуватися вимог, яким мають відповідати зразки для експертизи: безсумнівність походження від певного об'єкта; необхідна кількість; належна якість.

У зв'язку із цим в лекції акцентовано увагу на необхідність процесуального врегулювання важливих питань отримання зразків для експертизи, зокрема, визначення суб'єктів його проведення та осіб, у яких можуть бути отримані зразки, випадки їх отримання в добровільному чи примусовому порядку, правила зберігання зразків після проведення необхідних експертиз, необхідності залучення спеціалістів під час отримання зразків для експертизи тощо.

Сутність підготовчого етапу отримання зразків для експертизи

Під час підготовки до призначення судової експертизи одним з її важливих елементів є отримання зразків для експертизи. Однак, усебічності й повноти проведення цієї процесуальної дії можна досягти лише за умови дотримання тактико-технологічних аспектів її провадження. Це означає, що до отримання зразків для експертизи повною мірою може бути застосовано положення криміналістичної тактики.

Надзвичайно важливим для якісного та повного отримання зразків для експертизи є підготовчий етап.

Організаційні завдання, передбачають виконання таких підготовчих дій, як визначення кола осіб, у яких відбиратимуть зразки; виклик і забезпечення їх прибуття на місце отримання зразків; забезпечення участі спеціаліста в отриманні зразків для експертизи.

Сутністю процесуальних завдань є складання постанови чи ухвали про отримання зразків для експертизи; ознайомлення з постановою, ухвалою особи, у якої будуть вилучати зразки; запрошення понять.

До тактичних завдань належать:

- підготовка робочого місця та необхідних матеріалів і пристосувань;
- визначення засобів отримання зразків;
- прийняття обґрунтованого рішення про отримання зразків для експертизи з'ясування питання про те, які зразки та в якій кількості має бути отримано.
- визначення місця та часу отримання зразків для експертизи
- визначення кола учасників отримання зразків для експертизи та їх ролі у проведенні цієї процесуальної дії. визначення необхідності використання науково-технічних засобів
- підготовка робочого місця, визначення режиму, умов і способів отримання цих зразків.
- винесення мотивованої постанови, ухвали відповідно до КПК України.

Сутністю робочого етапу є безпосереднє отримання зразків для експертизи.

Перший варіант – коли особа добровільно надає слідчому зазначені в постанові, ухвалі зразки для експертизи. Це так званий безконфліктний варіант отримання зразків, не пов'язаний із застосуванням процесуального примусу.

Другий варіант – коли особа відмовляється добровільно надати потрібні зразки. Тоді їх отримують у примусовому порядку, у зв'язку з чим ситуація стає конфліктною. Адже зразки, що підлягають отриманню, добровільно не надають, а слідчому потрібно провести цю процесуальну дію до кінця, доклавши до цього максимум зусиль, спрямованих на досягнення її мети.

Третій варіант – коли зразки для експертизи отримують не у конкретної особи, а може бути отримано від предметів (знарядь, інструментів тощо) або інших об'єктів і для отримання яких не потрібна згода особи.

Зразки для експертизи, що отримують під час розслідування різних видів кримінальних правопорушень, надзвичайно різноманітні. Настільки ж різноманітні й тактичні прийоми їх одержання.

Спробуємо сформулювати окремі тактичні прийоми, дотримання яких необхідне у всіх випадках проведення цієї дії, незалежно від конкретного виду отримуваних зразків.

Прибуття на місце отримання зразків для експертизи.

Здійснення заходів з дотримання гарантій прав і законних інтересів громадян.

Оголошення постанови, ухвали про отримання зразків для експертизи та роз'яснення учасникам процесуальної дії їх прав, обов'язків і порядку проведення.

Слід також зважати й на психологічні аспекти отримання зразків для експертизи, оскільки успіх проведення цієї процесуальної дії залежить, передусім, від встановленого контакту слідчого з особою, у якій отримують зразки.

Безпосереднє отримання зразків для експертизи

Дотримання вимог законності, а також морально-етичних норм під час отримання зразків для експертизи.

Завершальний етап отримання зразків для експертизи відіграє важливу роль під час проведення цієї процесуальної дії.

Без належного процесуального оформлення отримана інформація не має необхідного доказового значення, а дії слідчого не утворюють жодних процесуальних наслідків. Результатом цієї дії є складені слідчим процесуальні документи з відповідними додатками, до яких належать, зокрема, належно оформлені матеріальні об'єкти, отримані як порівняльні матеріали (зразки) з метою проведення судових експертиз.

Аналіз статей 103, 104, 245 КПК України свідчить, що отримання зразків для експертизи як процесуальна дія фіксують у протоколі, який є основним засобом фіксування.

Чинний КПК України, на жаль, не регламентує, що саме необхідно відображати у протоколі отримання зразків для експертизи. Проте, крім загальних реквізитів цього виду документів, зазначають, які саме зразки було вилучено або відібрано, їх кількість, умови відбору або вилучення, а також інші обставини, що мають значення для вирішення поставлених питань. Протокол мають підписати всі особи, які брали участь у вилученні об'єктів, відібранні зразків

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Відп. ред. : С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. – Х. : Одиссей, 2013. – 1104 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К. : Юстініан, 2012. – 1224 с.

3. Кримінальний кодекс України : за станом на 5 квітня 2001 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2001. – 131 с. – (Бібліотека офіційних видань).
4. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : затверджено Наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1339 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>.
5. Про судову експертизу : № 4038-ХІІ за станом на 25 лютого 1994 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 1994. – № 28. – 232 с. – (Закон України).
6. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : затверджено Наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1343 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.
7. Про національну поліцію. Закон України від 02.07. 2015 №580 -8.
8. Бергер В.Є. Зразки актів дактилоскопічної і трасологічної експертизи / В.Є. Бергер, Я.Ю. Рибалко. – К.: РВВ МВС УРСР, 1987. – 176 с.

ЗАСЛАВСЬКА Анна ,
здобувач вищої освіти 4 курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»
Науковий керівник:
СВОБОДА Євгенія Юрївна,
професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НІМЕЧЧИНІ

Судово-експертна діяльність в Німеччині, як і у інших європейських країнах, полягає в забезпеченні науково обґрунтованого та неупередженого доказування, яке є необхідним для ефективного розслідування кримінальних правопорушень.

Щодо правового регулювання, то в Німеччині немає одного загального національного закону аналогічного українському Закону України «Про судову експертизу», але функціонування експертних служб і діяльність експертів визначається федеральним і земельними законами, стандартами та практикою кримінального розслідування. Сфера діяльності судових експертів у сфері кримінального процесу в Німеччині регулюється розділом VII книги першої Кримінально-процесуального кодексу (Strafprozeßordnung, StPO) (федеральний рівень регулювання). Окремі норми (ст. 161а, 222, 246а, 248, 256 тощо), що стосуються участі експерта в кримінальному судочинстві, містяться і в

інших книгах та розділах Кримінально-процесуального кодексу. Регулювання окремих аспектів судово-експертної діяльності перебуває у віданні місцевих адміністрацій (рівень земель). Що стосується державних та громадських службовців, які залучаються в якості експертів, то до них також застосовуються спеціальні положення закону про державну службу. Якщо вони є членами уряду, то до них застосовуються спеціальні правила, встановлені як на федеральному рівні, так і на рівні земель [1].

Основними суб'єктами судово-експертного забезпечення правоохоронної діяльності в Німеччині є криміналістичні підрозділи (установи, відділи, лабораторії), представлені, головним чином, у структурі Федерального відомства у кримінальних справах (das Bundeskriminalamt – ВКА), хоча подібні підрозділи є в інших державних органах, а також у приватній сфері. Зокрема, криміналістичні дослідження в ФРН здійснюються відповідними підрозділами Митного кримінального відомства Міністерства фінансів (Zollkriminalamt – ZKA), федеральної поліції (Hundespolizei – BPOL) та інших органів, а судово-токсикологічні дослідження можуть проводитися в інститутах судової медицини при університетах [2].

Судово-експертні служби Німеччини організовані на двох рівнях:

федеральний рівень – Федеральне кримінальне бюро Німеччини (ВКА) має власний Інститут криміналістичних досліджень (Forensic Science Institute) з широким технічним потенціалом для проведення всього спектру судових (криміналістичних) експертиз для правоохоронних органів країни та суду.

- рівень земель – в кожній адміністративно-територіальній одиниці «землі» (Hundesland) є своя незалежна судово-експертна лабораторія, а федеральні формування Федерального відомства у кримінальних справах мають власні підрозділи для проведення спеціальних експертиз та досліджень, а також свої бази даних криміналістично значимої інформації.

У німецькому законодавстві відсутня згадка про те, що експертні установи мають бути лише державними, внаслідок чого в країні функціонує мережа як державних, так і недержавних експертних установ. В основному, вони створюються та функціонують при університетах.

Основними судово-експертними установами Німеччини є спеціалізовані заклади переважно державної форми власності на кшталт Інституту судової експертизи (Das Kriminaltechnische Institut) [3]. Такі установи можуть бути створені як при університетах, так і діяти самостійно (наприклад, Institut für Forensische Untersuchungen und Abstammungsgutachten (IFUAG), який проводить судові експертизи та

аналіз ДНК) [4]. У той же час інститути, що провадять судово-експертну діяльність, входять до Німецького товариства судової медицини (Deutsche Gesellschaft für Rechtsmedizin), яке, окрім національних інститутів, об'єднує й судово-експертні установи Австрії та Швейцарії.

Усі вони поділені на три групи за територіальним принципом: північ, до якої входять інститути Берліна, Дортмунда, Дрездена, Дюссельдорфа, Франкфурта, Гіссена, Геттінгена, Гамбурга, Кельна, Любека, Магдебурга, Шверина тощо; південь об'єднує інститути таких міст, як Берн, Женева, Грац, Інсбрук, Єна, Лінц, Мюнхен, Зальцбург, Тюбінген, Ульм і Цюрих; регіональне коло юридичних лікарів Верхнього Рейну включає інститути міст Базель, Франкфурт, Фрайбург, Гейдельберг, Хомбург, Майнц, Саарбрюккен і Страсбург [5].

На прикладі Інституту судової експертизи (Das Kriminaltechnische Institut), який діє при Федеральному відомстві кримінальної поліції Німеччини (Bundeskriminalamt), можна розглянути правові та організаційні аспекти діяльності подібних установ. Він провадить діяльність за 22 спеціалізованими напрямками, серед яких: фізика, хімія, вогнепальна зброя, матеріалознавство, біологія, документознавство, медіа та інформаційні технології, графологія, лінгвістика, ідентифікація аудіозаписів [5].

Цей заклад виконує особливі функції з-поміж інших судово-експертних установ, тому що є одним із провідних у світі не тільки у сфері проведення спеціальних досліджень та експертиз, а й виступає: координатором, розробником, посередником у галузі профільних знань, необхідних для проведення різних експертиз; постачальником обладнання для лабораторій криміналістики у всьому світі; технічним консультантом; розробником нових методів і методик проведення досліджень. Він здійснює експертні дослідження для судово-експертних лабораторій федеральних земель Німеччини, департаментів Федерального відомства кримінальної поліції та Міністерства внутрішніх справ (Bundesministerium des Innern) Німеччини, органів прокуратури та судів. Разом із тим діяльність інституту не обмежується проведенням судово-експертних досліджень, на його базі також здійснюють базову та профільну підготовку експертів, суддів, прокурорів, адвокатів і поліцейських [5].

Певні види експертної діяльності також здійснюють судово-експертні лабораторії, які входять до складу Управлінь кримінальної поліції (Landeskriminalamt), що діють на території 16 федеративних земель, а значить, підпорядковуються безпосередньо Міністерству внутрішніх справ Німеччини [6]. Кожна з лабораторій може проводити ряд експертиз, а також є утримувачем баз даних кримінально значимої інформації, як-от відбитки пальців. Діяльність лабораторій щодо

накопичення інформаційних баз регламентує Розділ 4 Закону «Про Федеральне управління кримінальної поліції та співробітництво уряду Федерації та федеративних земель у кримінальних справах». Безпосередньо судово-експертні дослідження в лабораторіях проводять кваліфіковані поліцейські, яких на період їх здійснення звільняють від виконання інших обов'язків, пов'язаних з оперативно-розшуковою діяльністю та розслідуванням [7].

Варто зазначити, що криміналісти Техніко-криміналістичного інституту в Німеччині не виїжджають на місця подій зі своєї ініціативи, для цього їх повинні запросити правоохоронці тієї землі, де відбувся злочин. У виняткових випадках (за прямою вказівкою МВС ФРН, федерального прокурора або дорученням судового слідчого) співробітники здійснюють техніко-криміналістичне забезпечення розслідування конкретного злочину, але в тісному контакті з кримінальною поліцією землі [8].

На підставі вищезазначеного, можна зробити висновок, що судово-експертна діяльність у Німеччині характеризується відсутністю єдиного кодифікованого закону та водночас високим рівнем нормативного забезпечення через поєднання федерального і земельного регулювання, що забезпечує гнучкість і ефективність функціонування системи. Організаційна структура побудована за дворівневим принципом із провідною роллю Федеральне відомство у кримінальних справах, доповненою мережею регіональних лабораторій і наукових установ, у тому числі при університетах, що сприяє інтеграції науки і практики. Важливою особливістю є поєднання державних і недержавних експертних установ, широкий спектр спеціалізацій та високий рівень технічного і методичного забезпечення, що дозволяє здійснювати комплексні дослідження і підтримувати міжнародний рівень експертної діяльності. Загалом така модель забезпечує об'єктивність, незалежність і наукову обґрунтованість експертних висновків, що є ключовим для ефективного кримінального судочинства.

Список використаних джерел

1. Strafprozessordnung vom 07.04.1987. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/BJNR006290950.html> (дата звернення: 30.03.2026).
2. Лопата О. А. Міжнародне співробітництво експертної служби МВС України : дис. д-ра філософії в галузі права : 12.00.09. Київ, 2017. 234 с.
3. Das Kriminaltechnische Institut. BKA - Kriminaltechnik. BKA - Startseite. URL: https://www.bka.de/DE/UnsereAufgaben/Ermittlungsunterstuetzung/Kriminaltechnik/kriminaltechnik_node.html (дата звернення: 30.03.2026).
4. Institut für Forensische Untersuchungen und Abstammungsgutachten (IFUAG). URL: <https://www.ifuag.de/de/institut/kontakt>.
5. Горбонос В.В. Правове регулювання статусу судово-експертних установ Німеччини. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету

внутрішніх справ. 2020. Т. 4, № 4. С. 250–256. <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2019-4-250-256> (дата звернення: 30.03.2026).

6. Сорока С. О., Шпак Ю. В. Європейський досвід організації судово-експертної діяльності. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 3. С. 288–290. URL: https://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/3_2018.pdf (дата звернення: 30.03.2026).

7. Gesetz über das Bundeskriminalamt und die Zusammenarbeit des Bundes und der Länder in kriminalpolizeilichen Angelegenheiten vom 01.06.2017. URL: https://www.bka.de/DE/DasBKA/GesetzlicherAuftrag/gesetzlicherauftrag_node.html (дата звернення: 30.03.2026).

8. Любченко С. О., Нізовцев Ю. Ю., Парфило О. А. Система забезпечення судово-експертної діяльності в державах – членах НАТО : наук.-практ. огляд / за заг. ред. О. А. Парфила ; СБУ, Укр. НДІ спец. техніки та суд. експертиз. Київ : АртЕк. 2015. 56 с.

КСЮК Катерина Миколаївна,

здобувач вищої освіти 2 курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:

ПРИХОДЬКО Юрій Павлович,

професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

На початку повномасштабного вторгнення, українські правоохоронці зіткнулися з певними новими викликами – розслідуванням воєнних злочинів. Не винятком є і діяльність підрозділів криміналістичного забезпечення, які одні з перших прибувають на місця подій та допомагають виявляти та фіксувати сліди воєнних злочинів. У своїй діяльності відповідні підрозділи не рідко використовують новітні криміналістичні технології, які забезпечують як безпеку особового складу, так і швидке та ефективне розслідування.

На деокупованих територіях та після масованих ракетних (ракетно-дронових) атак, на жаль, дуже часто виникає потреба в ідентифікації загиблих. В умовах, коли виникає така потреба дуже важливо проводити цю ідентифікацію швидко та з мінімальним використанням ресурсів, і саме в таких випадках українським правоохоронцям допомагає ANDE 6S Rapid DNA - революційна технологія яка швидко та ефективно допомагає користувачу ідентифікувати ДНК профіль використовуючи мінімум реагентів, обладнання, а також спеціально підготовлених спеціалістів [1]. Мобільна ДНК-лабораторія дає можливість на місці події оперативно провести дослідження та детальний огляд вилучених біологічних зразків. Крім цього, важливою перевагою є швидке

виділення ДНК-профілю — протягом 60 хвилин [2]. Спеціалістам-криміналістам за допомогою унікальної технології швидкісного встановлення ДНК вдається ідентифікувати сильно обгорілі фрагменти тіл загиблих людей. Задля проведення дослідження в ANDE відбираються ДНК-профілі у родичів загиблих та порівнюються зі зразками, вилученими на місцях вчинення злочинів.

При проведенні огляду місця події одним із основних завдань спеціаліста-криміналіста є фіксування обстановки місцевості за допомогою фото/відео записуючих технічних засобів. Раніше в арсеналі таких засобів у спеціалістів були лише цифрові фотокамери, однак у сьогоденні практики почали застосовувати широкий спектр БПЛА. Вони здатні знімати відео та зображення в реальному часі, передавати їх на віддалений сервер для зберігання та подальшого використання. Їх використання в процесі криміналістичного картографування не тільки підвищує точність даних, що збираються, але і стає способом поліпшення представлення цих даних більш професійним і точним чином. Компактність, мобільність і висока роздільна здатність відео зображення в реальному часі дозволяє досліджувати великі території за невеликий проміжок часу [4]. Саме ці переваги є вирішальними у використанні дронів під час фіксування обстановки місця події, наприклад, на місці ракетних атак, оскільки, по-перше, найчастіше такі місця характеризується досить великою площею, а, по-друге, враховуючи часту тактику країни-агресора рф щодо нанесення повторних ударів, де можливе скупчення чималої кількості особового складу служб реагування, діяти на таких місцях подій потрібно дуже швидко. Окрім дронів, у своїй діяльності спеціалісти-криміналісти для фіксації місця події почали використовувати також і системи 3D-лазерного сканування RIEGL VZ-400i. Високопродуктивна технологія сканування VZ-400i забезпечує високу частоту повторення імпульсів і високу швидкість лінійного сканування, що дозволяє отримати 3D-зображення безпосередньо під час сканування, точну ідентифікацію деталей, їх положення, а також вимірювання відстані між об'єктами [5]. Перевагами використання таких 3D-сканерів, як і у БПЛА, є швидкість процесу фіксації даних, широкий огляд обстановки, мінімальну задіяність особового складу в потенційно небезпечних місцях та перенесення отриманих даних в детальну 3D-модель за допомогою спеціального програмного забезпечення.

Після повномасштабного вторгнення, значно зросла кількість правопорушень та безпосередньо поява воєнних злочинів на відкритих місцевостях, які вимагають швидкого виявлення та дослідження залишених слідів, за якими можна ідентифікувати тіло, річ, предмет чи особу, котра причетна до вчинення злочину. Нерідко на деокупованих

територіях такі сліди можуть знаходитись під землею і на допомогу при розслідуванні таких правопорушень спеціалістам-криміналістам приходять різних видів георадари – пристрої, що використовують електромагнітне випромінювання високої частоти для сканування ґрунту або інших матеріалів. Принцип їх дії базується на надсиланні радіохвиль у поверхню та фіксації відбитих сигналів від об'єктів, які відрізняються за діелектричними властивостями від навколишнього середовища. Завдяки цьому, георадар дозволяє виявляти об'єкти, що перебувають під землею: труби, порожнини, закопані предмети, тіла, залишки будівель тощо [6]. Перевагами застосування даного технічного засобу перш за все є допомога у виявленні залишеної зброї чи боєприпасів, викрадених речей, а також закопаних решток тіл. Принцип роботи георадара полягає у тому, що у процесі сканування пристрій надсилає електромагнітні імпульси в ґрунт і фіксує відбиті хвилі. На екрані з'являється графічне зображення, георадарограма, де видно зміни структури середовища, наявність аномалій, порожнин або об'єктів з іншими діелектричними властивостями. Інтерпретація даних відбувається одразу на місці, а для складніших випадків результати можуть бути збережені та проаналізовані пізніше в лабораторії [7].

На перспективу, на світовому ринку існує чимало інших засобів, які можуть значно полегшити діяльність правоохоронців при розслідуванні правопорушень, у тому числі і воєнних злочинів. Одними з таких прикладів, які вже мали місце у використанні органів митного і прикордонного контролю, є Портативний спектрометр для виявлення контрольованих речовин NIRLight [8]. Спектрометр дозволяє миттєво виявити та ідентифікувати будь-які наркотичні та вибухові речовини, забезпечуючи неруйнівний спектральний аналіз підозрілих речовин та надаючи точну ідентифікацію самої речовини, а також точне кількісне визначення чистоти сумішей. Результати аналізу підозрілої речовини відображаються в мобільному застосунку NIRapp. Інша передова технологія виявлення вибухових речовин за допомогою серветок була ретельно розроблена компанією Trace Eye-D задля підвищення рівня безпеки та вирішення постійних викликів сучасних загроз з максимальною точністю та ефективністю [9]. Перевагами застосування таких серветок є їх компактність, швидкість, точність результату на різні складові вибухових речовин та виявлення даних речовин безпосередньо на місці події.

Підсумовуючи вище викладене, ми можемо побачити, що нині наші правоохоронні органи мають досить широкий вибір сучасних технічних засобів, які забезпечують першочергові завдання кримінального провадження, а саме забезпечення швидкого та повного розслідування правопорушень, у тому числі і воєнних злочинів. Окрім забезпечення

якісних потреб, ці технічні засоби також і забезпечують найголовніше – безпеку осіб, які здійснюють розслідування. Також, як ми також побачили, на перспективу існує чимала кількість і інших засобів, які можуть допомогти правоохоронцям у здійсненні своїх повноважень та обов'язків.

Список використаних джерел

1. Rosemary S. Turingan & Jessi Brown. "Identification of human remains using Rapid DNA analysis" URL: <https://www.biobabtech.com.ua/wp-content/uploads/2026/02/ANDE-Whitepaper-Turingan-et-al-Nov-2019-Identification-Of-Human-Remains.pdf/> (дата звернення: 17.04.2026).
2. Т. Сафронов. «Поліції передали сучасні ДНК-лабораторії ANDE 6C» URL: <https://militaryni.com/uk/news/politsiyi-peredaly-suchasni-dnk-laboratoriyyi-ande-6c/> (дата звернення: 17.04.2026).
3. Т. Михальчук, Свобода Є. «Система ANDE RAPID DNA – унікальна технологія швидкісного встановлення ДНК». URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/06122c5d-7364-430a-941f-db45d93ade29/content> (дата звернення: 17.04.2026).
4. Д. Тичина, А. Антошук, Р. Перцев, «Криміналістичне забезпечення використання безпілотного літального апарату (дрону) у досудовому розслідуванні». URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/08/48.pdf> (дата звернення: 18.04.2026).
5. Система 3D-лазерного сканування RIEGL VZ-400i URL: <https://pro-expert.com.ua/systema-3d-lazernogo-skanuvannya-riegl-vz-400i/> (дата звернення: 18.04.2026).
6. В. Атаманчук, В. Бойко «Застосування сучасних пошукових систем георадарів під час проведення огляду місця події» URL: <https://elar-kingu.kyiv.ua/server/api/core/bitstreams/e5b4a5bb-b6fb-41c9-9233-3c7ed78d41cd/content> (дата звернення: 18.04.2026).
7. Батраков Д., Антюфєєва М., Батракова А. «Застосування георадарів для виявлення підповерхневих дефектів у шарах покриття нежорстких дорожніх одягів». URL: <https://periodicals.karazin.ua/radiophysics/article/view/16753> (дата звернення: 18.04.2026).
8. Портативний спектрометр для виявлення контрольованих речовин NIRLight URL: <https://pro-expert.com.ua/portatyvnyj-spektrometr-dlya-vyyavlennya-kontrolovanyh-rechovyn-nirlight/> (дата звернення: 18.04.2026).
9. Серветки для виявлення вибухових речовин Trace Eye-D URL: <https://pro-expert.com.ua/servetky-dlya-vyyavlennya-hlorativ/> (дата звернення: 18.04.2026).

ЛУКОВСЬКА Катерина Юріївна,
здобувач вищої освіти 2 курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:
ВОЛОШИН Олексій Гнатович,
старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС

ЗАСТОСУВАННЯ РУЙНУЮЧИХ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

Будь-яка самостійна наука, отже, і криміналістика характеризується не тільки специфікою предмета та об'єктів дослідження, але і власним науковим потенціалом, який використовується для їх пізнання, тобто притаманною їй методологією та методами вирішення своїх завдань.

Поняття «метод» – це сукупність прийомів і способів, необхідних для теоретичного та практичного пізнання і дослідження об'єктів, форм, пристосувань і матеріалів з метою вирішення завдань, поставлених перед експертом, слідчим або судом. Арсенал методів є дуже різноманітним, що потребує чіткої класифікації та систематизації.

У структурі методів, які використовуються в криміналістиці та криміналістичній діяльності, за основу візьмемо варіант ієрархічної системи вказаних методів, запропонований Т. В. Авер'яною [1, с. 48]. Серед них можна виділити: загальний метод пізнання (матеріалістична діалектика); загальнонаукові методи (спостереження, аналіз та синтез, дедукція та індукція, аналогія, абстрагування, описання, порівняння, експеримент); методи, що сформувались як результат взаємодії криміналістики з конкретними (окремими) науками (математичні, фізичні, хімічні, фізико-хімічні, антропологічні, соціологічні); спеціальні методи (методи вирішення техніко-криміналістичних, слідчо-тактичних і окремих методичних завдань). У науковому потенціалі криміналістики, особливо в такому її розділі, як криміналістична техніка, першочергового значення набули фізичні, хімічні та фізико-хімічні методи [2, с. 89].

Спеціальні методи криміналістики використовуються для вирішення її завдань. До спеціальних методів перш за все належать техніко-криміналістичні методи стосовно певних галузей криміналістичної техніки [3, с. 112].

Судовий експерт здійснює свою діяльність на принципах законності, об'єктивності, незалежності і повноти дослідження (ст. 3 Закону «Про судову експертизу» [4]). Він є незалежним у виборі технічних засобів,

методів їх застосування, якщо вони входять до обсягу поняття «необхідні знання для дачі висновку».

У широкому розумінні метод розглядають як спосіб пізнання явищ природи та суспільного життя чи як «прийом або систему прийомів, що застосовуються в якій-небудь галузі діяльності (науці, виробництві тощо)» [5, с. 17].

Метод експертного дослідження для теорії судової експертизи – це розкриття закономірностей формування та функціонування різноманітних класів, родів та видів судових експертиз.

Слід зазначити, що методи можна класифікувати також за умовами їх застосування, за стадіями процесу експертного дослідження або за впливом на об'єкти дослідження, наприклад поділ методів на руйнуючі і неруйнуючі та ін.

Таким чином, одну й ту саму інформацію можна отримати, застосовуючи різні загальноекспертні методи. Однак можливості методів різняться. Методам притаманні чуттєвість, вибірковість, вони можуть бути якісними та кількісними, відносними та такими, що потребують паспортизованих стандартних зразків, а також методами абсолютних вимірювань. Вибір методу або комплексу методів, необхідних для дослідження, експерт робить, виходячи з конкретних завдань, що стоять перед ним при проведенні експертизи, та наявних методик дослідження [6, с. 134].

Найбільш поширеними серед методів «лабораторної криміналістики» є фізико-хімічні методи дослідження.

В методичній літературі щодо проведення судово-експертних досліджень рекомендується в першу чергу застосовувати неруйнуючі методи дослідження. Але науковий погляд на поняття «руйнуючий метод» та «неруйнуючий метод» є дещо неоднозначним. Інколи виникають питання: якщо об'єкт можливо неодноразово досліджувати одним методом, але після першого такого дослідження він вже стане непридатним для дослідження іншим методом аналізу, чи буде такий метод руйнуючим? Або якщо вдруге провести дослідження одним і тим самим методом неможливо, але можна застосувати інший метод?

Таким чином, деякі загальноекспертні методи, що прийнято вважати неруйнуючими, з наукової точки зору не є такими. Їх застосування залишає незмінним склад об'єкту, але порушується цілісність (при відібранні проби), змінюються характеристики об'єкту, що робить зовнішньо незмінний об'єкт іншим, при цьому безповоротно втрачається можливість багатьох досліджень, у тому числі й повторних.

Тож, руйнуючим є метод експертного дослідження, застосування якого призводить або до руйнації об'єкту в цілому, або до незворотних змін складу, структури або окремих властивостей об'єкту при сталості

його форми та загального вигляду. В науковій літературі зустрічається класифікація руйнуючих методів, що ґрунтується на ступені збереження об'єкту [7, с. 207]:

- такі, що жодним чином не впливають на об'єкт та не потребують для реалізації професійної підготовки;

- такі, що не руйнують об'єкт, але змінюють його структуру або окремі властивості;

- такі, що не руйнують зразок, але потребують для його виготовлення руйнації або видозміни об'єкту;

- такі, що повністю або частково руйнують зразок або об'єкт дослідження.

Стосовно рідких та сипучих тіл: якщо об'єкт наявний у достатній кількості, руйнування незначної його частини суттєво не вплине на результати дослідження. У такому випадку перед початком дослідження та відбору проби експерт зобов'язаний чітко зазначити вагу, обсяг, кількість об'єкту. Відсутність у такого об'єкта чітко встановленої форми та незначна кількість об'єкту, використаного для аналізу, дозволяє умовно вважати застосований у такому випадку метод практично неруйнуючим.

У статті 69 КПК України (ч. 3) законодавець зобов'язує експерта забезпечити збереження об'єкту дослідження, а також одержати дозвіл особи, яка залучила експерта, на будь-які (повні або часткові) зміни властивостей об'єкта, якщо цього вимагає дослідження [8]. Але механізм одержання такого дозволу в законі не прописаний. Тому, враховуючи невизначеність процедури одержання експертом дозволу на знищення або пошкодження об'єкту, на практиці це питання вирішено за ініціативою експертно-криміналістичних підрозділів щодо обов'язковості зазначення в постанові про проведення експертизи дозволу на часткове або повне знищення об'єкту. Таким чином, вибір методики та методів дослідження залежить не лише від об'єкта та його властивостей (рідина чи цілісний об'єкт), а й від конкретної ситуації. Застосування руйнуючих методів дослідження доречно залишати на розгляд самого експерта за умов наявності та застосування уніфікованих експертних методик. Виключення складатимуть об'єкти, що мають історичну чи культурну цінність.

У висновку експертизи необхідно грамотно мотивувати необхідність тих чи інших змін чи руйнувань об'єктів, причини і ступінь зміни їх властивостей. Об'єкти необхідно ретельно сфотографувати за правилами криміналістичної фотографії (вузлова і детальна зйомка) та упакувати після дослідження, що забезпечить їх збереження (ст. 69 КПК України [8]) та можливість подальшого або, за необхідності, повторного дослідження.

Накази МВС України, що регламентують судово-експертну діяльність, зокрема експертів МВС України, вимагають реєструвати всі об'єкти, що надійшли в судово-експертну установу на експертизу, відповідним чином та позначати їх [9]. Позначення найчастіше являє собою нанесення на об'єкт дослідження відбитку печатки з відповідним текстом («об'єкт дослідження», «зразок»), що вже само по собі є певною зміною його властивостей. Відповідно, орган чи особа, що залучили експерта, завжди повинні надавати дозвіл на видозміну об'єкта.

Але особа, яка не має спеціальних знань, не може заздалегідь оцінити ступінь руйнації, що буде необхідна експерту для вирішення поставлених питань. У такому випадку видається вірним, щоб особа, яка призначила експертизу, вказувала експертові, які саме властивості або ознаки об'єкту, з її точки зору, він повинен залишити без змін.

Загалом, залежно від умов практичної діяльності застосування наукових або практичних методів може супроводжуватись їх модифікацією, адаптацією або обмеженням, що пов'язано зі специфічними особливостями різних видів практичної діяльності [10, с. 301].

Список використаних джерел

1. Бахін В. П., Гора І. В., Цимбал П. В. Криміналістика : курс лекцій. Ірпінь : ВДЦ АПСУ, 2002. 416 с.
2. Біленчук П. Д., Головач В. В., Салтевський М. В. Криміналістика / за ред. П. Д. Біленчука. Київ : Вища школа, 2000. 256 с.
3. Пяковський В. В., Черноус Ю. М., Іщенко А. В. та ін. Криміналістика : підручник. Київ : ЦУЛ, 2015. 544 с.
4. Про судову експертизу : Закон України від 25 лют. 1994 р. № 4038-ХІІ / Верховна Рада України. Відом. Верхов. Ради України. 1994. № 28. Ст. 232.
5. Седова Т. А., Эксархопуло А. А. (ред.). Криминалистика. СПб. : Право, 2001. 928 с.
6. Свобода Є. Ю., Кофанов А. В., Самодін А. В., Волошин О. Г. та ін. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій : навч. посіб. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 442 с.
7. Пяковський В. В., Черноус Ю. М., Іщенко А. В., Алексеев О. О. Криміналістика : підручник. Київ : Центр учб. літ., 2015. 544 с.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
9. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 03 листоп. 2015 р. № 1343. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>
10. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі). Київ : Кондор, 2005. 588 с.

ЛУКОВСЬКА Катерина Юріївна,
здобувач вищої освіти 2 курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»
Науковий керівник:
ВОЛОШИН Олексій Гнатович,
старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС

ПОНЯТТЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ЗНАЧЕННЯ МІКРООБ'ЄКТІВ

Завдяки сучасним методам та засобам виявлення, вилучення і дослідження, мікрооб'єкти з кожним роком набувають усе більшого значення в одержанні якнайважливішої розшукової та доказової інформації. Практика свідчить, що мікрооб'єкти найчастіше використовуються при розслідуванні убивств, згвалтувань, розбійних нападів, грабежів, крадіжок, ДТП та деяких інших видів злочинів [1; 2; 3].

На жаль, на місцях подій і досі вилучається мало мікрооб'єктів, їх роль у розслідуванні кримінальних проваджень ще явно недооцінюється. У роботі з мікрооб'єктами необхідно відзначити наступні недоліки [4; 3]:

- надто слабо пропагуються можливості використання мікрооб'єктів серед слідчих та оперативних працівників;
- у ряді випадків погано поставлена справа їх навчання прийомам та методам виявлення і вилучення мікрооб'єктів на місці події;
- не завжди належну кмітливість, ініціативу та творчість виявляють у цій роботі спеціалісти-криміналісти;
- недостатньо вивчається та впроваджується в практику зарубіжний досвід використання мікрооб'єктів.

Суттєвим недоліком є і відсутність на місцях спеціальних засобів для роботи з мікрооб'єктами при проведенні слідчих (розшукових) дій [5; 6].

Для виявлення мікрооб'єктів доцільно запрошувати спеціалістів, які володіють відповідними знаннями, технічними засобами та навиками – співробітників Експертної служби МВС України [7; 8]. Завдяки спеціальній підготовці, зокрема в галузі КДМРВ, зазначені спеціалісти знають ознаки та властивості мікрооб'єктів різної природи, мають можливість запобігти їх небажаним змінам, уміють виявляти та вилучати мікрооб'єкти, проводити їх попереднє дослідження, використовувати одержану інформацію для подання допомоги слідчому у висуненні слідчих версій, формулювати запитання до постанови про призначення відповідної експертизи [7;9; 5].

Слід відзначити, що за статистикою експертиза мікрооб'єктів є однією із найефективніших, до встановлення особи злочинця приводять 63,9 % зазначених експертиз [2].

Мікрооб'єкти – це матеріальні утворення, пов'язані з подією злочину (пригодою), які внаслідок малих розмірів (маси) невидимі або слабовидимі неозброєним оком [2; 3].

Найвичерпнішу класифікацію мікрооб'єктів запропонував М. Б. Вандер [13; 14]:

- за формою матеріального втілення (окремі фізичні тіла, яким притаманна відносно стійка форма; сипкі речовини, рідини);
- за безпосереднім джерелом походження (природного походження; значною мірою оброблені або штучно створені людиною);
- за видом об'єкта, що залишає слід, та його контактного зв'язку з об'єктом-носієм (мікросліди-накладення, включення, нашарування, усотування).

Досить часто мікрооб'єкти поділяють на мікросліди та мікрочастки [1; 2].

Мікрослід – невидима або слабовидима неозброєним оком мікрокількість об'єкта, яка знаходиться у міцному контактному зв'язку з предметом-носієм (з його поверхнею – мікрослід-нашарування, при проникненні вглиб підкладки – мікрослід-усотування). Для мікрослідів характерна нестійка зовнішня форма [2; 3].

Мікрочастка – невидима або слабовидима неозброєним оком мікрокількість, яка не має міцного зв'язку з предметом-носієм (на його поверхні – мікрочастки-накладення, у масі – мікрочастки-включення). Мікрочастки мають стійкі просторові межі [2; 3].

Поділ мікрооб'єктів на мікросліди та мікрочастки є умовним; при зміні обставин межа між ними зникає. Тому видається доцільним використовувати універсальний термін «мікрооб'єкт», та додатково зазначати характер його контактного зв'язку з об'єктом-носієм [1; 2].

Очевидно, що окремі матеріальні об'єкти – людина, тварини, рослини, предмети та їх частини, що виступають як місце розташування мікрооб'єктів, є або об'єктами-носіями, або об'єктами – джерелами мікрооб'єктів. Об'єкти-носії – це об'єкти, на яких розташовані чужорідні мікрооб'єкти, які їм не належать. Об'єкти-джерела – це об'єкти, з якими конкретні мікрооб'єкти складали або складають єдине ціле. Цей поділ має важливе значення, оскільки встановлення джерела мікрооб'єктів нерідко спричиняє встановлення злочинця, його жертви, залучених до події злочину предметів [7; 4].

Можна стверджувати, що мікрооб'єкти мають велике значення для розслідування кримінальних проваджень, оскільки завжди існує набагато більша ймовірність наявності саме цих об'єктів, а не видимих.

Це пояснюється тим, що злочинець не може візуально їх контролювати, отже він позбавлений можливості їх знищити [7; 2].

Мікрооб'єкти, які були зафіксовані у протоколі, пройшли експертизу та повернулись до слідчого, можуть виступати як речові докази [10; 11]. Але внаслідок того, що вони невидимі або слабовидимі неозброєним оком, їх виявлення та закріплення традиційними процесуальними способами утруднене чи взагалі неможливе (мається на увазі, зокрема, відсутність свідчень понятих). У цьому разі інформація, одержана при дослідженні мікрооб'єктів, має оперативно-тактичне значення, тобто може використовуватись для висунення версій, планування подальших шляхів розслідування, вжиття заходів для розшуку злочинця [10; 11; 9].

В окремих випадках виявлення мікрооб'єктів може бути і самостійною задачею експертизи [11].

Вивчення ознак та властивостей мікрооб'єкта сприяє [2; 12]:

- встановленню ознак зовнішності суб'єктів злочину – злочинця та потерпілого (за волоссям, помадою, лаком для нігтів, волокнами одягу тощо);

- встановленню професійних ознак учасників події – звичок, роду занять (за ошурками, фарбою, мастилами, хімікатами, тютюном, будівельними матеріалами тощо);

- проведенню ідентифікації різних об'єктів, залучених до сфери події; цю задачу можна вирішити або при встановленні факту походження мікрооб'єктів від об'єкта ідентифікації, або при наявності висновку про контактну взаємодію об'єктів;

- власне встановленню факту контактної взаємодії (ФКВ);

- встановленню місця вчинення злочину;

- встановленню факту інсценування (або неправдивих свідчень) у разі відсутності мікрооб'єктів там, де вони повинні бути виявлені (наприклад, замок перепиляний, а ошурків немає).

Дуже важливо пам'ятати про недоліки мікрооб'єктів, які утруднюють криміналістичну оцінку притаманних їм ознак та властивостей [13; 12]:

- забрудненість чужорідними речовинами;

- схильність до зміни властивостей, причому тим більше, чим менше їх маса (об'єм) або товщина;

- «парусність», тобто властивість піддаватись переносу, виносу, струшуванню, розлітатись на великі відстані як під час відокремлення від об'єкта (наприклад, осколки скла), так і згодом (волокна тощо);

- відмінність за кольором прозорих мікрооб'єктів від відповідного об'єкта-джерела (скло, пластмаси);

- відсутність у деяких випадках усіх властивостей, притаманних об'єкту-джерелу (наприклад, в момент удару від автомобіля

відокремлюються часточки лакофарбового покриття тільки верхнього шару).

Особливості мікрооб'єктів зумовили створення спеціальних методик їх пошуку, виявлення, фіксації, вилучення та пакування, технічних засобів для роботи з ними при проведенні слідчих (розшукових) дій, методичних рекомендацій щодо попереднього та експертного дослідження, використання у розслідуванні кримінальних проваджень, що стало підставою для розробки нового напряму досліджень у криміналістиці – судової мікрології [13; 12].

Список використаних джерел

1. Біленчук П. Д., Головач В. В., Салтєвський М. В. Криміналістика / за ред. П. Д. Біленчука. Київ : Вища школа, 2000. 256 с.
2. Пясковський В. В., Чорноус Ю. М., Іщенко А. В. та ін. Криміналістика : підручник. Київ : ЦУЛ, 2015. 544 с.
3. Салтєвський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі). Київ : Кондор, 2005. 588 с.
4. Кофанов А. В., Кобилянський О. Л., Кузьмічов Я. В., Удовенко Ж. В., Хільченко С. В. Криміналістика : питання і відповіді : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 280 с.
5. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій : навчальний посібник / Є. Ю. Свобода, А. В. Кофанов, А. В. Самодін, О. Г. Волошин та ін. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 442 с.
6. Участь спеціаліста в огляді місця події : довідник. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 160 с.
7. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : затверджено Наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1339. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>.
8. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : затверджено Наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1343. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.
9. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : затверджено Наказом МВС України від 07.07.2017 р. № 575. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
11. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
12. Давидова О. О. Криміналістичні дослідження матеріалів, речовин та виробів : курс лекцій. Київ : КНТ, 2008. 340 с.
13. Криміналістична техніка. Книга друга (частина II) : навчальний посібник. Київ : КИЙ, 2011. 352 с.

ЛЯХ Аліна Олександрівна,
здобувач вищої освіти 2 курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»
Науковий керівник:
ВОЛОШИН Олексій Гнатович,
старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС

ОДОРОЛОГІЯ ЯК НАУКА – ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ, СУЧАСНИЙ АСПЕКТ

Людини є найрозповсюдженішим джерелом запаху. Організм людини в процесі життєдіяльності постійно утворює генетично обумовлені летючі метаболіти, що відображаються у потожирових виділеннях та крові.

Навіть короткотривале перебування суб'єкта кримінального правопорушення на місці події беззаперечно залишає запаховий слід на предметах яких він торкався, де сидів чи лижав. Так наприклад сліди взуття людини на відкритій місцевості за умови відсутності вітру зберігаються приблизно до 20 годин [1 с. 274–276].

З метою розслідування злочинів сліди запахів використовувались з давніх часів. Спостерігаючи за поведінкою тварин люди помітили, що вони за запахом легко можуть знайти собі подібних. Особливо успішними в цьому плані виявились собаки які за запахом легко знаходили здобич. Ця навичка собак почала активно використовуватись мисливцями. Поступово нюхові можливості собак почали застосовувати у боротьбі зі злочинністю.

Вчені зазначають, що орієнтовною датою використання запахової інформації в боротьбі зі злочинами став 1896 рік, коли з ініціативи видатного криміналіста Ганса Гроса вперше створили службу собак, навчених нести патрульно-постову службу. 1908 року в Петербурзі утворилося «Всероссийское общество поощрения использования собак в полиции и в сторожевой службе».

Проте, лише в 50-х роках ХХ століття, з розвитком молекулярної біології, хімії, електроніки та інших природничих наук виникла одорологія - наука, що являє собою галузь криміналістичної техніки, що вивчає природу і механізм утворення запахових слідів, засоби та методи їх збирання і використання під час розслідування кримінальних правопорушень. Тобто це наука, що вивчає запах, закономірності його утворення, виділення, розповсюдження та сприйняття.

На думку М.В. Салтевського, запах – це природна властивість матеріальних тіл. Цей термін застосовується у двох значеннях. У

першому ним позначають об'єктивну властивість фізичних тіл, що полягає в безперервному відділенні в зовнішнє середовище їхніх речовин – молекул, які утворюють запаховий слід. У другому – це суб'єктивне відчуття (відображення, уявний образ), що виникає у людини або тварини внаслідок взаємодії частинок пахучої речовини з рецепторами нюху.

У криміналістиці термін «запах» визначають як матеріальний слід. У трасології тверді тіла, що мають стійку зовнішню форму, утворюють клас «сліди-предмети», а рідкі і газоподібні речовини відносяться до класу «сліди-речовини». У результаті взаємодії об'єктів під час скоєння злочину виникає запах, що відтворює властивості й ознаки матеріальних тіл, виконуючи функцію сліду в його трасологічному значенні. Ці матеріальні газоутворення називають слідами запаху або запаховими слідами. Такі запахові сліди і є предметом вивчення криміналістичної одорології.

Як слушно зазначає О.І. Онисько, з розвитком науково-технічної бази криміналістики об'єктами її дослідження стали не тільки трасологічні сліди, але і сліди запаху, що відокремилися від взаємодіючих об'єктів, мікрочастки і навіть генетичні відбитки людини. Це допомогло не тільки розширити саме поняття сліду, але й внести зміни у формування методик криміналістичного дослідження речових доказів, важливих елементів теоретичних основ криміналістичної техніки, якими є загальне вчення про криміналістичні сліди [2, с. 28].

Особливе криміналістичне значення слідів запаху людини пов'язане з тим, що кожна людина має тільки свій індивідуальний запах, який характеризується властивостями стійкості і незмінності. Завдяки цьому ідентифікаційна значущість слідів запаху подібна до інших слідів, наприклад – рук. Проте сліди запаху мають суттєву перевагу: вони не сприймаються людиною і відповідно не контролюються. Злочинець не сприймає свій запах, не контролює його, відповідно не намагається його знищити. Крім того, навіть за бажанням злочинець, не зможе не залишити сліди запаху на місці події, так як практично у всіх випадках злочинець контактує з предметами обстановки місця події.

До фізичних властивостей запаху відносять: летючість; розчинність; адсорбцію; розведення; дифузію. На основі зазначених фізичних властивостей запаху визначені криміналістичні властивості запахових слідів: безперервність механізму утворення; рухливість структури; розсіювання; подільність запахових слідів; збереження слідів і зразків запаху людини в герметичній упаковці; індивідуальність слідів і зразків запаху людини; відносна стійкість слідів запаху; відносна не змінність зразків запаху людини [1с. 274–276].

У сучасній криміналістиці сліди запаху використовують для:

- розшук особи, що вчинила суспільно-небезпечне діяння, за її запаховим слідом;
- відшукання предметів злочинного посягання або предметів – речових доказів, що зберегли індивідуальний запах злочинця чи потерпілого;
- встановлення групової приналежності джерела походження твердих, рідких і сипучих речовин, що володіють властивостями запаху;
- ідентифікація особи за її запаховими слідами.

Ці завдання розв'язуються як шляхом залучення кінолога зі службовою собакою, так і використанням інструментальних лабораторних методів. Вказана діяльність реалізується у процесуальних і непроцесуальних формах.

Залежно від способів вилучення, аналізу та реєстрації запахів криміналістичну одорологію поділяють на кінологічну і інструментальну – ольфактроніку (від лат. *olfactus* – запах). У кінологічній одорології, як аналізатор пахучих речовин, використовується орган нюху спеціально підготовленої службової собаки (собаки-детектора). В інструментальній одорології як аналізатор застосовуються фізико-хімічні прилади, здатні виділяти спектр пахучих речовин, реєструвати його у вигляді ольфактограми і детектувати з високою чутливістю окремі компоненти виділень людини [3, с. 364].

На даний час проведення одорологічної експертизи потребує належної правової регламентації, зокрема і в тексті Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5 [4], оскільки в чинній редакції питання одорологічної експертизи не регламентованими. Додатково потрібно розробити методики такого роду експертних досліджень.

Підводячи підсумки можемо констатувати, що одорологія – це порівняно молода й перспективна галузь наукового знання щодо дослідження запахових слідів. Вказані питання охоплюються предметом криміналістики як науки про закономірності механізму кримінального правопорушення, виникнення інформації про кримінальне правопорушення та його учасників, закономірності збирання, дослідження, оцінки та використання доказів, та заснованих на пізнанні цих закономірностей спеціальних засобах і методах досудового розслідування, судового розгляду і попередження кримінальних правопорушень [1, с. 31].

Список використаних джерел

1. Криміналістика : підручник / В.В. Пяковський, Ю.М. Черноус, А.В. Іщенко, О.О. Алексєєв та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 544 с.
2. Онисько О.І. Види слідів та використання їх при розслідуванні незаконного перетину державного кордону (за матеріалами органів

дізнання Прикордонних військ України) : дис. канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2003. 199 с.

3. Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посіб.; за заг. ред. О.Г. Руві на. Київ: Ліра-К, 2019. 424 с.

4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

МУРАТОВА Вікторія Олександрівна,
здобувач вищої освіти 4 курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:

СВОБОДА Євгенія Юріївна,
професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У НІДЕРЛАНДАХ

Судово-експертна діяльність є важливим елементом при здійсненні правосуддя, оскільки саме вона забезпечує використання спеціальних знань обізнаних осіб з метою встановлення обставин, які мають значення для провадження. В умовах всесвітнього розвитку цифрових технологій, зростання складності кримінальних правопорушень з точки зору їх розслідування та розкриття, та необхідності забезпечення високої якості процесу доказування значення судової експертизи постійно зростає. На мою думку, у цьому контексті все більш важливого значення набуває вивчення та дослідження зарубіжного досвіду організації та функціонування судово-експертної діяльності, зокрема тих країн, що мають високий рівень розвитку цифрових та інформаційних технологій, розвинену правову систему та високий рівень довіри серед населення до органів правосуддя.

Нідерланди є однією з таких держав. У ній сформовано ефективну, інституційно та нормативно врегульовану систему судово-експертної діяльності, що характеризується високим рівнем професіональності та компетентності експертів, впровадженням стандартів якості та чітким розмежуванням функцій між суб'єктами судово-експертної діяльності. Аналіз та вивчення особливостей функціонування цієї системи дозволяє не лише зрозуміти механізми забезпечення якості експертних досліджень, а й визначити можливі напрями вдосконалення національної системи судово-експертної діяльності в Україні.

Судово-експертна діяльність у Нідерландах функціонує в межах загальної системи кримінального правосуддя, діяльність якої базується на положеннях Кримінального процесуального кодексу Нідерландів (Dutch Code of Criminal Procedure) [1]. Важливо зазначити, що судово-експертна діяльність не обмежена функціонуванням виключно у державних спеціалізованих установах, а натомість поєднує в собі як державний, так і приватний сектори, що в свою чергу сприяє здоровій конкуренції та підвищенню якості експертних досліджень.

Ключову роль у системі судово-експертної діяльності відіграє Netherlands Forensic Institute (далі - NFI), яка є державною установою, що підпорядковується Міністерству юстиції та безпеки Нідерландів. NFI здійснює широкий спектр експертних досліджень у кримінальних провадженнях, включаючи ДНК-аналіз, цифрову криміналістику, дактилоскопічні, трасологічні, балістичні та інші види експертиз [2]. Цікавим є факт, що діяльність цієї установи має на меті не лише безпосередньо проведення експертиз, але і наукові дослідження та розвиток новітніх методик у сфері криміналістики.

Порядок призначення судових експертиз у Нідерландах в більшості передбачає роль поліції, оскільки більшість судових експертів проводять експертизи та дослідження саме за її зверненням, а не за зверненням суду [3, с. 383]. Проте тут також важливо зазначити, що оцінку висновку експерта (report of expert) здійснює суд, розглядаючи його разом з іншими наявними доказами у провадженні. Також при аналізі висновку експерта суд враховує, чи експерт, який проводив дослідження, мав належне свідоцтво (сертифікат), що дає йому право проводити такі види дослідження, чи внесений цей експерт до Реєстру судових експертів, які саме методи він використовував при проведенні експертизи, і чи був він уповноважений використовувати такі методи [4; с.17].

Особливістю нідерландської системи судово-експертної діяльності є функціонування Нідерландського реєстру судових експертів (Netherlands Register of Court Experts — NRGE), який забезпечує сертифікацію та контроль якості діяльності експертів. Для внесення до реєстру експерт повинен відповідати певним критеріям, що включають наявність освіти, професійного досвіду, практичної підготовки та дотримання етичних стандартів судового експерта [5].

Правовий статус судового експерта у Нідерландах визначається через поєднання процесуальних прав і обов'язків. Експерт зобов'язаний надавати об'єктивний висновок, ґрунтований на досягненнях науки та науково і практично обґрунтованих методах, а також не виходити за межі своєї компетенції, тобто не вирішувати питання, що виходять за межі спеціальних знань експерта. Водночас він має право відмовитися від проведення експертизи у випадку конфлікту інтересів або недостатності

даних для проведення дослідження [1]. Порушення вказаних вимог може мати наслідком дисциплінарну відповідальність або виключення з реєстру експертів.

Щодо видів судових експертиз, то у Нідерландах вони охоплюють широкий спектр: біологічні (ДНК-аналіз), цифрові (аналіз електронних даних), хімічні (дослідження радіоактивних матеріалів), балістичні, почеркознавчі, психологічні та інші види досліджень. А у зв'язку з розвитком цифрових технологій та через це збільшенням кіберзлочинів, особливого розвитку набула цифрова криміналістична експертиза [2].

Взаємодія судових експертів у Нідерландах із судом та сторонами процесу має чітко визначений характер. Експерт надає письмовий висновок з питань, що були поставлені йому для вирішення, а суд або поліція може викликати експерта для допиту з метою детальнішого роз'яснення інформації, що зазначена у цьому висновку. Окрім того, експерта можуть попросити пояснити доцільність застосування певного методу дослідження, який він зазначив у своєму висновку, свою компетентність у його застосуванні та ефективність цього методу [1].

Отже, судово-експертна діяльність у Нідерландах характеризується високим рівнем організації, нормативної визначеності та компетентності експертів, а поєднання державного та приватного секторів, функціонування системи сертифікації експертів та активне впровадження інновацій забезпечують ефективність цієї системи. Особливу роль у цій системі відіграє діяльність спеціалізованих установ, а саме NFI, що поєднує експертний, науковий та науково-методичний напрями діяльності.

Список використаних джерел

1. Dutch Code of Criminal Procedure. URL : https://www.unodc.org/cld/uploads/res/document/nld/1921/criminal_procedure_code_of_the_netherlands_html/Code_of_Criminal_Procedure_incorporating_a_mendments_up_to_October_2012.pdf (дата звернення - 29.03.2026).
2. Netherlands Forensic Institute. Official website. URL: <https://www.forensicinstitute.nl/>
3. Саковський А.А, Воробей О.В. Судовий експерт як суб'єкт здійснення правосуддя : Європейський досвід. Електронний репозитарій НАВС. 2019. С. 381-384.
4. Tijds Kooijmans, Paul Mevis. ICT in the context of criminal procedure : The Netherlands. Information Society and Penal Law. 2013. P. 20. URL: <https://www.penal.org/wp-content/uploads/2025/09/RA%20-%202011.pdf>
5. Netherlands Register of Court Experts (NRGE). Official website. URL: <https://english.nrgd.nl/>

ОЛІФЕРЧУК Альона Анатоліївна,
здобувач вищої освіти з курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:
ПОЛІЩУК Віталій В'ячеславович,
старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та
судових експертиз ННЕКІ НАВС

КІБЕРПРОСТІР ЯК НОВИЙ ВИКЛИК У СФЕРІ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ: ПОШИРЕННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МЕРЕЖУ ІНТЕРНЕТ

Інтернет став середовищем не лише для комунікацій і бізнесу, а й для поширення злочинної діяльності, зокрема наркозлочинності. Кіберпростір характеризується динамічним розвитком технологій, що дозволяють анонімно реалізовувати наркотичні засоби та обходити традиційні правоохоронні механізми. Це створює серйозну загрозу для боротьби зі злочинами, пов'язаними з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин. [1, с. 165].

Сучасний розвиток інформаційних технологій відкрив людству безпрецедентні можливості у сфері комунікацій, обміну знаннями та доступу до інформації. Водночас кіберпростір став і ареною для нових форм злочинності, зокрема поширення наркотичних засобів та психотропних речовин через мережу Інтернет. Це явище є серйозним викликом для правоохоронних органів, оскільки торгівля наркотиками в мережі має свою специфіку, що відрізняє її від традиційних форм наркобізнесу.

Соціальні наслідки: доступність наркотиків через Інтернет збільшує ризики поширення наркозалежності серед молоді і вразливих категорій населення. Інтернет анклавція дозволяє обійти сімейний контроль і традиційні соціальні бар'єри. Це веде до збільшення випадків вживання наркотичних засобів та психотропних речовин, що в свою чергу збільшує кількість передозувань і ускладнень для системи охорони здоров'я.

Сучасні методи боротьби: для подолання проблеми застосовуються комплексні заходи: законодавче посилення відповідальності, міжнародна координація правоохоронних органів, використання штучного інтелекту для відстеження сайтів зі збутом наркотичних засобів та психотропних речовин. Значну роль відіграє просвітницька робота з молоддю щодо ризиків збуту наркотичних засобів у інтернет мережі.

Інтернет створює унікальні умови для функціонування анонімних маркетплейсів та спеціалізованих платформ, де реалізуються наркотичні

речовини. Зазвичай такі майданчики функціонують у «даркнеті» – прихованій частині мережі, доступній лише за допомогою спеціальних програм, таких як Тог. Тут здійснюється продаж наркотиків із використанням криптовалют, що значно ускладнює відстеження фінансових потоків і персональних даних злочинців.

Окрему небезпеку становить використання засобів передачі поштових відправлень для доставки наркотичних засобів. Зловмисники нерідко застосовують цю форму анонімної передачі, адже вона дозволяє мінімізувати ризик особистого контакту між продавцем і покупцем. Засоби передачі поштових відправлень використовуються як посередник у схемах «закладок», коли покупець отримує код доступу до комірки та забирає замовлений наркотик. Цей спосіб ускладнює фіксацію правопорушення та ідентифікацію учасників злочинної діяльності.

Поширення наркотичних засобів у кіберпросторі супроводжується низкою проблем, пов'язаних із транснаціональним характером цієї злочинної діяльності. Сучасні технології дозволяють злочинцям легко переміщувати свої ресурси між юрисдикціями, використовуючи слабкі місця національних систем контролю. Крім того, криптовалюти забезпечують високий рівень анонімності фінансових операцій, що створює значні труднощі для правоохоронних органів у виявленні джерел фінансування наркобізнесу.

Не менш важливим є аспект кібербезпеки: злочинці активно застосовують методи шифрування даних, VPN та інші інструменти цифрової анонімізації. Це вимагає від держав створення спеціалізованих підрозділів з кіберполіції, обладнаних сучасними технічними засобами та компетенціями у сфері цифрової криміналістики.

Окрім цього, варто звернути увагу на необхідність підвищення цифрової грамотності населення. Молодь, яка є основною цільовою аудиторією наркоторговців у мережі, часто не усвідомлює реальних загроз, пов'язаних із купівлею наркотиків через Інтернет. Профілактична робота у закладах освіти, формування антидопінгової та антинаркотичної культури є важливим елементом державної політики.

Міжнародні організації, зокрема ООН, Європол та Інтерпол, у своїх звітах наголошують, що лише глобальна співпраця у сфері кібербезпеки здатна забезпечити ефективну протидію поширенню наркотиків через мережу. Це включає не лише обмін даними та спільні операції, але й гармонізацію законодавства, що дозволяє ліквідовувати транснаціональні злочинні угруповання.

Таким чином, питання боротьби з наркозлочинністю у кіберпросторі виходить далеко за межі національної юрисдикції та потребує скоординованих зусиль на всіх рівнях.

Приклади судової практики в Україні свідчать, що дедалі частіше органи досудового розслідування стикаються зі справами, пов'язаними з поширенням наркотичних засобів та психотропних речовин через мережу. Так, у 2021 році в Києві було викрито організовану групу, яка через месенджери Telegram здійснювала продаж психотропних речовин. Слідство встановило, що адміністратори створювали канали, розміщували «прайси» та забезпечували анонімність покупців і продавців. У результаті кілька учасників групи отримали значні строки позбавлення волі [3, с. 45].

Не менш показовим є приклад міжнародної практики. У США ще у 2013 році правоохоронці закрили один із найбільших майданчиків у даркнеті – Silk Road. Цей ресурс працював за принципом інтернет-магазину та дозволяв здійснювати транзакції виключно в біткойнах. Адміністратор сайту був засуджений до довічного ув'язнення без права апеляції, що стало прецедентом у боротьбі з наркоторгівлею у інтернеті. [2, с. 112].

Європейський досвід також демонструє ефективність міжнародної взаємодії. У 2020 році спільна операція Європолу та ФБР призвела до закриття найбільшого на той час даркнет-майданчика Wall Street Market. Було вилучено сервери, арештовано ключових адміністраторів і заморожено криптовалютні активи на мільйони євро [4]. Цей випадок підкреслює, що лише об'єднавши ресурси, держави можуть ефективно протидіяти кіберзлочинності.

Проблема поширення наркотиків через Інтернет особливо актуальна для України, адже країна є частиною глобального інформаційного простору, а молодь – найбільш активні користувачі мережі – потрапляє до групи підвищеного ризику. Вітчизняна судова практика свідчить про зростання кількості справ, пов'язаних із «закладками».

Наприклад, у Харківській області у 2022 році поліція ліквідувала групу, яка за допомогою онлайн-каналів здійснювала поширення амфетаміну та метамфетаміну. Розслідування показало, що до схеми були залучені студенти, які отримували завдання розкладати наркотики по «тайниках» [5].

Таким чином, наведені приклади демонструють, що проблема кібернаркоторгівлі має як локальний, так і міжнародний характер. Її розв'язання потребує узгоджених дій на рівні державних і міжнародних інституцій, вдосконалення законодавства та використання сучасних технологій. Важливим є також активне залучення експертів із кібербезпеки та створення спеціалізованих підрозділів у структурі правоохоронних органів.

Отже, кіберпростір став новим фронтом у боротьбі з наркозлочинністю. Для подолання цієї загрози необхідна тісна

взаємодія правоохоронних органів, міжнародних організацій, ІТ-фахівців і громадськості. Лише комплексний підхід, що поєднує правові, технічні та просвітницькі заходи, може забезпечити ефективне виявлення та припинення незаконної торгівлі наркотиками через Інтернет. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню рівня безпеки суспільства та збереженню здоров'я нації.

Список використаних джерел

1. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право України: Особлива частина. – К.: Баїте, 2014.
2. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). World Drug Report 2023. – Vienna: UN, 2023.
3. Качан О.О. Інтернет як простір нових загроз у сфері наркозлочинності. – Право України, 2021, №3.
4. Europol. Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA). – 2022.
5. Служба безпеки України. Звіт про протидію кіберзлочинності. – Київ, 2022.

ОЛФЕРЧУК Альона Анатоліївна,
здобувач вищої освіти з курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:

ПРИХОДЬКО Юрій Павлович,
професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ У РІЗНИХ СФЕРАХ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах розвитку технологій та збройного протистояння безпілотні літальні апарати (БПЛА) посідають ключове місце серед інноваційних засобів забезпечення безпеки, оборони та ефективного управління різними процесами. В Україні, особливо в умовах воєнного стану, їх роль значно зросла, що зумовлює необхідність комплексного наукового аналізу особливостей їх застосування, правового регулювання та перспектив розвитку [4].

Безпілотні літальні апарати стали невід'ємним елементом сучасної війни та важливим інструментом у правоохоронній, рятувальній та інших сферах діяльності. Їх використання дозволяє не лише підвищити ефективність виконання завдань, але й мінімізувати ризики для життя людини.

Безпілотний літальний апарат – це технічний засіб, який здійснює політ без пілота на борту та може керуватися дистанційно або автономно.

В Україні відсутнє єдине уніфіковане законодавче визначення цього поняття, однак у нормативних актах він трактується як повітряне судно без екіпажу, що керується дистанційно або програмно [3].

Існують різні класифікації БПЛА: за призначенням, масою, дальністю польоту та рівнем автономності, що дозволяє ефективно систематизувати їх застосування у військовій та цивільній сферах [5].

Ефективність застосування БПЛА визначається комплексом факторів: технічними характеристиками, умовами середовища, підготовкою операторів, а також стійкістю до радіоелектронної боротьби. Важливими є мобільність, оперативність, економічність та інтеграція з іншими системами управління [2].

У військовій сфері БПЛА використовуються для розвідки, коригування вогню та нанесення ударів. Вони дозволяють отримувати точну інформацію про супротивника та знижувати ризики для військовослужбовців. В Україні безпілотники активно застосовуються в межах проєкту «Армія дронів», що реалізується державою для посилення обороноздатності.

У правоохоронній діяльності БПЛА застосовуються для патрулювання, моніторингу територій та фіксації доказів. Їх використання підвищує ефективність розслідувань та зменшує ризики для працівників поліції. Також безпілотники активно використовуються під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій для пошуку постраждалих та оцінки масштабів руйнувань [4].

Правове регулювання застосування БПЛА в Україні здійснюється низкою нормативно-правових актів, зокрема Авіаційними правилами України та наказами Міністерства оборони. Однак ця сфера потребує подальшого вдосконалення з урахуванням стрімкого розвитку технологій та нових викликів [3].

Отже, безпілотні літальні апарати є одним із ключових інструментів сучасного технологічного розвитку, що відіграє дедалі важливішу роль у функціонуванні різних сфер суспільного життя. Їх застосування демонструє високу ефективність у військовій сфері, де вони використовуються для розвідки, спостереження, коригування вогню та зниження ризиків для особового складу. У правоохоронній діяльності БПЛА сприяють оперативному моніторингу ситуацій, пошуку правопорушників, контролю масових заходів та забезпеченню громадської безпеки [1]. У цивільному секторі безпілотники активно застосовуються для моніторингу інфраструктури, сільського господарства, логістики, а також під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, що значно підвищує швидкість та якість реагування. Їх використання дозволяє оптимізувати ресурси, зменшити витрати та підвищити точність отримання інформації.

Тому, БПЛА не лише підвищують ефективність виконання завдань у різних сферах, але й відкривають нові перспективи для розвитку технологій, посилення безпеки та вдосконалення процесів прийняття управлінських і оперативних рішень у сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції із застосування військовослужбовцями Національної гвардії України технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису: наказ МВС України від 13 січ. 2021 р. № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0294-21#Text>
2. Про затвердження Авіаційних правил України «Правила використання повітряного простору України»: наказ Державної авіаційної служби України Міністерства оборони від 11 трав. 2018 р. № 430/210. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1056-18#Text>
3. Особливості застосування безпілотних літальних апаратів органами та підрозділами поліції: метод. рек. / [А. А. Саковський, С. М. Науменко, С. І. Кравченко та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 28 с.
4. Браун С., Овсянніков В., Шинкоренко С. Застосування електронних доказів під час розгляду справ, пов'язаних з корупцією : зб. навч. матеріалів тренінгу для суддів. Страсбург–Київ, 2019. 138 с.
5. Споришев К. О. Луньов О. Ю., Матросов М. В. Порядок планування раціонального застосування розвідувальних безпілотних літальних апаратів під час виконання завдань із припинення масових заворушень силами Національної гвардії України. Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія «Державне управління». 2018. № 6. С. 100–105.

ПОГОРЕЛОВ Артем Владиславович,
здобувач вищої освіти з курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:

ВОЛОШИН Олексій Гнатович,
старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІНОЛОГІЧНОЮ СЛУЖБОЮ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Жахливі події останніх років на території України, свідками та мимовільними учасниками яких ми стали, спричинили незворотні зміни у всіх сферах суспільного життя українців. Події, які раніше були знайомі нам лише як телевізійні хроніки, стали реаліями нашого життя: запеклі бої, розірвані міни, зруйновані оселі, зруйновані долі, загиблі військовослужбовці та мирні жителі.

Успішне виконання завдань з боротьби зі злочинністю сьогодення вимагає від правоохоронних органів подальшого удосконалення й оновлення прийомів та способів виявлення і дослідження матеріальних слідів злочинів. У зв'язку з цим, особлива увага повинна приділятися ідентифікаційним видам досліджень. Так при розслідуванні злочинів слідчим доводиться стикатися з такою проблемою, як недостатність чи відсутність доказів. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми може бути застосування криміналістичної одорології. Саме тому криміналістичне використання запахових слідів людини в ідентифікації особи злочинця, конкретного джерела цих запахових слідів, а також у можливості надання розшукової і доказової інформації для вирішення питання її невинності набуло нового розвитку і впровадження в практику діяльності правоохоронних органів.

Використання одорологічної інформації у боротьбі із злочинами бере початок з 1896 року, коли за ініціативою відомого австрійського криміналіста Ганса Гросса в Гильдесгеймі з'явилося 12 собак, навчених веденню поліцейської служби. З часом була звернена увага на можливість криміналістичного використання природної здібності собаки вистежувати по слідах запаху свою жертву.

Розвиток службової кінології МВС України розпочинається з 2 квітня 1994 року, коли наказом МВС України № 169 на правах відділу було створено Службу організації роботи службового собаківництва у правоохоронній діяльності МВС України. У 2002 році згаданий вище відділ, було ліквідовано, а методичне керівництво кінологічною службою всієї системи МВС України покладене на групу службового собаківництва Департаменту карного розшуку. 11 жовтня 2003 року було підписано наказ МВС України № 1168 «Про створення кінологічної служби», яким передбачалося створення кінологічної служби як окремого підрозділу у структурі блоку кримінальної міліції. На них покладено виконання зокрема, організаційно - методичних, контролюючих функцій, регулятивну та облікову діяльність у кінологічній сфері в системі МВС.

В зв'язку з реформуванням системи Міністерства внутрішніх справ України 2 вересня 2015 р. Кабінет Міністрів України відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII прийняв рішення щодо створення центрального органу виконавчої влади – Національної поліції, яка підпорядковується Міністерству внутрішніх справ України. В Наказі № 1145 01.11.2016 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України», відповідно до пункту 12 частини 3 статті 45 Закону України «Про поліцію» та з метою забезпечення організації діяльності кінологічних підрозділів

територіальних органів Національної поліції України, ефективного використання можливостей кінологічної служби в протидії злочинності та забезпеченні публічної безпеки і порядку зазначено, що основними завданнями служби є: - організація і розвиток системи службового собаківництва, його ефективне функціонування на підставі впровадження науково-обґрунтованих методів управління органами й підрозділами служби кінології; організаційне та методичне забезпечення діяльності кінологічної служби; управління та координація роботи кінологічних підрозділів у мирний та особливий період; упровадження організаційних заходів щодо забезпечення розвитку матеріально-технічної бази, контролю за проведенням ветеринарних та зооінженерних видів діяльності.

Концепцію розвитку кінологічних служб центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, та Національної гвардії України до 2020 року затверджено Наказом Міністерства внутрішніх справ України 24.05.2017 № 442 визначає основні напрями розвитку кінологічних служб центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ (далі - ЦОВВ МВС) та Національної гвардії України (далі – НГУ) до 2020 року і спрямована на створення сучасних кінологічних підрозділів, здатних забезпечити виконання покладених на них завдань. До кінологічних підрозділів і служб ЦОВВ МВС та НГУ належать:

- 1) кінологічна служба Національної поліції України;
- 2) кінологічна служба Державної прикордонної служби України;
- 3) кінологічна служба Національної гвардії України;
- 4) кінологічна служба ДСНС України.

Концепція також передбачає створення кінологічного центру, який є головним кінологічним підрозділом з організаційного і методичного керівництва працівниками підрозділів поліції, які виконують функції кінологічного забезпечення службової діяльності та є основною базою з утримання, розведення, вирощування, підготовки та використання службових собак у протидії злочинності, забезпеченні публічної безпеки і порядку.

Собаки залишаються найефективнішим «біологічним радаром» під час землетрусів, обвалів, техногенних катастроф та прильотів. За кожною новиною про порятунок людей з-під завалів зруйнованих російськими ракетами будинків стоїть титанічна праця не лише людей, а й їхніх надійних напарників — службових собак. Вони не вміють давати інтерв'ю і не носять медалей на грудях, але їхні гострі носи та безмежна відданість буквально виривають українців з обіймів смерті. За

офіційними даними Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС) за період повномасштабного вторгнення кінологічні підрозділи рятували щонайменше 73 людини, які опинилися під багатотонними бетонними завалами.

Розробка нових технічних засобів для проведення слідчих (розшукових) дій з використанням собак кінологічної служби. Так фахівцями кінологічної служби ДНДІ МВС України на замовлення відділу організації кінологічної діяльності Національної поліції України, розроблена система передачі відео з місця виконання завдань призначена для огляду об'єктів, небезпечних для життя працівників: місце засідки злочинців, наявність вибухових пристроїв тощо. До складу зазначеної системи входять наголовник, на якому встановлюється відеокамера, жилет для розміщення пристрою отримання команд від оператора-кінолога та ретранслятор для передачі відеоконтенту кінологу. У оператора-кінолога знаходиться планшет, на якому відображається картинка з місця знаходження собаки.

Загалом в органах внутрішніх справ нараховується понад 3 тисячі службових собак, з яких за приблизною статистикою 1140 – розшукових, 1554 – патрульно-розшукових, 74 – для пошуку вибухівки та 57 – наркотичних речовин. У Національній поліції України несуть службу 850 собак, в Збройних силах України перебувають понад вже 500 собак. З початку поточного року кінологів зі службовою собакою активно залучали до слідчо (розшукових) дій таких як обшук приміщень, обшук осіб та огляд місця події.

Сьогодні кінологічні підрозділи є невід'ємною складовою архітектури безпеки держави. Тисячі службових собак, серед яких розшукові, патрульно-розшукові, а також спеціалізовані на пошуку вибухівки та зброї, щоденно і безперервно несуть службу в підрозділах Національної поліції та Збройних силах України, допомагаючи рятувати життя, здійснювати розмінування територій та розслідувати найтяжчі злочини.

Симбіоз унікальних природних здібностей тварин, передових методів криміналістичної одорології та новітніх апаратних рішень (зокрема, систем дистанційного відеомоніторингу) вивів якість слідчих і розшукових дій на принципово новий рівень. Подальший розвиток, безперервна модернізація та належне матеріально-технічне забезпечення кінологічних підрозділів Національної поліції та інших силових відомств є не лише об'єктивною вимогою часу. Це критично важлива складова нашої спільної безпеки, ефективного розслідування воєнних злочинів та забезпечення невідворотності покарання правопорушників.

Список використаних джерел

1. Давидова О.О. Криміналістичні дослідження матеріалів, речовин та виробів: курс лекцій Київ: КНТ, 2008. 340 с.

2. Експертизи у судовій практиці: Наук.-практ. посіб. / За ред. В.Г. Гончаренка. – К., 2010.
3. Наказ МВС України № 1168 11.10.2003 « Про створення кінологічної служби».
4. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII
5. Наказ МВС України №1145 01.11.2016 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України».

ПОГРІБНА нна Андріївна,

здобувач вищої освіти з курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:

ВОРОБЕЙ Олена Вячеславівна,

професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ 3D-МОДЕЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ФІКСАЦІЇ НАСЛІДКІВ РАКЕТНИХ ОБСТРІЛІВ ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Масштабність руйнувань цивільної інфраструктури, масовий та системний характер воєнних злочинів проти мирного населення з боку РФ після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року поставили перед органами досудового розслідування завдання історичного значення. Традиційні методи огляду місця події (ручні вимірювання, статична фотофіксація тощо) в умовах щільних обстрілів виявляються недостатньо оперативними та точними. Використання безпілотних літальних апаратів, наземного лазерного сканування та фотограмметрії дозволяє українським правоохоронним органам створювати об'єктивну доказову базу, що відповідає стандартам міжнародного кримінального правосуддя.

На прикладі удару по Драматичному театру у Маріуполі доведено, що цифрова криміналістика здатна забезпечити повноцінне формування доказової бази навіть за відсутності доступу до місця злочину. Застосування 3D-реконструкцій у поєднанні з аналізом OSINT-даних і супутникових знімків надало спробу встановити тип використаного озброєння та траєкторію удару.

Встановлено, що удар по Драматичному театрі мав зовнішній характер, здійснений із застосуванням авіаційного озброєння і спрямований на цивільний об'єкт. Це спростовує версію про внутрішній вибух і підтверджує ознаки воєнного злочину.

Суттєвими перевагами застосування 3D-сканування є: а) об'єктивність – висока деталізація та фіксація геометричних форм (поверхонь) без викривлень; б) значна швидкість фіксації всіх слідів, обстановки місця події та оброблення інформації; в) точність фіксації місця розташування людей і предметів на різних відстанях й можливість здійснення сканування при недостатньому освітленні чи за його відсутності; наявність додаткових функцій (зокрема, можливості створення анімацій, планів, проекцій, розрізів об'єкта); г) мобільність, багатофункціональність програмного забезпечення та простота процедури використання.

На сьогоднішній день близько 40 спеціалістів-криміналістів з кожного регіону країни, пройшли навчальні курси з підготовки операторів лазерних 3D-систем сканування. Під час навчань криміналісти отримали теоретичні знання стосовно алгоритму використання відповідних наземних систем сканування та практичні навички щодо їх використання, завдяки чому можна покращити проведення оглядів місць подій, а також фіксування наслідків після обстрілів і терактів, а саме: використання лазерних 3D-сканерів у кримінальних провадженнях як інструменту для швидкого збору доказів воєнних руйнувань, катастроф і терористичних атак на великій за площею і важкодоступній місцевості; можливість використання лазерних 3D-сканерів для фіксації пошкоджень об'єктів критично важливої архітектури (наприклад, виробничих підприємств, електростанцій, нафтопереробних заводів, мостів) внаслідок воєнних дій, катастроф і терористичних актів; документування пошкоджень великих будівель і територій, наприклад, багатоквартирних будинків, вулиць, торгових центрів тощо; моделювання та комбінування зображень відсканованих об'єктів; візуалізацію та презентацію збірної моделі відсканованих об'єктів для потреб правоохоронних та судових органів (поліція, прокуратура, суди) [1, С.537].

Усі дво- або тривимірні зображення місця події в необхідному ракурсі та поясненнями можуть роздруковуватися за допомогою монохромного або кольорового друку на принтері з подальшим їх оформленням у вигляді зображень тривимірної моделі місця події, фототаблиць, планів місця події, відповідні файли результатів лазерного 3D-сканування та фотозйомки, що записані на DVD-диску додаються до протоколу.

За допомогою готових базових моделей основних об'єктів (живої людини, трупа, зброї, будівель, рослин тощо), які будуть використані як умовні позначки, спеціаліст може достатньо швидко виготовити тривимірну схему та позначити на ній взаємне розміщення й лінійні розміри всіх оглянутих об'єктів.

Таким чином, 3D-моделювання вже сьогодні може замінити виготовлення класичних двовимірних схем місця події [2, С.12]

Криміналісти під час воєнного стану почали застосовувати новітні 3D-сканери Z+F Imager 5016, які передала Україні республіка Польща для фіксації наслідків ракетних ударів, артилерійських обстрілів, бомбардувань та інших воєнних кримінальних правопорушень вчинених росіянами. За допомогою цих пристроїв можна зафіксувати воєнні кримінальні правопорушення в короткі терміни, мінімізувати використання людського ресурсу.

Криміналісти на сьогодні фіксують в 3D-моделі наслідки ракетних ударів по житлових будинках та критичній інфраструктурі, артилерійських обстрілів, бомбардувань та інших воєнних кримінальних правопорушень росіян» [3, С.595].

Прикладом застосування високоточного лазерного сканера Z+F Imager 5016 у вітчизняній криміналістичній практиці став огляд місця події після ракетного удару по ТЦ «Амстор» у Кременчуці в червні 2022 року. Завдяки технічній здатності приладу проводити сканування зі швидкістю до 1 млн точок на секунду в умовах значного запилення та задимлення, слідчим вдалося в найкоротші терміни створити повну тривимірну кольорову модель зруйнованого об'єкта. Отримана хмара точок дозволила експертам-вибухотехнікам зафіксувати точну геометрію вирви та характер деформації металевих опорних конструкцій із міліметровою деталізацією. Це стало ключовим доказом під час проведення комп'ютерної симуляції вибуху, яка математично підтвердила, що епіцентр детонації знаходився всередині торгового залу, а вектор ударної хвилі відповідав прямому влучанню ракети Х-22. Таким чином, використання Z+F Imager 5016 дозволило не лише об'єктивізувати доказову базу для міжнародних інстанцій, а й оперативно спростувати дезінформаційні версії щодо обставин трагедії.

Також Київський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України отримав лазерний 3D-сканер для впровадження інноваційних методів та засобів швидкої та якісної фіксації воєнних кримінальних правопорушень, вчинених на території України. 3D-сканер RTC 360 може за хвилину з надзвичайною точністю фіксувати мільйони параметрів з обстежуваної місцевості.

Отримані дані допомагають обчислювати місце та відстані з якої вівся обстріл цивільної інфраструктури. За допомогою 3D-сканерів обладнання дозволяє працювати дистанційно, не потрібно відвідувати в потенційно заміновані будівлі чим забезпечується особиста безпека експертів [3, с.595].

Під час огляду місць масованих обстрілів у житловому масиві Північна Салтівка в Харкові криміналісти застосували комбінований підхід, що поєднував наземне лазерне сканування приладами типу Leica RTC360 та аерофотограмметрію з БПЛА. Це дозволило створити високоточні «цифрові двійники» зруйнованих багатоповерхівок, за якими експерти-вибухотехніки змогли ретроспективно розрахувати траєкторії польоту снарядів та верифікувати вектори обстрілів із території РФ навіть після фізичного демонтажу аварійних об'єктів.

У висновку слід зазначити, що впровадження інноваційних криміналістичних технологій є умовою забезпечення достовірності доказування, і об'єктивну оцінку наслідків воєнних злочинів. Використання сучасних засобів фіксації зменшує ризики для життя та здоров'я учасників слідчих (розшукових) дій.

Але у під час впровадження 3D сканерів у процес розслідування злочинів в Україні головною перешкодою є висока вартість такого обладнання й навчання фахівців для роботи з ним. Проте науково-технічний прогрес не стоїть на місці, 3D технології вдосконалюються і стають дедалі популярнішими, а їх вартість із кожним роком зменшується [4, С.285]. Криміналістика адаптується до сучасних викликів та допомагає унеможливити уникнення відповідальності особам, винним у масових вбивствах мирного населення та руйнуваннях об'єктів цивільної інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Вигівський І.М. Особливості проведення огляду місця події методу 3D-сканування під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених в умовах збройного конфлікту. Юридичний науковий електронний журнал. №2. 2025. С. 535-538.
2. Басюк Л.О., Антошук А.О. Організація та тактика використання 3d-сканування під час огляду місця події. Український політико-правовий дискурс, 2025. 16 с. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14982555>
3. Яремчук В.О. Новітні криміналістичні науково-технічні засоби. Юридичний науковий електронний журнал. №11. 2023. С. 594-595.
4. Баранчук В.В. 3d сканування як спосіб фіксації на місці злочину: переваги й недоліки. Юридичний бюлетень. Випуск 16. 2020. С. 280–286. DOI : <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.16.01>

ПРИХОДЬКО Юрій Юрійович,
здобувач вищої освіти 1 курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»
Науковий керівник:
ВОЛОШИН Олексій Гнатович,
старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС

ВИКОРИСТАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ «Cellebrite UFED» ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Кримінальні провадження в умовах дії воєнного стану характеризуються значним зростанням цифрових слідів, які фіксуються в мобільних терміналах, SIM-картах, дронах, фітнес-браслетах та інших електронних носіях інформації. Злочинці, зокрема, під час вчинення воєнних злочинів, ведення колабораційної діяльності чи вчинення терористичних актів, активно використовують засоби мобільного зв'язку для координації дій, фіксації злочинних епізодів через (відео та фото фіксацію, та залишення геолокаційних даних), зберігання переписки в месенджерах та передачі інформації через хмарні сховища.

Апаратно-програмний комплекс «Cellebrite UFED» — це універсальний інструмент мобільної цифрової криміналістики, який розроблявся ізраїльською компанією «Cellebrite Ltd». Він підтримує понад 40 000 моделей мобільних пристроїв на базі популярних операційних систем Apple iOS і Android та інших. Застосування «Cellebrite UFED» дозволяє обійти системи логічного захисту пристроїв, відновлювати видалені дані, отримувати доступ до зашифрованих баз месенджерів, історій здійснення дій та їх фіксацію через Wi-Fi та GPS, а також ідентифікувати та створювати образ даних з дронів (зокрема DJI), які постійно використовуються на полі бою та USB-накопичувачів з метою аналізу та відновлення інформації [1]. Його застосування суттєво скорочує час досудового розслідування, уніфікує процесуальні дії та підвищує якість доказово-матеріальної бази, що набуває особливого значення в умовах дії військового стану, коли слідчі дії проводяться в умовах обмеженого часу, ризику для життя та необхідності фіксації військових злочинів для подальшого міжнародного правосуддя [2].

Під час дії воєнного стану UFED особливо ефективний для розслідування колабораційної діяльності, воєнних злочинів тощо.

Наприклад, з мобільних телефонів підозрюваних вилучають листування з представниками окупаційних адміністрацій, фото-відео військових об'єктів ЗСУ, координати пересування, геолокаційні мітки, видалені матеріали пропаганди. Аналіз історії Wi-Fi та локацій допомагає встановити факти перебування особи на тимчасово окупованих територіях або участь у коригуванні вогню. Відновлення видалених даних дозволяє фіксувати докази, які злочинці намагалися знищити. Зокрема, в науковій літературі зазначається про успішне застосування комплексу в оперативно-розшукових заходах та слідчих діях. Під час огляду мобільного терміналу на місці події спеціаліст оперативно-технічного підрозділу може створювати «образ» даних та проводити його фіксацію на носії інформації з метою забезпечення цілісності доказу та мінімізування сумнівів захисту в суді [3].

Апаратно-програмний комплекс також може використовуватися в рамках проведення обшуку, під час якого слідчий має право використовувати даний комплекс з метою розблокування пристроїв та фіксації відповідної інформації. В рамках негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 264 КПК України) [4] UFED застосовується після ухвали слідчого судді. Доручення оперативному підрозділу містить IMEI або абонентський номер. Результати фіксуються в протоколі зняття інформації з додатками носіїв.

В умовах дії воєнного стану, наприклад під час обшуку у особи, яка здійснювала колабораційну діяльність особливості документування включають: швидке реагування СОГ та логічну фіксацію зберігання доказів.

Варто зауважити, що комплекс також інтегрується з іншими засобами цифрової криміналістики, де головним чинником успіху є якість підготовки матеріалів слідчим (вилучення паролів, правильне пакування матеріалів).

Отже, використання «Cellebrite UFED» на сьогодні є час сучасним інструментом цифрової криміналістики, який практично застосовується правоохоронними органами України для ефективного виявлення, фіксації та аналізу цифрових доказів під час розслідування кримінальних правопорушень, зокрема військових злочинів. В умовах дії військового стану застосування комплексу стає особливо актуальним через зростання важливості цифрових доказів у кримінальних провадженнях про колабораціонізм, вчинення терактів, коригування вогню та інших військових злочинів, де він допомагає фіксувати видалені матеріали, взаємозв'язок правопорушників тощо.

Список використаних джерел

1. Кобець М. В. Апаратно-програмний комплекс «CellebriteUfed» як засіб отримання інформації з мобільних терміналів. Актуальні питання та перспективи використання оперативнорозшукових засобів у розкритті

злочинів в умовах воєнного стану : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 30 берез. 2023 р.) / редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023.

2. Дуфенюк О.М. Розслідування воєнних злочинів: логістичні, криміналістичні та судово-медичні питання. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 4. С. 369–374.

3. Proceedings of the XXVIII International Scientific and Practical Conference «Trends and perspectives of the development of science and education in globalization», Valencia, Spain. 269 p. (July 16 – 19, 2024). DOI – 10.46299/ISG.2024.1.28.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

5. Лісніченко, Д. В. (2022). Особливості вилучення за допомогою технічних засобів інформації з мобільних терміналів зв'язку (смартфонів) під час кримінального провадження [Features of extraction by technical means of information from mobile communication terminals (smartphones) during criminal proceedings]. Південноукраїнський правничий часопис, 1–2, 120–125. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.1-2.22>.

6. Теплицький Б.Б. Завдання, об'єкти й питання комп'ютерно-технічної судової експертизи. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2018. № 3. С. 303–315.

7. Mamta Khanchandani, Dr. Nirali Dave. Analysis of Cloud Forensics : Review and Impact on Digital Forensics Aspects. International Journal of Scientific Research in Science and Technology (IJSRST). March-April 2021. Vol. 8 Iss. 2. P. 639–646. URL : <https://doi.org/10.32628/IJSRST.2182118>.

8. Батраченко Т.С. Колабораційна діяльність в умовах війни: поняття та кримінальна відповідальність за протиправні дії. С. 73–97. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/322/8759/18360-1?inline=1>.

САМОЙЛЕНКО Олександр Геннадійович,

здобувач вищої освіти 2 курсу ННЕКІ НАВС,

спеціальність «Право»

Науковий керівник:

ПРИХОДЬКО Юрій Павлович,

професор кафедри

криміналістичного забезпечення та судових експертиз

ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах розвитку криміналістичної науки особливого значення набуває дослідження вогнепальної зброї та боєприпасів, що

зумовлено як зростанням кількості правопорушень із їх використанням, так і ускладненням криміногенної ситуації в умовах воєнного стану. Судова балістика як складова криміналістичної техніки відіграє ключову роль у встановленні обставин застосування зброї, ідентифікації її конкретних зразків та відтворенні механізму події.

Криміналістичне дослідження вогнепальної зброї являє собою складний комплекс наукових методів і практичних прийомів, спрямованих на виявлення, фіксацію, вилучення та аналіз об'єктів, пов'язаних із пострілом. До таких об'єктів належать не лише сама зброя та боеприпаси, але й численні сліди їх застосування — від пошкоджень на перешкодах до мікроскопічних ознак на поверхні куль і гільз. Саме ці сліди є носіями індивідуальної інформації, яка дозволяє встановити тотожність конкретного екземпляра зброї.

Особливу увагу в криміналістиці приділяють класифікації вогнепальної зброї, що має не лише теоретичне, а й практичне значення. Залежно від призначення, вона поділяється на бойову, мисливську та спортивну. У межах бойової зброї виділяють короткоствольні, середньоствольні та довгоствольні зразки, кожен з яких має специфічні конструктивні особливості, що впливають на характер слідів пострілу. Аналогічно, боеприпаси класифікуються за калібром, конструкцією та функціональним призначенням, що також враховується під час експертного дослідження.

Важливим елементом криміналістичного аналізу є дослідження слідів пострілу. У процесі пострілу утворюється складна система матеріальних відображень, які включають сліди на кулях і гільзах, пошкодження на об'єктах, а також продукти згоряння пороху. Найбільш інформативними є сліди на кулі, які виникають унаслідок контакту зі стволом зброї. Внутрішня поверхня ствола має індивідуальні мікронерівності, що залишають унікальні відбитки на кулі, завдяки чому можливе встановлення конкретної зброї, з якої було здійснено постріл.

Процес криміналістичного дослідження передбачає чітку послідовність дій, що починається з огляду місця події. На цьому етапі особливого значення набуває правильне виявлення та вилучення об'єктів, оскільки навіть незначне порушення їх цілісності може призвести до втрати доказової інформації. Подальше дослідження здійснюється в межах судово-балістичної експертизи, де застосовуються як традиційні методи порівняльного аналізу, так і сучасні технології.

В умовах воєнного стану криміналістичне дослідження вогнепальної зброї набуває нових рис і стикається з додатковими викликами. Значне поширення зброї серед населення, поява великої кількості трофейних та нелегальних зразків, а також використання військових видів озброєння суттєво ускладнюють процес ідентифікації. Крім того, зброя нерідко зазнає пошкоджень або змін конструкції, що ускладнює встановлення її походження та характеристик.

Особливої актуальності набуває проблема оперативності проведення експертних досліджень, адже в умовах воєнного стану швидкість отримання результатів має безпосередній вплив на ефективність розслідування. Це зумовлює необхідність удосконалення методик дослідження та впровадження новітніх технологій, зокрема цифрових систем аналізу слідів і автоматизованих баз даних.

Разом із тим, сучасний розвиток криміналістики відкриває нові можливості для підвищення ефективності досліджень. Використання тривимірного моделювання, цифрової балістики та інформаційних систем дозволяє значно розширити можливості ідентифікації зброї та аналізу обставин пострілу. Створення єдиних інформаційних баз даних слідів зброї сприяє більш швидкому встановленню її використання в різних злочинах.

Тобто, можна зробити висновок, що криміналістичне дослідження вогнепальної зброї та боєприпасів є складним і багатогранним процесом, який відіграє важливу роль у забезпеченні правопорядку. В умовах воєнного стану його значення суттєво зростає, що зумовлює необхідність постійного вдосконалення наукових підходів, технічного забезпечення та професійної підготовки фахівців у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Голоботовський В.І. Криміналістичні засади встановлення ситуаційних обставин пострілу з нарізної вогнепальної зброї: дис.доктора філософії: 03.02.2021/ Голоботовський Василь Іванович. – Київ, 2021.- 317с.
2. Кофанов А. В. Знання у галузі балістики як науково-теоретичні основи проведення судово-балістичних досліджень. Соціум. Наука. Культура, право. URL: <http://intkonf.org/kandyuridn-kofanov-av-znannya-u-galuzi-balistiki-yak-naukovo-teoretichni-osnovi-provedennya-sudovo-balistichnih-doslidzhen/> (дата звернення 14.12.2021).
3. Кофанов А. В. Теоретичні та практичні аспекти криміналістичного дослідження гладкоствольної вогнестрільної зброї: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09. Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 2000. 20 с.
4. Мельник А. А. Зброя вогнепальна нарізна. Митна енциклопедія : у 2 т. Хмельницький : ПП, 2013. Т. 1 : А Л. 472 с.

СИТНИКОВА Дар'я Денисівна,
здобувач вищої освіти 1 курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:
ПОЛІЩУК Віталій В'ячеславович,
старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та
судових експертиз ННЕКІ НАВС

СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ ДНК-ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСІБ ЗА КІСТКОВИМИ ОСТАНКАМИ В УМОВАХ МАСОВИХ ПОХОВАНЬ

Ідентифікація осіб за кістковими останками в умовах масових поховань є одним із найбільш складних і водночас гуманітарно значущих завдань сучасної криміналістики, судової медицини та судової генетики. Повномасштабне російське вторгнення в Україну з лютого 2022 року призвело до тисяч випадків масових поховань, фрагментації тіл, спалення, мінування територій та тривалого перебування останків у ґрунті. У таких умовах традиційні методи ідентифікації (зовнішній огляд, дактилоскопія, одонтологічний аналіз) часто стають малоефективними або неможливими через значну деградацію біологічного матеріалу.

Молекулярно-генетична (ДНК) експертиза на сьогодні є найнадійнішим і найбільш об'єктивним методом ідентифікації. За даними Міністерства внутрішніх справ та Міністерства оборони України, саме ДНК-аналіз дозволяє підтверджувати особу з ймовірністю 99,9% і вище навіть за сильно пошкодженими кістковими фрагментами. Станом на 2026 рік в Україні створено потужну систему ДНК-ідентифікації, яка включає мережу лабораторій ДНДЕКЦ МВС, обласних бюро судово-медичної експертизи, мобільні лабораторії та Національний банк геномної інформації.

Актуальність теми посилюється не лише масштабами воєнних злочинів, але й необхідністю документування доказів для міжнародних судів (МКС, ЄСПЛ), повернення імен загиблим та надання відповідей їхнім родинам. Без ефективної ДНК-ідентифікації неможливо забезпечити принцип невідворотності покарання винних у воєнних злочинах, а також відновити історичну справедливість.

Основними об'єктами дослідження виступають компактні кістки (стегнова, велика гомілкорова, ключиця, ребра) та зуби, які найкраще зберігають ДНК. Процес включає очищення, декальцинацію, екстракцію, кількісне визначення ДНК, ампліфікацію маркерів та порівняння профілів.

Незважаючи на значний прогрес, ДНК-експертиза в умовах масових поховань стикається з низкою серйозних проблем.

По-перше, високий ступінь деградації біологічного матеріалу. Тривале перебування в ґрунті, вплив вологи, перепадів температур, продуктів розпаду тканин та хімічних речовин (у тому числі від боєприпасів) призводить до фрагментації ДНК. У багатьох випадках вдається отримати лише часткові профілі, що ускладнює статистичну оцінку.

По-друге, масштабність і змішування останків. У масових похованнях (Ізюм, Маріуполь, Буча та інші) часто трапляється *commingling* — перемішування фрагментів кількох тіл. Це вимагає додаткових аналізів, повторних екстракцій та значних ресурсів.

По-третє, організаційно-технічні проблеми. Існує велике навантаження на лабораторії, черги на проведення експертиз, недостатня кількість висококваліфікованих спеціалістів. Час проведення аналізу може сягати від кількох тижнів до кількох місяців, хоча з появою швидкісних приладів (наприклад, на Хмельниччині — до 90 хвилин) ситуація покращується.

По-четверте, процесуальні та логістичні труднощі. Забезпечення ланцюга зберігання доказів (*chain of custody*) в умовах воєнного стану, мінна небезпека під час ексгумації, руйнування інфраструктури та проблеми з транспортуванням зразків суттєво ускладнюють роботу.

По-п'яте, обмеженість референтних зразків. Не всі загиблі мають родичів, які здали ДНК, або прижиттєві зразки. Особливо складно з особами, які не мали близьких родичів по прямій лінії.

Крім того, у 2025–2026 роках були зафіксовані поодинокі випадки помилкових ідентифікацій, що призвело до додаткових перевірок і перегляду результатів деяких експертиз. Це підкреслило необхідність подальшої стандартизації та впровадження подвійного контролю.

Сучасні можливості ДНК-експертизи дозволяють ефективно вирішувати завдання ідентифікації осіб за кістковими останками навіть у найскладніших умовах масових поховань. Україна за роки війни фактично створила одну з найбільш ефективних у Європі систем масової ДНК-ідентифікації, поєднавши традиційні методи з передовими технологіями (NGS, мобільні лабораторії, автоматизовані бази даних).

Разом з тим, отриманий досвід виявив низку системних проблем, які потребують негайного вирішення. Подальший розвиток цієї сфери повинен включати: розширення мережі акредитованих лабораторій відповідно до міжнародних стандартів (ISO 17025, ISFG, INTERPOL DVI); широке впровадження технологій Next Generation Sequencing; створення та постійне поповнення Національного банку геномної інформації; посилення міжнародної співпраці з ICMP, ICRC, Європейською мережею

судових інститутів; розробку нових методик для роботи з сильно деградованими зразками; удосконалення нормативно-правової бази та підготовку висококваліфікованих кадрів.

Якісна та швидка ДНК-ідентифікація — це не лише технічне завдання криміналістики. Це питання відновлення людської гідності загиблих, надання відповідей їхнім рідним, документування воєнних злочинів для міжнародного правосуддя та збереження історичної пам'яті українського народу. У перспективі розвиток судової генетики стане важливим елементом національної безпеки та євроінтеграційного процесу України.

Список використаних джерел

1. Матеріали МВС України та ДНДЕКЦ щодо ДНК-ідентифікації загиблих у воєнний час. 2025–2026.
2. BBC News Ukraine. Чому ідентифікувати загиблих військових — так складно. 2025.
3. Frontliner. Імена, що чекають: як в Україні ідентифікують загиблих. 2025.
4. ICRC. Ukraine: DNA and Dignity for the Deceased. 2025.
5. Наукові публікації НАВС, ДНДЕКЦ МВС України та КНДІСЕ з питань судово-генетичної експертизи. 2023–2026.
6. Закон України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» № 2392-IX.
7. INTERPOL Disaster Victim Identification Guide.

Слободяник Даріана Андріївна

здобувач вищої освіти 2 курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:

ВОЛОШИН Олексій Гнатович,

старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

Актуальність теми проблематики ідентифікації транспортного засобу є достатньо вагомим питанням на сьогоднішній день адже значна кількість злочинів та правопорушень здійснюється з використанням транспортних засобів, зазвичай їх використовують, як засіб пересування або ж об'єкт вчинення злочину.

Ідентифікація в криміналістиці — це не просто встановлення схожості, а визначення індивідуальної тотожності об'єкта за його матеріально-фіксованими відображеннями. У випадку з транспортними засобами, проблема полягає в тому, що слідовий контакт часто нівелюється часом, експлуатацією або умисним викривленням, що вимагає застосування фізико-хімічних методів відновлення первинних маркувальних знаків [1, с. 138].

Ідентифікація транспортних засобів є доволі кропіткою роботою, адже не завжди швидко вдається визначити, який саме автомобіль був причетний до вчинення злочину, є певні деталі, які обтяжують роботу для правоохоронних органів, а саме:

Зміна кузова автомобіля (зловмисники, іноді вдаються до перефарбовування автомобілів, та часткової чи повної видозміни транспортного засобу).

Криміналістичне дослідження маркувальних позначень транспортних засобів частіше за все пов'язане з перевіркою їх справжності або встановленням первинного змісту повністю чи частково знищених або змінених номерів агрегатів (кузова, шасі, двигуна). Фізико-хімічні зміни у місцях нанесення знаків (наклепування, деформація кристалічної структури металу) дають змогу виявляти підробки навіть за умов високоякісного маскування зварних швів чи шліфування поверхні [2, с. 195].

Проблематика з встановленням машини за слідом шини (проблема може полягати на перший погляд в незначних дрібницях, до прикладу затерті шини, шини різного виробника, також чіткість сліду залежить від стану поверхні на, якій їх було знайдено).

Найбільш болючим для ідентифікації транспортних засобів, є ідентифікація за номерними знаками автомобіля (часто можна побачити людей з не «офіційними» номерними знаками, на яких зображені різні малюночки чи просто не зрозумілі символи, які не є дозволеними в Україні, також занадто багато обертів набрали номерні знаки, які «перекидаються», тобто з однієї сторони один номер транспортного засобу, а з іншої сторони геть інший. Майже кожного разу злочинці замінюють номерні знаки на підроблені, або викрадені іноді вони можуть бути просто відсутні на автомобілі).

Підроблена документація, в свою роль ще більше укладнює роль для правоохоронних органів, адже сучасна поліграфія вийшла на надзвичайний рівень. Зловмисники часто підробляють навіть найскладніші захисні елементи, або ж виконують «підчистку» на оригінальних документах.

Найбільш інтелектуальним і складним для виявлення способом легалізації викраденого транспорту є створення так званих "автомобілів-двійників". Проблема ідентифікації в такому випадку полягає в тому, що зловмисники не просто кустарно змінюють символи, а використовують повні установчі дані реально існуючого, законно зареєстрованого транспортного засобу аналогічної марки, моделі та кольору, виготовляючи дублікати ідентифікаційних табличок та підроблені реєстраційні документи високої якості [3, с. 108].

У практиці судової автотехнічної та трасологічної експертизи гостро постає проблема диференціації умисного знищення маркування від природних корозійних процесів металу кузова. Застосування методу магнітної суспензії та глибокого хімічного травлення розчинами кислот дозволяє візуалізувати так звані "невидимі сліди" — зони залишкової напруги металу, де кристалічна решітка була деформована фабричним штампом, навіть якщо поверхневий шар повністю зрізано зловмисниками [4, с. 64].

За наведеними мною фактами вище, я впевнено можу сказати, що ідентифікація транспортних засобів це важка та кропітка робота, яка потребує багато уваги та зусиль. На щастя наші правоохоронні органи мають всі можливі ресурси для вирішення навіть таких питань у ідентифікації транспортних засобів.

Щодня стається безліч пригод за участю транспортних засобів від викрадень до ДТП та терористичних актів, тому головним фактором виступає, як найшвидше встановлення автомобіля, його власника та всіх обставин злочину.

Список використаних джерел

1. Підручник «Криміналістика» / За ред. проф. В. Ю. Шепітька.
2. Криміналістика: підручник / [В. В. Пяковський, К. О. Чаплинський, С. С. Чернявський та ін.]. — К. : Центр учбової літератури, 2020.
3. Протидія незаконному заволодінню транспортними засобами: кримінально-правові, кримінологічні та оперативно-розшукові аспекти : монографія / О. О. Дудоров, Р. В. Миронюк, Є. О. Письменський та ін. — Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013.
4. Науково-практичний журнал «Криміналістика та судова експертиза». — К. : КНДІСЕ, Випуск 65, 2020.

ХАУСТОВА Тетяна Андріївна,
здобувач вищої освіти з курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»
Науковий керівник:
ПОЛІЩУК Віталій В'ячеславович,
старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та
судових експертиз ННЕКІ НАВС

ЗАМІСНА ПІДТРИМУВАЛЬНА ТЕРАПІЯ (ЗПТ) ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ

Однією з найгостріших проблем громадського здоров'я була і залишається епідемія ВІЛ/СНІД, темп поширення якої в Україні є одним з найвищих у світі. Оскільки епідемія ВІЛ/СНІД в Україні розвивалася переважно за рахунок ризикованої поведінки споживачів ін'єкційних наркотиків (СІН), суттєво вплинути на епідемію можна було лише запровадивши в Україні замісну підтримувальну терапію (ЗПТ) як науково обґрунтований сучасний метод лікування залежності від опіатів. Здавалося, це завдання занадто складне для громадських організацій. На перешкоді стояли традиції, ментальність, застарілі пострадянські уявлення про наркотичну залежність, її профілактику та лікування.

Але в 2003 році група лікарів та психологів, яка заснувала Український інститут досліджень політики щодо громадського здоров'я (з 2016 – БО “Український інститут політики громадського здоров'я” (УІПГЗ)), вважала, що методи, які застосовують розвинуті країни, мають спрацювати і в Україні.

Першим проектом УІПГЗ стало створення у 2005 р. Національного ресурсного центру з замісної підтримувальної терапії (ЗПТ). З того часу протягом 7 років УІПГЗ здійснював організаційно-методичний супровід впровадження, а пізніше – розширення ЗПТ в Україні у співпраці з партнерами – МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні», Всеукраїнською Мережею людей, які живуть з ВІЛ/СНІД, Коаліцією ВІЛ-сервісних організацій, UNODC, UNADIS та іншими. За період з 2005 по 2011 роки, за технічної підтримки УІПГЗ, вдалося досягнути значних результатів у розвитку програми замісної терапії в Україні: кількість лікувальних установ, де надають ЗПТ, у 2011 досягла 134, а кількість пацієнтів становила 6445 особи. За роки впровадження замісної терапії, УІПГЗ сформував якісну доказову базу щодо ефективності такого лікування в Україні.

У 2016 році представники УІПГЗ увійшли до складу міжвідомчої робочої групи Міністерства охорони здоров'я України з питань замісної

підтримувальної терапії, основні завдання якої були розробка та надання пропозицій до МОЗ України щодо реалізації державної політики у сфері впровадження ЗПТ в Україні, а саме пріоритетних напрямків розвитку; удосконалення нормативно-правової бази з питань обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у закладах охорони здоров'я, впровадження ЗПТ в Україні та приведення її у відповідність до міжнародних норм та кращих світових практик з урахуванням потреб пацієнтів, а також визначення шляхів забезпечення сталості програми ЗПТ в умовах поступового скорочення донорської підтримки та вирішення актуальних питань, що виникають при реалізації програми ЗПТ.[1]

Станом на початок 2025 року в Україні функціонувало 194 комунальних заклади охорони здоров'я, що надавали послуги ЗПТ, розташованих у 24 областях України та в м. Києві. Крім того, 33 приватних закладів, які функціонували в дев'яти областях та столиці, були підпорядковані Державній установі «Центр громадського здоров'я МОЗ України». Заклад виконує роль національного координаційного органу, відповідального за впровадження та розвиток програм ЗПТ в Україні, забезпечуючи чітку організацію та координацію національних зусиль у боротьбі з наркозалежністю. Суттєвим аспектом розвитку ЗПТ є також

навчання медичного персоналу та підвищення обізнаності суспільства щодо проблеми залежності, що веде до покращення якості надання медичних послуг і максимально ефективної підтримки пацієнтів на шляху до одужання. Завдяки зусиллям держави, вдосконаленню нормативної бази і збільшенню фінансування, заклади, що впроваджують ЗПТ, почали активно відкриватися[2, ст.297].

Розширення доступу до лікування реалізується через створення додаткових медичних закладів та розширення географічного охоплення послуг, забезпечуючи можливість отримання терапії пацієнтами з різних регіонів. В теперішніх умовах особи, що знаходяться за межами України, можуть безперешкодно отримати послуги ЗПТ, маючи при собі необхідні документи:

- виписку з амбулаторної карти з України;
- назву препарату;
- дозування;
- результати останнього аналізу сечі на вміст ПАР;
- документи про супутні захворювання та результати обстежень, зокрема на інфекційні хвороби.

За відсутності документів, що підтверджують отримання ЗПТ в Україні, пацієнт має право розпочати лікування з етапу індукції[3].

В Україні впровадження ЗПТ було нормативно закріплено 22.10.2012 р. наказом № 821/937/1549/5/156 «Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії» (спільний Наказ Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України,

Державної служби з контролю за наркотиками).

Відповідно до п. 3.1 вищезазначеного Наказу, органи внутрішніх справ повинні сприяти організації надання ЗПТ або проведення детоксикації адмін-затриманим, сприяти організації надання ЗПТ або проведенню детоксикації затриманим, узятим під варту, адмін-арештованим, які також перебувають в ІТТ.

Найчастішим порушенням з боку працівників правоохоронних органів є саме незабезпечення безперервності лікування пацієнтів ЗПТ у разі обмеження їх волі, яке призводить до абстинентного синдрому та довготривалих фізичних та моральних страждань.

Основною причиною порушень прав клієнтів програми ЗПТ зі сторони представників правоохоронних органів є недостатня проінформованість про дану програму, тому вбачається за необхідне проведення навчальної та роз'яснювальної роботи з особовим складом органів НПУ всіх рівнів та поширення методичних матеріалів з даної тематики, з метою забезпечення дотримання прав і свобод пацієнтів та запобігання стигматизації і дискримінації в майбутньому[4, ст.224].

Замісна підтримувальна терапія (ЗПТ) є актуальним і широко дослідженим методом медичної допомоги, що є важливим чинником у зменшенні ризиків, що пов'язані із нелегальним вживанням опіоїдів. Ґрунтуючись на потужній міжнародній доказовій базі, ЗПТ сприяє 295 зменшенню ймовірності передозування, спричиняє перехід до безпечніших форм вживання опіоїдів та сповільнює поширення таких небезпечних інфекцій, як ВІЛ та вірусні гепатити. Крім того, програма має суттєвий соціальний ефект, покращуючи якість життя людей, які вживають наркотики. Завдяки стабільному медичному супроводу пацієнти менш схильні до ризикованої поведінки та вчинення злочинів, що робить ЗПТ не лише інструментом охорони здоров'я, а й важливим елементом соціальної політики, спрямованої на зменшення рівня злочинності та покращення громадської безпеки[5, ст. 295-296].

Список використаних джерел

1. <https://www.uiphp.org.ua/uk/pro-instytut/istoriia>
2. <https://repository.pdmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c03eab18-706b-4fc3-b55b-eacfe429e3a/content>.

3. <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/zalezhnist-vid-psikhoaktivnikh-rechovin/zamisna-pidtrimuvalna-terapiya-zpt/yak-otrimati-zpt-za-kordonom-v-umovakh-viyini>.
4. https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/11_04_2019/pdf/114.pdf.
5. <https://repository.pdmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c03eab18-706b-4fc3-b55b-eacfe429e3a/content>.

Секція II «ПРАВНИЧІ ДИСЦИПЛІНИ»

ДЖУНЬ Софія Вікторівна,
здобувач вищої освіти 1 курсу ННІ № 2 НАВС,
спеціальність «Право»
Науковий керівник:
КРИВИЦЬКИЙ Юрій Віталійович,
завідувач кафедри теорії, історії та
філософії права НАВС, к.ю.н., доцент

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУДОВО-ЕКСПЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану судова експертиза набуває особливого значення у зв'язку зі зростанням кількості воєнних злочинів на території України та тривалим характером бойових дій. Кримінальне і кримінальне процесуальне законодавство зазнають трансформації, реагуючи на нові потреби діяльності органів досудового розслідування, суду та інших суб'єктів кримінального провадження [1, с. 97]. Необхідність адаптації традиційних методів розслідування та експертних досліджень зумовлена безпрецедентними викликами, спричиненими повномасштабною збройною агресією. Тимчасова окупація окремих територій, руйнування інфраструктури, обмежений доступ до місць подій істотно ускладнюють процес збирання, фіксації та дослідження доказів. Водночас проведення слідчих (розшукових) дій часто потребує безпосереднього залучення експертів на місці подій, що в умовах постійної загрози їх життю та здоров'ю є суттєво обмеженим. За таких обставин особливого значення набуває впровадження та активне використання цифрових технологій, які забезпечують оперативність, безперервність і ефективність проведення експертних досліджень.

Так, І.В. Пиріг, досліджуючи питання використання спеціальних знань, залучення експерта на безпосереднє місце події та призначення експертиз під час розслідування кримінальних злочинів, доводить, що вони на сьогодні є надзвичайно важливою процесуальною формою доказування та відіграють не останню роль під час проведення досудового розслідування [2]. Однак, на нашу думку, дослідженням судово-експертного забезпечення процесу розслідувань кримінальних злочинів приділялась недостатня увага, що викликає низку проблем із ефективністю, якістю експертних досліджень, а також із кваліфікацією та кількістю робітників.

Таким чином, тема діджиталізації судових експертиз в умовах воєнного стану потребує наукового переосмислення, адже із кожним днем зростає кількість військових злочинів, що необхідно документувати. Характеристика та перелік таких злочинів наведена в Кримінальному Кодексі України, а саме в розділі XIX та XX, в якому виокремлюються: воєнні злочини, пропаганда війни, геноцид, екоцид, мародерство, злочини агресії, злочини проти людяності, насильство над населенням у районі воєнних дій, погане поводження з військовополоненими, застосування зброї масового знищення, а також розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування такої зброї [3]. Дослідження таких злочинів потребує особливої уваги та ретельності, враховуючи, що докази таких злочинів мають тенденцію до знищення або змінення. Також доступ до матеріальних доказів можуть бути обмежені, якщо вони розташовані в райони проведення активних бойових дій. Пропаганда ж війни набуває особливого значення в сучасному світі, адже із розвитком цифрових технологій й та соціальних мереж, поширення пропаганди стає особливо небезпечною з психологічної точки зору та в перспективі продовження повномасштабної агресії.

Досить перспективним напрямком у цифровізації судової експертизи є впровадження штучного інтелекту. Із його навчанням з'явилися нові можливості при пошуку закономірностей даних та дослідження кібер-простору, що набуває особливого значення під час поширення хакерських атак та викрадення даних громадян. У сферу судової експертизи впроваджуються нові механізми із пошуку цифрової фальсифікації у зображеннях, тобто *deepfake*-аналіз. Останнім часом поширюється завідома неправдива інформація про військові структури України, тому подібний механізм є надзвичайно важливим в умовах воєнного стану. У документознавчих дослідженнях застосування штучного інтелекту проявляється у класифікації видів документів, виявленні ознак фальсифікації підписів, а також аналізі стилOMETРИЧНИХ параметрів текстів. У межах фонографічної експертизи

штучний інтелект (далі – ШІ) використовується для автоматичного розпізнавання мовлення, ідентифікації мовців і встановлення фактів монтажу аудіозаписів. У психологічних експертизах штучний інтелект сприяє прогнозуванню поведінкових моделей на основі обробки великих обсягів даних, зокрема із соціальних мереж, що дає змогу оцінювати ймовірність девіантної поведінки окремих осіб або їх груп.

Окрім того, Міністерство цифрової трансформації України розробило «Рекомендації з відповідального використання штучного інтелекту для правників», у якому вони зазначають, що ШІ стане інструментом посилення професійної експертизи, а не загрозою для неї [4].

Штучний інтелект дедалі активніше інтегрується і у вузькоспеціалізовані напрями судово-експертної діяльності, зокрема у сферу судової ядерно-хімічної (ядерно-фізичної) експертизи. Його застосування відкриває можливості для автоматизованого аналізу складних спектральних даних, моделювання фізико-хімічних процесів, ідентифікації походження радіоактивних матеріалів та прогнозування їх поведінки в різних умовах. Крім того, використання алгоритмів машинного навчання сприяє підвищенню точності інтерпретації результатів досліджень, скороченню часу проведення експертиз і мінімізації впливу людського фактору, що є особливо важливим в умовах підвищених ризиків і обмежених ресурсів.

Отже, цифрові технології, зокрема технології штучного інтелекту, стають невід'ємним елементом сучасної судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану, забезпечуючи підвищення оперативності, точності та безпеки проведення експертних досліджень. Їх використання дає змогу ефективно долати обмеження, пов'язані з ризиками для життя та здоров'я експертів, ускладненим доступом до місць подій, а також загрозою втрати або спотворення доказової інформації. При цьому активна цифровізація судово-експертної діяльності зумовлює необхідність удосконалення нормативно-правового регулювання, стандартизації методик застосування цифрових інструментів і забезпечення належного рівня підготовки фахівців. У післявоєнний період значення цифрових технологій лише зростатиме, оскільки вони сприятимуть ефективному документуванню та розслідуванню воєнних злочинів, відновленню справедливості й зміцненню системи кримінальної юстиції України.

Список використаних джерел

1. Кривицький Ю. В. Штучний інтелект як інструмент правової реформи: потенціал, тенденції та перспективи. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2021. № 2 (119). С. 90–101. doi: <https://doi.org/10.33270/01211192.90>

2. Пиріг І. Кримінально-процесуальні, криміналістичні та організаційно-тактичні засоби протидії сучасним викликам і загрозам. Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ. 2022. Спец. вип. № 2. С. 347–352. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-6-347-352>
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
4. Рекомендації з відповідального використання штучного інтелекту для правників. Міністерство цифрової трансформації України. 2025. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/technologies/yak-bezpechno-pratsyuvati-z-shi-rekomendatsii-dlya-pravnikov>

ДЖУНЬ Софія Вікторівна,

здобувач вищої освіти 1 курсу ННІ № 2 НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:

БРАТЕЛЬ Сергій Григорович,

завідувач кафедри поліцейської діяльності НАВС, к.ю.н., професор

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ЯК СПОСІБ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

В умовах повномасштабної агресії рф роль Національної поліції зазнала докорінних змін, що потребує ґрунтовного наукового аналізу та законодавчого переосмислення, особливо в контексті Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку на 2023-2027 роки.

Актуальність дослідження зумовлена безпрецедентними викликами, що постали перед поліцією: необхідністю поєднувати традиційні правоохоронні функції з новими завданнями у сфері національної безпеки та оборони.

Метою роботи є визначення особливостей адміністративно-правового статусу поліцейського в умовах воєнного стану та розробка пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері реалізації цього статусу.

Предметом дослідження є статусні адміністративно-правові норми, що його регулюють у цей особливий період.

Новизною дослідження є характеристика адміністративно-правового статусу поліцейського в умовах воєнного стану, а також напрямки його удосконалення засобами законодавчого регулювання.

На основі аналізу наукових підходів ми визначаємо статус поліцейського як динамічну систему правових повноважень, що охоплює права, обов'язки, компетенцію, відповідальність та соціальні гарантії. Цей статус є юридичною конструкцією, яка дозволяє ідентифікувати поліцейського серед інших суб'єктів сектору безпеки і оборони [1].

Воєнний стан характеризується як особливий правовий режим, що підпорядковує діяльність поліцейських завданням сектору безпеки та оборони. Він визначає зміст повноважень поліції: попри обмеження конституційних прав громадян, поліцейські отримують додаткові обов'язки, регламентовані спеціальними нормами [2].

Один із нових напрямів є забезпечення безпеки освітнього середовища. Поліцейські в школах здійснюють моніторинг безпеки, проводять поверхневі перевірки, виявляють факти булінгу та контролюють заборону продажу алкоголю й тютюну поблизу закладів освіти [3].

У зв'язку із широкомасштабним вторгненням РФ поліцейські забезпечують виконання заходів умов воєнного стану. Зокрема, вони здійснюють фото- та відеофіксацію під час вручення повісток, мають право перевіряти військово-облікові документи у чоловіків віком 18-60 років та здійснювати адміністративне затримання осіб, які відмовляються від отримання повісток, несуть службу на блокпостах [4].

В межах цих функцій поліція виконує ряд нетрадиційних завдань: підтримка правового режиму на деокупованих територіях, евакуація населення, протидія колабораційної діяльності, залучення до виконання бойових завдань.

В умовах війни спостерігається превалювання обов'язків над правами. Так, поліцейські зобов'язані служити там, де це викликано інтересами служби, а вимоги до ідентифікації (спеціальні жетони) можуть бути послаблені. Також встановлено особливий порядок оскарження дисциплінарних стягнень – протягом 15 днів через адміністративний суд або 3 днів через рапорт керівнику.

Держава забезпечує підтримку поліцейських через систему гарантій: бронювання, безоплатне медичне забезпечення в закладах будь-якої форми власності та обов'язкове облаштування робочих місць.

Міжнародне гуманітарне право вимагає чіткого розрізнення комбатантів та цивільного населення. Комбатант – це особа, яка бере участь у відсічі збройної агресії, перебуває у формі (однострої), має знаки розрізнення, має у відкритому носінні вогнепальну зброю та підпорядковується своєму керівнику відповідно до наказів.

Поліцейські, залучені до виконання бойових завдань, набувають статус комбатанта, який у разі полону, змінюється на статус військовополоненого. Однак для тих, хто працює на деокупованих територіях, несучи службу на блокпостах, для цих поліцейських статус за міжнародним гуманітарним правом та у національному законодавстві залишається юридично негармонізованим.

Проведене нами дослідження вказує на необхідність удосконалити Закон України «Про Національну поліцію». Ми пропонуємо чітко встановити статус «особи Сторони збройного конфлікту» для всіх категорій поліцейських, залучених до виконання завдань із силами оборони, та врахувати у нормах про грошове забезпечення ситуацію *hors de combat* (втрати боєздатності) відповідно до Женевських конвенцій.

Отже, адміністративно-правовий статус поліцейського є динамічним утворенням, що залежить від соціально-політичних, економічних і культурно-історичних чинників, визначає правосуб'єктність, підпорядкування та адміністративну юрисдикцію уповноваженого суб'єкта органу (підрозділу) Національної поліції. На слайді ви можете побачити етапи еволюції. Він надає можливість ідентифікувати поліцейського поміж інших суб'єктів правоохоронної діяльності, органів правопорядку й сектору безпеки і оборони.

Список використаних джерел

1. Дяченко О.О. Адміністративно-правовий статус поліцейського та його характеристика. Юридичні науки: проблеми та перспективи: матеріали міжн. наук.-прак. конф. (Запоріжжя, 24–25 лютого 2023 р.). Львів – Торунь: Liha-Pres, 2023. С.103-105. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-292-3-29>.
2. Котляренко О.П., Агафонова Ю.П. Правові аспекти взаємодії понять «воєнний стан» та «особливий період» за законодавством України. Аналітико-порівняльне правознавство. 2025. №2. С.615-620. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.92>.
3. Про затвердження Порядку раннього попередження та евакуації учасників освітнього процесу в разі нападу або ризику нападу на заклад освіти: наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України від 18 серпня 2023 р. №685/1013. Дата оновлення: 22.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1583-23#Text> (дата звернення: 04.11.2025).
4. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 р. №2133-IX. Офіційний вісник України. 2022. № 37 (13.05.2022). Ст. 1977.

КИРИЛЮК Єлизавета Іванівна,
здобувач вищої освіти 1 курсу ННІ № 2 НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:
КРИВИЦЬКИЙ Юрій Віталійович,
завідувач кафедри теорії, історії та
філософії права НАВС, к.ю.н., доцент

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ЗАСІБ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ ТА ІСТОРИЧНИЙ ВИМІРИ

У сучасних умовах розвитку кримінального судочинства, особливо в період дії правового режиму воєнного стану, першочергового значення набуває забезпечення повного, всебічного та неупередженого дослідження обставин кримінального правопорушення. Реалізація цього завдання неможлива без належного використання процесуальних засобів доказування, серед яких важливе місце посідає судова експертиза як особлива форма застосування спеціальних знань у кримінальному провадженні. У теоретико-правовому аспекті судова експертиза постає не як суто технічне дослідження об'єктів, а як процесуально врегульована форма використання спеціальних знань, спрямована на встановлення фактичних обставин, що мають значення для кримінального провадження. Її специфіка полягає в поєднанні наукового пізнання з процесуальною формою, оскільки результати експертного дослідження набувають доказового значення лише за умови дотримання вимог кримінального процесуального законодавства [1].

Історично інститут судової експертизи формувався поступово разом із розвитком судочинства, криміналістики та інших галузей спеціальних знань. Окремі елементи використання спеціальних знань були відомі ще в давніх правових системах, коли до вирішення спірних питань залучали лікарів, ремісників, землемірів та інших обізнаних осіб. Надалі, із розвитком судової медицини, почеркознавства, трасології, балістики та інших напрямів криміналістичної техніки, експертна діяльність поступово перетворилася на самостійний і важливий елемент механізму правосуддя [2, с. 10].

В Україні важливим етапом нормативного оформлення судово-експертної діяльності стало прийняття Закону України «Про судову експертизу» від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. Цей Закон визначає правові, організаційні та фінансові основи судово-експертної діяльності, а також закріплює основні принципи її здійснення [3]. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про судову експертизу», судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки,

мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду. Судово-експертна діяльність здійснюється на принципах законності, незалежності, об'єктивності та повноти дослідження [1].

Особливої актуальності судово експертиза набуває в умовах воєнного стану, коли зростає потреба у проведенні судово-медичних, вибухотехнічних, балістичних, трасологічних, молекулярно-генетичних, комп'ютерно-технічних та інших експертиз, пов'язаних із документуванням кримінальних правопорушень і встановленням обставин їх учинення [4, с. 16].

Кримінальний процесуальний кодекс України визначає процесуальний порядок залучення експерта, призначення експертизи, отримання висновку експерта та його подальшої оцінки. Висновок експерта є одним із процесуальних джерел доказів, однак він не має наперед встановленої сили. Суд, слідчий суддя, прокурор або слідчий оцінюють його за внутрішнім переконанням у сукупності з іншими доказами, керуючись законом, логікою та всебічним аналізом матеріалів кримінального провадження [1].

Практика призначення та проведення судових експертиз потребує чіткого дотримання процесуальних вимог, правильного формулювання питань експерту, визначення меж його компетенції та належної оцінки експертного висновку. Саме тому судово експертиза не може розглядатися як формальний доказ, оскільки її результати мають перевірятися у взаємозв'язку з іншими доказами у кримінальному провадженні [3].

Отже, судово експертиза є одним із ключових засобів доказування у кримінальному процесі, оскільки забезпечує використання спеціальних знань для встановлення юридично значущих фактів. Її історичний розвиток засвідчує поступову еволюцію від допоміжного інструмента судочинства до самостійного й необхідного елемента кримінального провадження. В умовах воєнного стану, а також у післявоєнний період, значення судової експертизи істотно зростає, оскільки вона забезпечує належне документування кримінальних правопорушень, зміцнення доказової бази та сприяє ухваленню законних, обґрунтованих і справедливих процесуальних рішень.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
2. Криміналістика : підруч. : у 2 т. Т. 1 / В. Ю. Шепітько та ін. / За ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 456 с.

3. Закон України «Про судову експертизу» від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
4. Судові експертизи в процесуальному праві України : навч. посіб. / За заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ : Ліра-К, 2019. 424 с.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах» від 30 травня 1997 р. № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97#Text>.

ТОЛОЧКО Богдан Віталійович,
здобувач вищої освіти 1 курсу ННІ № 2 НАВС,
спеціальність «Право»
Науковий керівник:
КРИВИЦЬКИЙ Юрій Віталійович,
завідувач кафедри теорії, історії та
філософії права НАВС, к.ю.н., доцент

РОЛЬ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОКАЗУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ ТА ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ

В умовах воєнного стану система кримінального судочинства України функціонує в особливому правовому режимі, що зумовлює підвищені вимоги до ефективності, оперативності та об'єктивності доказування. Збройна агресія, активні бойові дії, тимчасова окупація окремих територій, руйнування інфраструктури та обмежений доступ до місць подій створюють суттєві перешкоди для збирання, фіксації та дослідження доказів. За таких умов судова експертиза набуває ключового значення як один із найбільш надійних та об'єктивних засобів встановлення фактичних обставин кримінальних правопорушень. Водночас змінюється характер кримінальних правопорушень, що супроводжується зростанням кількості тяжких воєнних злочинів, зокрема порушень законів і звичаїв війни (норм міжнародного гуманітарного права), екоциду, мародерства, насильства щодо цивільного населення в районах бойових дій, незаконного використання символіки Червоного Хреста, жорстокого поводження з військовополоненими тощо. Зазначені діяння передбачені, зокрема, розділами XIX та XX Кримінального кодексу України [1].

Історико-правовий розвиток судової експертизи засвідчує її еволюцію від епізодичного залучення обізнаних осіб у судочинстві до формування самостійного інституту з чітко визначеними процесуальними засадами та організаційною структурою. У різні історичні періоди використання спеціальних знань мало допоміжний

характер, однак із ускладненням суспільних відносин, розвитком науки й техніки, а також трансформацією злочинності, роль експертної діяльності істотно зросла. Сучасний етап характеризується інституціоналізацією судово-експертної діяльності, її нормативним закріпленням та інтеграцією в систему кримінального судочинства як необхідного елементу доказування, що особливо виразно проявляється в умовах воєнного стану.

Для розслідування перелічених злочинів, судова експертиза набуває нового значення та важливості, адже такого типу правопорушення відбувається масового, а їх кількість зростає з кожним днем повномасштабної агресії РФ проти України. Доказові матеріали під час воєнного стану збирати складно, деякі дані вносяться до реєстру із порушенням криміналістичних методів й правил процесуального законодавства, що ускладнюють формування висновків експертами. Також є необхідність у документуванні військових злочинів й настанні правосуддя, а судова експертиза, у свою чергу, забезпечує швидкість та ефективність процесу розслідування, саме тому її актуальність зростає. Така експертиза є особливою процесуальною формою використання спеціальних знань, за допомогою яких проводять дослідження у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду. Проведення судової експертизи проводяться на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження, а незалежність судового експерта забезпечується законом в установленому порядку, заборонаю під загрозою передбаченої законом відповідальності втручатися будь-кому в проведення судової експертизи, існуванням установ судових експертиз, незалежних від органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування та суду та іншими заходами, що визначені у ст. 4 Закону України «Про судову експертизу» від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII [2]. У теоретико-правовому вимірі судова експертиза постає як складова механізму правозастосування, що забезпечує пізнавальне опосередкування між фактичними обставинами справи та їх юридичною оцінкою. Вона виконує функцію спеціалізованого засобу доказування, який інтегрує до правової діяльності результати наукового пізнання, надаючи їм процесуально допустимої форми. Саме через судову експертизу відбувається трансформація фактичних даних у доказову інформацію, що відповідає вимогам належності, допустимості та достовірності. Такий підхід дозволяє розглядати її не лише як окрему процесуальну дію, а як системний елемент забезпечення обґрунтованості та легітимності кримінального провадження.

У свою чергу Ю. Пілюков проведеними дослідженнями доводить, що найбільш поширеною процесуальною формою використання спеціальних знань під час розслідування воєнних злочинів є залучення спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій. Підбір таких спеціалістів відбувається індивідуально й залежить від багатьох факторів, таких як об'єкт посягання, час, місце тощо. Типовими експертизами можуть бути судово-медичні, молекулярно-генетичні, експертизи зброї, вибухово-технічні, військові, пожежно-технічні, екологічні, комп'ютерно-технічні, оціночні та інші [3].

Під час воєнного стану також зростає важливість саме цифрових доказів. У сучасних умовах ведення війни, з'явилося поняття гібридної та інформаційної війни. Окрім того, існують кіберзлочини, наприклад, хакерські атаки на українські сайти, викрадення даних громадян України із метою подальшої її використання із злочинною метою, пропаганда війни й рашистської символіки, поширення неправдивої інформації тощо. Їх дослідження також потребує спеціальних знань, підготовки, атестації тощо. Окрім того, цифрові докази є особливою формою й потребують ретельною перевірки. Із розвитком штучного конфлікту, перевірка цифрових даних потребує особливої уваги.

Водночас проведення судових експертиз у період воєнного стану супроводжується низкою проблем. Існує велика загроза для життя і здоров'я під час проведення експертиз на безпосередньому місці подій, адже докази необхідно збирати терміново, щоб запобігти їхньому пошкодженню, а атаки країни-агресора в такі моменти не припиняються. Окрім існування загрози цілісності доказів, існує велика проблема у кваліфікації експертів, їх підготовці та кількості. На даний момент існує низка нових експертиз, такі як комп'ютерні експертизи, застосування безпілотних літальних апаратів, аналіз військових дій та фактів, активне застосування міжнародного гуманітарного права та порушення його окупаційними військами тощо. Із розвитком новітніх технологій зростає й потреба у відповідних працівниках, експертах, комісії, підготовці тощо. У воєнний час повноцінне вирішення таких нагальних потреб є майже неможливих. Окрім того, законодавство також потребує кардинальних змін, перегляду основних положень про судову експертизу, процесуальне кримінальне право, положення про військові та воєнні злочини, забезпечення безпеки та повноти досліджень, атестації працівників і т. д.

Крім того, суттєвого значення набуває питання стандартизації та уніфікації методик проведення судових експертиз, особливо у справах про воєнні злочини. Це обумовлено необхідністю забезпечення сумісності доказів із вимогами міжнародного правосуддя, зокрема для їх подальшого використання у міжнародних судових інституціях.

Відповідно, важливим є запровадження міжнародних стандартів, протоколів документування (зокрема, таких як Стамбульський протокол), а також забезпечення належного рівня підготовки експертів відповідно до цих стандартів. Окрему увагу слід приділити питанням взаємодії між органами досудового розслідування, судом, експертними установами та міжнародними організаціями. Ефективна координація дій між цими суб'єктами дозволяє оптимізувати процес збору, передачі та дослідження доказів, уникнути дублювання функцій і забезпечити більш оперативне прийняття процесуальних рішень. У цьому контексті важливим є також створення єдиних інформаційних баз даних щодо зафіксованих воєнних злочинів, що значно полегшує роботу експертів та слідчих.

Отже, судова експертиза відіграє визначальну роль у забезпеченні доказування в умовах воєнного стану, виступаючи одним із найбільш ефективних і надійних засобів встановлення істини у кримінальному провадженні. Вона забезпечує об'єктивність, наукову обґрунтованість і достовірність доказів, що є особливо важливим у ситуаціях, коли інші джерела інформації є обмеженими або недоступними. Водночас сучасні виклики, пов'язані з веденням бойових дій, розвитком новітніх технологій і появою нових видів злочинів, зумовлюють необхідність подальшого вдосконалення судово-експертної діяльності. Це включає модернізацію законодавства, розвиток матеріально-технічної бази, підвищення кваліфікації експертів, а також активізацію міжнародного співробітництва. Лише за умови комплексного підходу до вирішення зазначених питань судова експертиза зможе повною мірою забезпечити ефективне доказування та сприяти реалізації принципу невідворотності юридичної відповідальності навіть у найскладніших умовах воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Закон України «Про судову експертизу» від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
3. Пілюков Ю. Форми використання спеціальних знань під час розслідування воєнних злочинів. Актуальні проблеми правознавства. 2025. № 2 (42). С. 112–117. DOI: 10.35774/app2025.02.112.

СЕКЦІЯ III «FOREIGN LANGUAGES» «ІНОЗЕМНІ МОВИ»

Beha Iryna,
cadet of the 3rd year of the
Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»
Language Adviser: **Volik O.V.,**
Senior Lecturer of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs

PECULIARITIES OF IDENTIFYING PERSONS BY EXTERNAL CHARACTERISTICS UNDER CONDITIONS OF MASS POPULATION DISPLACEMENT DURING MARTIAL LAW

In conditions of martial law, there is an acute need to search for relatives who went missing during destructions, while performing official duties, or directly on the battlefield. A separate description of relatives, friends, or acquaintances, or photographs alone may not help in this, since it is impossible to get a complete picture of a person's appearance and identify a specific individual from a single source of information.

During the period of the full-scale war on the territory of Ukraine, which is ongoing, there arises a need for the application of a science such as habitology. This field of forensic science studies the identification of a person by external features and methods of their use for establishing identity. It is applied in conducting certain investigative (search) actions related to presenting living persons and corpses for identification, during the search and detention of suspects, as well as during expert identification of a person from photo and video images [1, p. 21].

The objects of habitology include both the external appearance of a person and its various representations of an objective and subjective nature. In the process of implementing this forensic field, significant attention is paid specifically to a person's appearance. This concept should be understood as the totality of visually perceived and recorded features that directly characterize a person's appearance. Each element of appearance is characterized by certain traits, is individual, and it is in this property that the

distinction between one person and another lies. Using the methods of habitology, applying various means of representing a person's appearance, namely through the use of verbal portraits, video images, photographs, interrogation protocols, and individual traces [2, pp. 77-86].

On February 24, 2022, the Russian Federation launched a full-scale invasion of its troops on the territory of Ukraine. Since then and up to the present, millions of Ukrainians have been losing their loved ones, and many people are missing. Therefore, their relatives, friends, and acquaintances are trying to find them through various sources. Since many were forced to leave their homes, contact with these individuals might have been lost. In the conditions of martial law, there arose a need to develop special programs and chatbots that would help law enforcement officers, using appearance features, to help locate people. Thus, in March 2022, a special chatbot 'Find Relatives' was launched in Ukraine to search for people with whom contact had been lost as a result of military actions. To find a person, it is necessary to register, after which you will be offered a language for communication, since this chatbot provides for searches abroad as well. After that, you need to provide your personal data, namely: surname, first name, and patronymic, and make a request [3].

Social networks are also actively used to search for people. Since many people use them in the modern world, there is a fairly high likelihood that people post announcements about searches there. In order for the search results to be more successful, it is necessary to add a photo of the person and write important information about them, in particular, distinctive physical features [4]. A Facebook community called 'Search for People During the War' has also been created. Thanks to this, it is possible to find relatives, acquaintances, or family members. It is necessary to write a post, add a photo, first name, last name, and patronymic, and write brief and important information about the person. Only in this case will the page administrators agree to publish this post. This page is publicly accessible; anyone wishing can provide and receive information through it [5].

An important portal that can also be used to search for missing citizens and children, as well as to identify unidentified bodies, is the search records on the website of the Ministry of Internal Affairs. To search for children and citizens, you need to go to the corresponding category on this portal and enter the necessary information. The search can be conducted using either a single piece of information or by using all the details. It is necessary to specify the surname, first name, and patronymic of the person being searched for, their age, and gender. In the field "Appearance Description" - eye color, face shape, etc. are indicated; and in the field "Distinguishing Features" - scars, marks, tattoos, etc. are specified. This database also helps to search for unidentified bodies. Using the category with

the same name, you can search for deceased people and obtain at least some information about them. When making a query, in the fields "Height" - enter the exact height in centimeters or a range; "Approximate Age" - age in years or range; "Date Found" - day, month, and year or a period, etc, "'place found' - the name of the region where the unidentified body was found; 'clothing description' - name, color, and material; 'appearance description' - eye color, face shape, etc.; 'distinctive features' - scars, marks, tattoos, etc. [6]."

Thus, by using physical characteristics and modern technology and social networks, it is possible to more effectively search for and identify people under martial law.

References

1. Гулкевич З.Т. Про поняття і проблемні аспекти габітоскопії криміналістичного вчення про дослідження зовнішності людини. Київ: Юрінком Інтер. 2019. 145 с.
2. Копча В. В. Криміналістична техніка, тактика і методика: навчальний посібник/В.В.Копча, Н.В. Копча. – Одеса: Видавничий дім «Гальветика», 2022. 286 с.
3. "Знайди рідних" допоможе знайти близьких, з якими втрачено зв'язок | Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=ebdd3087-2309-4123-9a56-b6d9c13741a8&title=CHatbot-znaidiRidnikh-DopomozheZnaitiBlizkikh-ZYakimiVtrachenoZv-iazok>.
4. Як під час війни знайти рідних, з якими втрачено зв'язок: п'ять поради – Червоноград.City. URL: <https://chervonograd.city/cards/200796/yak-pid-chas-vijni-znajti-ridnih-z-yakimi-vtracheno-zvyazok-pyat-porad>.
5. Пошук людей під час війни | Facebook.URL: <https://m.facebook.com/groups/501372487206777/>.
6. Розшукові обліки МВС. URL: <https://wanted.mvs.gov.ua/>.

Borysenok Maksym,

cadet of the 1st year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Volik O.V.,**

Senior Lecturer of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs

PROBLEMS AND PROSPECTS OF ENSURING THE EFFICIENCY OF PRE-TRIAL INVESTIGATION IN THE CONDITIONS OF MARTIAL ARTS AND THE POST-WAR PERIOD

The current conditions of the functioning of criminal justice in Ukraine are characterized by significant challenges caused by the introduction of martial law. Pre-trial investigation, as a key stage of criminal proceedings,

has undergone significant transformations, which are associated both with the need for a prompt response to new types of criminal offenses and with limited state resources. In such conditions, the issue of ensuring the effectiveness of pre-trial investigation becomes particularly relevant.

Pre-trial investigation is a procedural activity of authorized bodies aimed at collecting, verifying and evaluating evidence in order to establish the truth in criminal proceedings [1, p. 28]. In conditions of martial law, this activity is complicated by a number of factors, including: destruction of infrastructure, displacement of the population, limited access to the scene of the incident, as well as an increased burden on law enforcement agencies.

One of the key problems is the increase in the number of criminal offenses related to military actions, in particular war crimes, collaborationist activities and violations of the rules of warfare. The investigation of such crimes requires a high level of professional training of investigators, as well as close cooperation with international institutions [2, p. 64]. At the same time, the lack of sufficient experience in investigating such categories of cases creates additional difficulties.

A significant problem is also the violation of reasonable terms of pre-trial investigation. Military actions complicate the conduct of investigative (search) actions, in particular, inspection of the scene of the incident, interrogation of witnesses and conducting expert examinations. This leads to a delay in the process and a decrease in the efficiency of justice [3, p. 91].

The issue of ensuring human rights and freedoms deserves special attention. In conditions of martial law, certain restrictions on the rights of citizens are allowed, but such restrictions should not contradict the fundamental principles of the rule of law. Practice shows that sometimes the rights of suspects are violated, which can lead to the recognition of evidence as inadmissible.

Another important challenge is the insufficient level of material and technical support. Some law enforcement agencies operate under conditions of limited access to resources, which complicates the use of modern forensic methods. This is especially true in areas that have experienced active hostilities.

In the post-war period, the issues of pre-trial investigation will take on new aspects. A significant increase in the number of criminal proceedings related to the reconstruction of the state is expected, in particular, economic crimes, corruption and abuse of budget funds. This will require increased control and improvement of investigation mechanisms.

The prospects for increasing the efficiency of pre-trial investigation lie in the implementation of comprehensive reforms. First, it is necessary to improve the legislative framework, taking into account the conditions of martial law and international standards. Second, it is important to ensure

adequate funding for law enforcement agencies and their technical re-equipment.

The digitalization of the criminal process plays a special role. The use of electronic registers, video recording systems and remote procedural actions will significantly increase the efficiency of the investigation even in conditions of limited access to territories. In addition, it is necessary to develop international cooperation, in particular in the field of documenting war crimes. An important direction is the improvement of the skills of investigators and prosecutors. Conducting specialized training on the investigation of war crimes, cybercrime and economic offenses will contribute to improving the quality of pre-trial investigation.

Therefore, ensuring the effectiveness of pre-trial investigation in martial law and the post-war period is a difficult but necessary task. Its solution requires a comprehensive approach, including improving legislation, technical support, developing human resources and international cooperation. Only if these measures are implemented can it ensure the proper level of justice and restore law and order in Ukraine.

References

1. Ніколайчук Ю. С. Особливості досудового розслідування в умовах воєнного стану. 2022.
2. Загородній Є. О. Забезпечення прав людини під час досудового розслідування. 2021.
3. Погорецький М. М. Розслідування воєнних злочинів: сучасні проблеми. 2023.
4. Удовенко Ж. В. Використання цифрових технологій у кримінальному процесі. 2022.

Breus Anastasiia,

student of the 4th year of the
Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»
Language Adviser: **Vasylenko O.V.,**
Professor of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

INTERNATIONAL EXPERIENCE IN COMBATING HUMAN TRAFFICKING

Human trafficking appears to be as one of the most severe violations of human rights in the modern world, often described as a form of contemporary slavery that thrives on globalization and inequality. It involves the exploitation of vulnerable people through force, fraud, or coercion for sexual, labor, or other purposes. Prominent scholar Louise Shelley, in her

comprehensive analysis, argues that economic disparities between rich and poor nations, combined with conflicts and easier cross-border movement, have accelerated this crime over the past decades. She emphasizes that trafficking is not just a criminal issue but a transnational business model fueled by demand in developed countries. This makes international collaboration not optional, but essential for any effective response. [1]

The legal foundation for global action came with the adoption of the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, known as the Palermo Protocol. Signed in 2000 under the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, it offers the first universally accepted definition of trafficking: the recruitment, transportation, transfer, harboring, or receipt of persons by means of threat, force, coercion, abduction, fraud, or abuse of vulnerability for exploitation. The countries that ratify it — now over 180 ones — must criminalize the offense, protect victims with respect for their rights, and foster cross-border cooperation. This framework shifted the focus from mere border control to a balanced approach of prevention, prosecution, and victim support. [2]

Monitoring the real-world impact of such agreements falls largely to the United Nations Office on Drugs and Crime through its periodic Global Report on Trafficking in Persons. The 2024 edition reveals 25 percent rise in detected victims globally in 2022 compared to pre-pandemic levels in 2019, with women and girls making up 61 percent of cases and child victims — especially girls — surging by over a third in many regions. While sexual exploitation remains dominant, forced labor detections are growing faster in areas like Europe and North America. The report highlights how organized networks now exploit more victims for longer periods, but it also notes progress in data sharing and regional strategies that have helped some countries improve convictions after the COVID-19 slowdown. [3]

A practical example of how countries apply these international standards comes from the annual Trafficking in Persons Report issued by the United States Department of State. The 2025 edition records the highest numbers ever for victim identifications worldwide and a peak in labor trafficking convictions. It ranks governments on their compliance with the Palermo Protocol and uses diplomacy plus funding to push for stronger laws and coordination. Through partnerships with UN agencies and regional bodies, the report shows how bilateral training and information exchange have boosted prosecutions in dozens of countries, though challenges like corruption and resource shortages persist in lower-tier nations. [4]

Yet even with these tools in place, experts warn that trafficking continues to evolve faster than responses. Shelley draws on the work of Kevin Bales to illustrate how small-scale entrepreneurs and corrupt officials in source countries enable the trade, treating it as ordinary business rather than

crime. Conflicts, climate change, and supply-chain vulnerabilities create new risks, while many victims still face re-trafficking because protection programs lack long-term support like job placement or compensation. International experience proves that laws alone are insufficient without tackling root causes such as poverty and inequality.

International experience accumulated over the past 25 years demonstrates several clear lessons:

- Legal harmonization and ratification alone are insufficient without robust national implementation, cross-border judicial and law-enforcement cooperation, and consistent victim identification and support.
- Prevention requires addressing root causes (poverty, gender inequality, lack of legal pathways) rather than focusing narrowly on border security.
- Demand reduction — targeting consumers of cheap labour and sexual services — remains the most underdeveloped pillar of the 3P paradigm.
- Emerging challenges (online recruitment, climate mobility, conflict zones, post-pandemic recovery) demand continuous adaptation, data-sharing, and survivor-informed policies.

Ultimately, combating human trafficking is not a task that any single country or organization can accomplish alone. It requires sustained political will, adequate resources, genuine international solidarity, and, crucially — the courage to confront uncomfortable realities about global inequalities and complicit demand in “destination” societies. Only through strengthened global partnerships, smarter use of technology for both prevention and detection, and a genuine shift toward protection-centred, rights-based approaches can the international community begin to shrink the space in which traffickers operate and restore dignity to those whose freedom has been stolen. The progress made since Palermo is real, but the widening gap between ambition and reality reminds us that ending this crime against humanity remains one of the defining moral and security challenges of our time.

References

1. Shelley L. Human Trafficking: A Global Perspective. Cambridge University Press. 2020. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/human-trafficking/72DB09BB6456B66ECAA1D7EC0428633B>.
2. United Nations. Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children. 2000. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-prevent-suppress-and-punish-trafficking-persons>.
3. United Nations Office on Drugs and Crime. Global Report on Trafficking in Persons. 2024. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2024/GLOTIP2024_BOOK.pdf.
4. United States Department of State. Trafficking in Persons Report. 2025. URL: <https://www.state.gov/reports/2025-trafficking-in-persons-report>.

Budonny Valentin,

cadet of the 1st year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Volik O.V.,**

Senior Lecturer of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs

CURRENT ISSUES OF EXPANDING THE BARRIER-FREE SPACE IN UKRAINE

The development of a barrier-free environment is one of the priority directions of modern democratic states. It reflects the level of social responsibility, respect for human rights, and the practical implementation of equality principles. In Ukraine, the issue of accessibility has become especially relevant due to the consequences of military aggression, internal displacement, urban destruction, and the growing number of people with disabilities, veterans, elderly citizens, and other groups requiring inclusive conditions. Therefore, expanding the barrier-free space is not only a social initiative but also a strategic necessity for sustainable national recovery and European integration.

Barrier-free space means an environment where every person can freely move, communicate, study, work, receive services, and participate in public life regardless of age, health condition, physical abilities, or social status [1]. It includes physical accessibility of buildings, streets, transport, digital services, education, healthcare institutions, and administrative procedures. In a broader sense, barrier-free policy also covers the elimination of psychological stereotypes and discriminatory attitudes in society.

Ukraine has already taken important steps in this direction. In recent years, state authorities approved national strategies and programs aimed at improving accessibility. One of the key initiatives is the National Strategy for Creating a Barrier-Free Space in Ukraine until 2030, which defines major principles and tasks for state institutions and local communities [2]. The implementation of this strategy contributes to harmonization with European standards and international obligations, particularly the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities.

However, despite positive progress, many problems remain unresolved. First of all, a considerable part of residential buildings, educational institutions, hospitals, railway stations, and public offices still lack ramps, elevators, tactile signs, adapted toilets, or accessible entrances. In small towns and rural areas, the level of accessibility is significantly lower than in large cities. Public transport also often remains inconvenient for wheelchair users, parents with baby strollers, and elderly people.

Another urgent issue concerns digital accessibility. As Ukraine actively develops e-governance and online public services, websites and mobile applications must be understandable and usable for all citizens, including persons with visual or hearing impairments. Some electronic resources still do not meet international accessibility standards, which creates new barriers instead of removing them [3]. Therefore, the state should pay greater attention to inclusive digital transformation.

The consequences of the full-scale war have made the barrier-free agenda even more significant. Thousands of defenders and civilians received injuries that changed their mobility needs. Many people need prosthetics, rehabilitation, adapted housing, accessible transport, and opportunities for employment after treatment. Veterans returning to civilian life must feel that society is ready to support them through practical inclusion rather than formal declarations. Thus, barrier-free reconstruction of destroyed cities and infrastructure should become an obligatory principle of post-war recovery.

To solve these issues effectively, cooperation between the state, local self-government bodies, business sector, educational institutions, and civil society is required. New buildings should be designed according to universal design principles. Existing infrastructure must gradually undergo modernization. Municipalities should allocate sufficient funds for accessibility programs. Businesses can contribute by adapting workplaces, shopping centers, hotels, and service facilities. Universities should prepare specialists in inclusive architecture, urban planning, and social management.

Public awareness is equally important. Even the best infrastructure cannot ensure inclusion if discrimination and indifference continue to exist. Society must understand that barrier-free solutions benefit everyone: people with disabilities, temporarily injured persons, parents with children, tourists with luggage, elderly citizens, and many others. Accessibility should be considered not as a privilege for a minority but as a standard of quality life for all members of society.

In conclusion, expanding the barrier-free space in Ukraine is an urgent legal, social, and humanitarian task. It requires comprehensive reforms, sufficient financing, responsible governance, and active civic participation. The future of Ukraine should be based on equality, dignity, and accessibility. A truly modern European state cannot exist where barriers limit human potential. Therefore, the creation of a barrier-free environment must remain among the central priorities of national development.

References

1. United Nations. Convention on the Rights of Persons with Disabilities. New York, 2006.
2. Cabinet of Ministers of Ukraine. National Strategy for Creating a Barrier-Free Space in Ukraine until 2030. Kyiv, 2021.

3. World Health Organization. World Report on Disability. Geneva : WHO, 2011.

Verbitsky Bogdan,
cadet of the 3rd year of the
Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»
Language Adviser: **Volik O.V.,**
Senior Lecturer of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs

RECORDING EVIDENCE DURING MARTIAL LAW: TECHNICAL MEANS

The recording of evidence in criminal proceedings has traditionally been regarded as a key element of forensic support for proof, consisting in the fixation of factual data in a legally prescribed form for their further use in the process of proving. Under the current conditions of martial law, this activity becomes particularly complex, as it is carried out in an environment of increased risks, limited access to crime scenes, and the need for rapid response to offenses, especially war crimes. Therefore, technical means of recording evidence are no longer merely auxiliary tools but have effectively become a central component of forensic activity [6].

From a general theoretical perspective, recording is defined as the process of fixing traces, objects, and phenomena that have evidentiary value by reflecting them in material or digital form [6]. According to the provisions of the criminal procedural legislation of Ukraine, in particular Article 107 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, the use of technical means of recording is mandatory in a number of procedural actions, and in other cases is carried out at the discretion of the investigator or upon request of the participants in the proceedings [4]. However, during martial law, these provisions undergo certain transformations due to the need to ensure the effectiveness and continuity of investigations.

Scientific literature emphasizes that under martial law, the use of accessible technical means becomes particularly important, even if they are not specialized forensic tools, such as mobile phones, portable video recorders, and unmanned aerial vehicles [1]. Such tools allow оперативно recording the situation at the crime scene, which is critically important in situations where there is a risk of destruction of evidence or the impossibility of repeated access to the object. At the same time, the issue of admissibility of such evidence arises, since their collection does not always comply with classical procedural standards [2].

Special attention should be paid to digital evidence, which in modern armed conflicts constitutes a significant part of the evidentiary base. The use

of photo and video recording, data from surveillance cameras, satellite imagery, and information from mobile devices allows documenting facts of war crimes and crimes against national security [3]. In this context, digital forensics becomes a key direction in the development of forensic technology, providing not only the possibility of recording but also further analysis of digital traces [5].

At the same time, the use of technical means of recording under martial law is accompanied by a number of problematic aspects. First, there is the issue of authenticity and reliability of the obtained materials. In modern conditions of technological development, there is a risk of falsification of digital evidence, particularly through the use of artificial intelligence technologies. Second, the problem of storage and transmission of information is relevant, since military actions may lead to loss or damage of data carriers. Third, compliance with procedural form is essential, as even in difficult conditions it is necessary to ensure that the investigator's actions meet legal requirements for evidence to be deemed admissible [2].

In light of these problems, it is advisable to propose several directions for improving forensic practice. First of all, there is a need for regulatory consolidation of the possibility of using alternative technical means of recording, including general-purpose devices, provided their reliability and identification of the source of information are ensured. In addition, unified standards for documenting digital evidence should be developed, taking into account the specifics of martial law and international requirements for the investigation of war crimes.

An important direction is also the implementation of modern data protection technologies, in particular the use of cryptographic means to ensure the integrity and immutability of information. This will minimize the risks of loss or falsification of evidence and increase their evidentiary value in court. Furthermore, it is advisable to create centralized databases that would ensure the accumulation and systematization of information about crimes committed under martial law.

No less important is the issue of personnel training. Investigators and other participants in criminal proceedings must possess the skills to work with modern technical means, including digital technologies, and understand the specifics of their use in the process of proving. This requires updating educational programs and introducing specialized courses in digital forensics.

Thus, the recording of evidence using technical means under martial law is a complex and multifaceted process that requires the adaptation of traditional forensic approaches to new realities. The effectiveness of this activity largely depends on the ability of law enforcement agencies to use modern technologies while ensuring compliance with procedural guarantees and human rights. At the same time, further development of forensic science

should be aimed at addressing the problems associated with the use of technical means of recording, which will enhance the effectiveness of crime investigation in extraordinary conditions.

References

1. Rachynskiy O.O. Use of accessible technical means of recording during investigative (search) actions under martial law. Kharkiv, 2022. P. 345–347. <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/15070>.
2. Tishyn M.V. Ensuring the admissibility of evidence by the prosecutor under martial law // Analytical and Comparative Jurisprudence. 2022. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.53>.
3. Pohoretskyi M.M. Criminal offenses against the foundations of national security of Ukraine under martial law. 2026. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.5.21>.
4. Criminal Procedure Code of Ukraine: Art. 107. Кримінальний процесуальний к... | від 13.04.2012 № 4651-VI.
5. Serhieieva D.B. Use of special knowledge in the investigation of war crimes. 2025. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.36>.
6. Means and methods of forensic recording // educational materials. https://arm.navs.edu.ua/books/insp_krym/technique/forensic_technique1_1.html
7. Bondarchuk A.S. Forensic support of proof in criminal proceedings. 2023. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.63>.

Verbittsky Roman,

cadet of the 3rd year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Volik O.V.,**

Senior Lecturer of the Language Training Department
Of the National Academy of Internal Affairs

TACTICS OF INTERROGATION OF WITNESSES OF WAR CRIMES

The tactics of interrogating witnesses of war crimes constitute one of the key elements of effective documentation of violations of international humanitarian law and ensuring a proper evidentiary base for national and international judicial institutions. In modern conditions of armed conflicts, particularly in the context of aggression against Ukraine, special importance is attached to the combination of criminalistic approaches with human rights standards, which requires adapting classical interrogation techniques to the conditions of witnesses' traumatic experiences and a complex security environment. Recent scholarly studies emphasize the necessity of applying a

trauma-informed approach, which minimizes the risk of re-victimization and increases the reliability of the information obtained [1, p. 45].

An important aspect of interrogation tactics is establishing psychological contact with the witness, which in cases of war crimes is complicated by deep emotional distress, fear of retaliation, and distrust of law enforcement authorities. Researchers stress that effective communication must be based on principles of voluntariness, confidentiality, and safety, while also considering individual characteristics of the witness, including age, gender, cultural context, and psycho-emotional state [2, p. 112]. In this regard, the involvement of psychologists or specially trained interviewers is advisable, which aligns with international standards, including the practice of the International Criminal Court.

At the same time, the specificity of war crimes necessitates particular attention to documenting details of events that may be decisive for the legal qualification of the act. Tactical methods should be aimed at obtaining максимально complete and accurate information without imposing answers or exerting pressure on the witness.

The use of open-ended questions, gradual clarification of circumstances, and the application of cognitive interviewing techniques contribute to improving the quality of testimony [3, p. 67]. However, it must be taken into account that witnesses' memory may be fragmented or distorted under the influence of stress, which creates risks for the reliability of testimony.

A problematic aspect is also ensuring the safety of witnesses, especially in cases where they remain in temporarily occupied territories or zones of active hostilities. The absence of adequate protection mechanisms can significantly limit individuals' willingness to testify and negatively affect the completeness of investigations. In this regard, there is a need to develop effective witness protection programs adapted to wartime conditions, as well as to use remote interrogation methods through modern technologies [4, p. 203]. However, remote interrogation introduces new challenges related to identity verification, confidentiality, and prevention of external influence.

Particular attention should be paid to the issue of standardizing approaches to the interrogation of witnesses of war crimes. Despite the existence of international recommendations, including the Istanbul Protocol and other documents, their application in national practice remains fragmented. This necessitates the development of unified methodological guidelines that would take into account both international standards and the specifics of the national legal system [5, p. 89].

At the same time, there is a problem of insufficient training of investigators and prosecutors to handle such categories of cases, which requires systematic professional development and the introduction of specialized training programs.

An additional challenge is ensuring the admissibility and relevance of evidence obtained during interrogation. Violations of procedural norms or the rights of the witness may lead to the loss of evidentiary value of testimony, which is critical in war crimes cases where other evidence is often limited. Therefore, interrogation tactics must strictly comply with the requirements of criminal procedural legislation and international standards of fair trial [6, p. 134]. At the same time, it is advisable to consider improving procedural norms to better reflect the specifics of such cases.

Thus, the tactics of interrogating witnesses of war crimes represent a complex multidimensional category that combines criminalistic, psychological, and legal aspects. Its effectiveness depends on the ability of investigative authorities to adapt traditional methods to the conditions of armed conflict, ensure a balance between the interests of justice and the rights of witnesses, and implement innovative approaches to evidence collection. Further research should focus on developing practical recommendations for overcoming the outlined challenges, particularly in the areas of witness protection, increasing the reliability of testimony, and integrating international experience into national practice.

References

1. Herman J. Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence (2017 edition):https://ia803207.us.archive.org/14/items/radferm-books/Trauma%20and%20Recovery_%20The%20Afterm%20-%20Judith%20L.%20Herman.pdf2017.
2. Fisher R., Geiselman R. Memory-Enhancing Techniques for Investigative Interviewing(2019):<https://scholar.google.com/scholar?q=MemoryEnhancing+Techniques+for+Investigative+Interviewing+Fisher+Geiselman+2019>.
3. Vrij A. Detecting Lies and Deceit: Pitfalls and Opportunities (2018):https://www.researchgate.net/publication/226793702_A_Vrij_Detecting_Lies_and_Deceit_The_Psychology_of_Lying_and_Implications_forProfessional_Practice
4. United Nations. Investigating Sexual and Gender-Based Violence in Conflict (2020):
<https://peacemaker.un.org/sites/default/files/document/files/2022/08/2020-sg-report-crsv1.pdf>.
5. OSCE. Guidelines on Investigating War Crimes (2021):
<https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/f/a/515868.pdf>.
6. Ambos K. Treatise on International Criminal Law (2022):
<https://pstobibliothekpublico1.z1.web.core.windows.net/toc/hm00709090.pdf>.

Voitova Alisa,

cadet of the 3rd year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Volik O.V.,**

Senior Lecturer of the Language Training Department of
the National Academy of Internal Affairs

PROBLEMS OF IDENTIFICATION OF THE DECEASED AS A RESULT OF HOSTILITIES (DNA EXPERT EXAMINATION)

Armed aggression and active hostilities on the territory of Ukraine have led to a significant increase in the number of dead persons, the identification of which is a complex and socially important task. In many cases, the bodies of the deceased suffer significant damage, which makes it impossible to identify them using traditional methods. Under such conditions, DNA examination becomes of key importance as the most reliable way to establish identity [1].

DNA examination in modern conditions is the most effective method of identification, as it allows you to establish the identity even in the presence of insignificant or severely damaged biological samples. Most often, bone tissue, teeth, hair or other biological remains preserved after exposure to extreme factors are used for research.

Cases of mass deaths of people, which is typical for combat conditions, are of particular difficulty. In such situations, special identification procedures are used, which involve the systematic collection, recording and analysis of data on the deceased. An important role in this process is played by the use of international standards, in particular Disaster Victim Identification (DVI) procedures, which provide for a comprehensive approach to identifying a person [2].

Identification of victims of hostilities is a complex interdisciplinary process that combines criminology, forensic medicine and molecular genetics. DNA examination allows to establish the identity even with minimal biological samples, which is especially relevant in cases of mass deaths, explosions or fires. At the same time, a number of problems arise in practice.

First, the physical condition of the bodies of the deceased. As a result of hostilities, bodies may be fragmented, charred, or in a state of decomposition, which complicates the selection of high-quality biological material.

Secondly, the limited or absence of comparative material. DNA identification requires samples from relatives or previously collected genetic data, which are often unavailable.

Third, the overload of expert institutions. A significant number of requests for expertise leads to an increase in the time of research and requires additional resources.

Fourth, organizational and logistical difficulties. Martial law conditions complicate the transportation of bodies, storage of samples and proper documentation.

Fifth, the risk of identification errors associated with the human factor, improper storage of samples or violation of their selection procedures.

Sixth, legal aspects, in particular the need to improve regulatory regulation regarding the circulation of genetic data, the creation and functioning of unified DNA databases.

To increase the efficiency of identifying the deceased, it is advisable to:

- expand and improve national DNA databases [3];
- ensure adequate funding and technical equipment for expert institutions;
- implement international standards in the field of forensic expertise;
- intensify international cooperation;
- conduct information work with relatives of missing persons regarding the provision of samples;
- improve procedural procedures for collecting and storing biological material.

No less important is compliance with procedural norms when collecting, storing and examining biological samples. Violation of established procedures may lead to the loss of evidentiary value of the results obtained in criminal proceedings.

Thus, the identification of the dead using DNA expertise in combat conditions is a complex multi-level process that requires a combination of scientific, organizational and legal mechanisms. The effectiveness of this process directly depends on the level of development of expert infrastructure, regulatory regulation and international cooperation.

DNA examination is a key tool for identifying those killed in combat. However, the effectiveness of its application depends on proper legal, organizational and technical support. A comprehensive solution to existing problems will contribute not only to improving the quality of pre-trial investigation, but also to ensuring the rights of relatives of the deceased and establishing the objective truth [4].

The identification of deceased individuals as a result of hostilities through DNA expert examination represents a complex interdisciplinary

process that combines legal, forensic, technological, and humanitarian dimensions. While DNA analysis provides a highly reliable method of identification, its effectiveness depends on the availability of proper infrastructure, well-established procedures, and coordinated efforts among various institutions.

To address existing challenges, it is necessary to strengthen legislative frameworks, ensuring clear regulations for the collection, storage, and use of genetic data. Equally important is the development of national DNA databases and the establishment of mechanisms for international data exchange, particularly in situations involving cross-border displacement and mass casualties.

Furthermore, investment in forensic capacity building, including training of specialists and modernization of laboratory equipment, is essential. Special attention should also be given to maintaining ethical standards, protecting personal data, and respecting the dignity of victims and their families.

Ultimately, improving the system of identification of the deceased is not only a matter of legal compliance but also a reflection of a society's commitment to human rights, justice, and humanitarian values. Ensuring that every victim is identified contributes to accountability, historical truth, and the restoration of justice in post-conflict societies.

References

1. Constitution of Ukraine dated 06.28.1996.
2. Criminal Procedure Code of Ukraine dated 04.13.2012.
3. Law of Ukraine "On Forensic Examination" dated 02.25.1994.
4. Law of Ukraine "On State Registration of Human Genomic Information" dated 07.09.2022.

Demediuk Maryna,

student of the 2th year of the
Training Scientific Forensic Criminalistics Institute
of the National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Vasilenko O.V.,**
Professor of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

USE OF DNA ANALYSIS IN CRIMINAL INVESTIGATIONS: INTERNATIONAL PRACTICE

At the present stage, one of the priority biological technologies for human identification is DNA analysis (genetic "fingerprinting", genotyping) — a highly effective method of personal identification based on the study of

genetic characteristics. The DNA profile is unique for each individual and remains unchanged throughout life. During such examinations, specialists analyze the DNA of one or several individuals to determine kinship or establish identity. This method is characterized by objectivity and high accuracy [3, p. 63].

The first successful use of DNA analysis in a criminal investigation took place in 1986 in the United Kingdom. Initially, DNA analysis was an expensive and labor-intensive process. Today, DNA fingerprinting is a type of forensic examination widely used in criminalistics, civil matters, and forensic medicine worldwide.

The use of DNA analysis in criminal investigations is one of the most reliable methods of identifying individuals and proving guilt. It is often used to establish a link between a suspect and a crime scene, enabling rapid and accurate determination of a person's involvement in a crime, as well as the exclusion of innocent individuals from the circle of suspects, which is essential for their rehabilitation. It also allows for the identification of unidentified bodies [4, p. 65]. DNA methods assist in establishing family relationships for identifying victims or tracing offenders through relatives [2, pp. 172–173].

In most foreign countries (the United States, the United Kingdom, Norway, Austria, Germany, Canada, Australia, etc.), national DNA databases have been established, enabling comparison of crime scene samples with profiles of previously convicted persons or suspects.

Many countries have also implemented Rapid DNA technologies, which make it possible to obtain a DNA profile within a matter of hours, which is critically important for “hot pursuit” investigations [6, p. 250].

International practice highlights the importance of cooperation in the exchange of DNA data. For example, Interpol uses the DNA Gateway database, which facilitates the exchange of DNA profiles between member countries for tracking offenders across borders. Foreign partners (notably France and the Netherlands) provide other countries, including Ukraine, with specialized DNA laboratories for identifying the deceased and documenting war crimes in de-occupied territories. Additionally, forensic experts in foreign countries cooperate with private organizations whose clients consent to sharing their data in common databases.

Thanks to modern artificial intelligence technologies, it is possible to reconstruct a person's appearance from DNA samples. This method has recently been used by American police to attempt solving a crime that occurred more than 30 years ago [5, p. 154]. Advanced forensic DNA technologies also include next-generation sequencing methods, such as forensic phenotyping and biogeographical ancestry testing based on DNA. In foreign countries, techniques for searching DNA databases using familial relationships (familial DNA searching) are also being implemented.

Moreover, EU countries have regulated and permitted the use of DNA phenotyping technologies (the Netherlands, Slovakia, the United Kingdom, Poland, the Czech Republic, Sweden, Hungary, Austria, Spain). Since 2019, these technologies have also been allowed in Germany, except for determining biogeographical origin from DNA [1, pp. 17–128].

The use of such data is based on strict compliance with human rights (in particular, in accordance with the case law of the European Court of Human Rights) and national legislation governing the collection and storage of biological samples. In general, DNA analysis in foreign countries is most often used to prevent serious threats to national security, including terrorism, and to solve violent crimes (such as murder, rape, robbery, etc.).

At the same time, criminal procedure laws of foreign countries provide for mandatory judicial oversight of DNA analysis. The basis for conducting such analysis is a written court order, and a mandatory condition is the individual's consent.

References

1. Бичкова О. Молекулярно-генетичні експертизи в криміналістиці: новітні досягнення та їх практичне застосування. Криміналістика і судова медицина в умовах сучасних викликів та глобальних загроз: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 125-річчю від дня народження проф. М. М. Бокаріуса та 85-річчю каф. криміналістики Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого, м. Харків, 12 листоп. 2024 р. Харків: Право, 2024. 348 с. С.125-129.
2. Кавун С.М. ДНК-аналіз: місце і роль у системі сучасної криміналістики. Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса. 2024. №2. С. 169-180. DOI:<https://doi.org/10.31558/2786-5835.2023.2.19>.
3. Кирильчук О. Ідентифікації на основі ДНК у криміналістиці. Освітні та наукові інновації у сфері біології і збереження здоров'я людини : зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Рівне, 14 груд. 2023 р.). Рівне : О. Зень, 2023. С. 63–64.
4. Криміналістичне дослідження ДНК : технології та можливості : навч. посіб. / М-во внутр. справ України; Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. н.-д. експерт.-криміналіст. центр. Вид. 2-ге, переробл. та допов. Харків, 2022. 120 с.
5. Свобода Є. Ю., Михальчук Т. В., Шульга О. О. Технологія швидкісного встановлення ДНК-профілю – Rapid DNA. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2024. Т. 3. № 81. С. 150–156. URL : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.3.22>.
6. Степанюк Р. Експрес-аналіз ДНК у розслідуванні кримінальних правопорушень. Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ. 2024. №2. С.247–254. DOI:<https://doi.org/10.31733/2078-3566-2024-2-247-254>.

Dzhun Sofiya,
cadet of the 1st year of the
Training Scientific Forensic Criminalistics Institute
of the National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»
Language Adviser: **Volik O.V.,**
Senior Lecturer of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs

DIGITAL TECHNOLOGIES IN FORENSIC EXPERT ACTIVITY UNDER MARTIAL LAW

Under martial law, forensic examination acquires particular importance due to the increase in war crimes committed on the territory of Ukraine and the prolonged conduct of hostilities. Criminal and criminal procedural legislation is being transformed and developed in response to new needs in the activities of pre-trial investigation bodies, courts, and other institutions. The necessity to adapt traditional methods of investigation and forensic examination has arisen from the unprecedented challenges faced by the state as a result of full-scale aggression. Armed aggression, temporary occupation of certain territories, destruction of infrastructure, and limited access to crime scenes significantly complicate the process of collecting, recording, and examining evidence. In addition, during investigative (search) actions there is a need for the direct involvement of qualified specialists, namely experts at the scene, but due to constant threats to their life and health, such measures are difficult to implement. In these circumstances, the introduction and active use of digital technologies become particularly important, as they ensure the efficiency, continuity, and effectiveness of forensic research.

I. Pyrih, examining the use of special knowledge, the involvement of experts at the scene, and the appointment of forensic examinations during the investigation of criminal offenses, argues that they are currently an extremely important procedural form of evidence and play a significant role in pre-trial investigation [1]. However, in our opinion, insufficient attention has been paid to the study of forensic support of criminal investigations, which leads to a number of problems related to efficiency, quality of expert research, as well as the qualification and number of personnel.

Thus, the issue of digitalization of forensic examinations under martial law requires scientific reconsideration, as the number of war crimes that need to be documented is increasing daily. The characteristics and list of such crimes are defined in the Criminal Code of Ukraine, namely in Chapters XIX and XX, which distinguish war crimes, propaganda of war, genocide, ecocide, looting, crimes of aggression, crimes against humanity, violence against the population in areas of hostilities, ill-treatment of prisoners of war,

the use of weapons of mass destruction, as well as the development, production, acquisition, storage, sale, and transportation of such weapons [2]. The investigation of such crimes requires particular attention and thoroughness, given that evidence of such crimes tends to be destroyed or altered. Access to material evidence may also be limited if it is located in areas of active hostilities. War propaganda has gained special significance in the modern world, as with the development of digital technologies and social media, its dissemination becomes particularly dangerous from a psychological perspective and in terms of prolonging full-scale aggression.

A promising direction in the digitalization of forensic examination is the implementation of artificial intelligence. Its development has created new opportunities for identifying data patterns and exploring cyberspace, which is especially important in the context of increasing cyberattacks and data theft. New mechanisms for detecting digital falsifications in images, namely deepfake analysis, are being introduced into forensic practice. Recently, the spread of deliberately false information about Ukrainian military structures has intensified, making such mechanisms extremely important under martial law. In document examination, artificial intelligence is used for classifying document types, detecting signs of forged signatures, and analyzing stylometric characteristics of texts. In forensic phonography, AI is applied for automatic speech recognition, speaker identification, and detection of audio editing. In forensic psychology, artificial intelligence assists in predicting behavioral patterns based on the analysis of large datasets, including social media, which allows assessing the likelihood of deviant behavior of individuals or groups.

In addition, the Ministry of Digital Transformation of Ukraine has developed “Recommendations on the Responsible Use of Artificial Intelligence for Lawyers,” which state that AI will become a tool for strengthening professional expertise rather than a threat to it [3].

Artificial intelligence is also increasingly integrated into highly specialized areas of forensic science, in particular forensic nuclear and chemical (nuclear-physical) examination. Its application enables automated analysis of complex spectral data, modeling of physical and chemical processes, identification of the origin of radioactive materials, and prediction of their behavior under various conditions. Moreover, the use of machine learning algorithms enhances the accuracy of interpretation of research results, reduces the time required for examinations, and minimizes the human factor, which is especially important under conditions of increased risk and limited resources.

Therefore, digital technologies, particularly artificial intelligence, are becoming an integral element of modern forensic expert activity under martial law, ensuring increased efficiency, accuracy, and safety of expert research. Their use makes it possible to effectively overcome limitations associated with risks to experts' lives, restricted access to crime scenes, and the potential loss of evidentiary information. At the same time, the active digitalization of forensic science necessitates the improvement of legal regulation, standardization of methodologies for the use of digital tools, and proper training of specialists. In the post-war period, the importance of digital technologies will only grow, as they will contribute to the effective documentation and investigation of war crimes, restoration of justice, and strengthening of the criminal justice system of Ukraine.

References

1. Пиріг Г. В. Кримінально-процесуальні, криміналістичні та організаційно-тактичні засоби протидії сучасним викликам і загрозам. Науковий вісник ДДУВС. 2022. Спец. вип. № 2. С.347-352.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року №2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#Text>.
3. Рекомендації з відповідального використання штучного інтелекту для правників. Міністерство цифрової трансформації України. 2025. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/technologies/yak-bezpechno-pratsyuvati-z-shi-rekomendatsii-dlya-pravnikov>.

Zadnichenko Oleksandr,

cadet of the 2nd year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute
of the National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Vasylenko O.V.,**

Professor of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

EXPERIENCE OF THE UNITED STATES IN CRIMINAL INVESTIGATION

There are two types of police services in the United States: the first is a general-purpose service, whose officers perform duties similar to those of local police departments; the second is a limited-purpose service, whose officers are primarily engaged in patrol and investigative activities. In the U.S., police services consist of three main branches: local police, state police, and federal police. U.S. police use specific codes when communicating with each other, which helps them respond quickly in various situations; for example, “code 10-24” can be interpreted as “attack on the precinct; all units must arrive at the scene immediately” [3].

In addition, an effective system of law enforcement agencies has been established in the United States today, which also carry out activities aimed at conducting pre-trial investigations. Among federal agencies, pretrial investigations are most often conducted by the FBI, the Department of Commerce's Bureau of Investigation and Security, the Department of the Treasury's Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives and Secret Service, the U.S. Citizenship and Immigration Services, U.S. Customs and Border Protection, and many others. State police agencies handle investigations (theft, robbery, and other crimes for which liability is established by state laws), as do sheriffs. Many police organizations include investigative divisions, detective divisions, and forensic laboratories [1].

The United States' experience in criminal investigation is characterized by a high level of technological sophistication (CSI), the integration of operational and procedural functions, and the key role played by the Attorney General's Office (the prosecutor's office) in directing investigations. The priority is the collection of digital and physical evidence, the safety of those involved in the process, and strict adherence to human rights. For example, the FBI and other agencies combine investigative and prosecutorial functions, ensuring a rapid response to transnational and organized crime.

Regarding crime scene investigation (CSI), the American model (Crime Scene Investigation) emphasizes professional technical examination, where forensic specialists ensure the documentation and collection of evidence — often differing from Ukrainian practice — and investigators work closely with expert institutions to obtain internationally recognized conclusions. In addition, forensic techniques are actively used to prevent crimes, not just to solve them [2].

In addition, there are general characteristics of pre-trial investigations in the United States:

- 1) the existence of an effective system of separation of powers between federal and local agencies authorized to conduct pretrial investigations. Thus, the U.S. has a two-tiered law enforcement system: federal and local agencies. Federal agencies are responsible for investigating crimes that are transnational in nature or pose a threat to U.S. national security. In turn, local law enforcement agencies are responsible for investigating crimes committed within the territory of a specific state or county.

2) Joint investigative teams are often formed to investigate particularly complex or high-profile crimes, comprising representatives of federal and local agencies.

3) Investigators in the U.S. have broad powers, including the right to search, detain, and interrogate suspects.

4) Pre-trial investigations in the U.S. are conducted in accordance with the U.S. Code of Criminal Procedure. This code establishes the legal framework for pretrial investigations, including the procedures for conducting them, the powers of investigators, and the rights of suspects [4].

In summary, to effectively combat transnational organized crime, the International Center for Intelligence and Operations to Combat Organized Crime (ICO-2) was established in 2009 at the initiative of U.S. Attorney General Eric Holder (International Organized Crime Intelligence and Operations Center (IOC-2). The IOC-2 comprises the following agencies: the Federal Bureau of Investigation (FBI); U.S. Immigration and Customs Enforcement (ICE); Drug Enforcement Administration (DEA); Internal Revenue Service (IRS); Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives (ATF); United States Secret Service (USSS); U.S. Postal Inspection Service (USPIS); U.S. Department of State (USDS), Bureau of Diplomatic Security (DS); U.S. Department of Labor, Office of the Inspector General (DOL–OIG); U.S. Department of Justice (DOJ), Criminal Division (Transnational Organized Crime). In addition to the entities listed above, the IOC-2 also includes various consultants, financial experts, and other specialists with expertise in combating organized crime (Attorney General Announces Center to Fight International Organized Crime, 2009). Such structures in the U.S. are established to investigate the activities of specific organized crime groups [3].

References

1. Dzhurkanin, T.D. Personnel Management in the U.S. Police Force: [monograph] / T.D. Dzhurkanin, O.V. Negodchenko, V.A. Sergevnnin. Kharkiv: National University of Internal Affairs Press, 2003. 360 pp.
2. Kalatur, M.V. The Organization and Functioning of the Investigative System in North and South America. Scientific Bulletin of Public and Private Law. 2019. Issue 1. Vol. 2. pp. 205–211.
3. Sevruck V. G. Countering Crimes Committed by Organized Groups and Criminal Organizations Formed on an Ethnic Basis: Theory and Practice: Monograph. Kyiv: "Lyudmila Publishing House," 2022. 1092 pp.
4. The police. Structure and organization. Just Landed: website. URL: <https://www.justlanded.com/english/United-States/Articles/Culture/The-police>.

Zaslavska Anna,

student of the 4th year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Vasylenko O.V.,**

Professor of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

INTERNATIONAL COOPERATION BETWEEN THE EXPERT SERVICE OF THE MIA OF UKRAINE AND THE ENFSI

International cooperation in the field of forensic science plays a crucial role in ensuring the effectiveness, reliability, and credibility of criminal investigations in a globalized world. In this context, the interaction between the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the European Network of Forensic Science Institutes (ENFSI) is of particular importance, as it facilitates the exchange of knowledge, implementation of international standards, and enhancement of professional competence. The relevance of this topic is обусловлена the need to integrate

Ukrainian forensic institutions into the European scientific and legal space, improve the quality of forensic examinations, and strengthen trust in expert conclusions at both national and international levels.

The ENFSI was founded in 1995 with the purpose of improving the mutual exchange of information in the field of forensic science. This, as well as improving the quality of forensic science delivery in Europe have become the main issues of the network. Besides the general work in the fields of quality and competence management, research and development and education and training, different forensic expertizes are dealt with by 17 different Expert Working Groups. ENFSI therefore has been recognized as the monopoly organization in the field of forensic science by the European Commission [1].

ENFSI is governed by an executive branch consisting of a five-member Board and a Secretariat. There are also two standing committees or advisory groups; one for Quality & Competency, and another for Research & Development. Individual forensic disciplines are represented by various Expert Working Groups [2].

ENFSI has developed successfully from its beginning; the number of members has increased steadily over the years, from 11 member laboratories in 1993 to 75 in 2026.

These laboratories cover a broad range of forensic expertise fields and come from 41 countries geographically spread across Europe: Albania, Armenia, Austria, Azerbaijan, Belgium, Bosnia-Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Cyprus, Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France, Georgia, Germany, Greece, Hungary, Ireland, Italy, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Republic of Northern Macedonia, Malta, Republic of Moldova, Montenegro, The Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Romania, Serbia, Slovenia, Slovakia, Spain, Sweden, Switzerland, Turkey, Ukraine and the United Kingdom [3].

Ukraine is a member of ENFSI represented by the The State Scientific Research Forensic Center (SSRFC) of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (since 2002), since 2017 – Kyiv Scientific Research Institute of Forensic Expertise of the Ministry of Justice of Ukraine (KFI), National Scientific Centre “Hon. Prof. M.S. Bokarius Forensic Science Institute” (NSC FSI), since 2021 - The Ukrainian scientific and research Institute of special equipment and forensic expertise (ISEE SSU) [3].

Under the auspices of this international organization and the U.S. Department of Justice, measures were implemented to accredit the laboratory of the Forensic Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in accordance with the international standard ISO/IEC 17025. This work involved the development of a training system for qualified forensic experts; equipping laboratory complexes at a modern level; and the introduction of a quality management system for forensic examinations. As a result of the audit, in 2012 the State Research Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine was issued an accreditation certificate confirming the competence of the State Center’s laboratories in accordance with the requirements of DSTU ISO/IEC 17025. Today, a number of structural units of the Forensic Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine are certified under this standard; however, work in this area is ongoing with the aim of certifying all forensic laboratories of the Forensic Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine [4].

Ukrainian specialists of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine regularly participate in annual meetings of ENFSI working groups, webinars and conferences, among the latter are: Annual Meeting ENFSI 2025, which was held as part of a major European forensic event (EAFS 2025), the theme of which was: “Reflections on Forensic Science: Looking back to look forward”. November 1, 2024 A representative of the explosives laboratory of the SSRFC of the Ministry of Internal Affairs took part in the 25th Annual Meeting of the Working Group on Fire and Explosion Investigation. December 2, 2024 they took part in the 52nd meeting of the Working Group of the European Network of Forensic Institutions (ENFSI) on DNA research [5].

In general, membership of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine represented by the SSRFC of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, other domestic subjects of forensic expertise is extremely important, since it allows:

- recognition of the results of the conclusions of Ukrainian forensic experts by international and/or foreign courts;
- proper control over compliance with the quality of forensic examinations in accordance with international requirements (DSTU ISO / IEC 17025:2006);
- involvement of Ukrainian forensic experts in the work of international expert commissions;
- use of global and European expert methods when conducting forensic examinations;
- ensuring international standards of judicial activity;
- increasing the effectiveness of the results of forensic activity through close cooperation with relevant global and European expert institutions;
- constant monitoring of the latest developments, methods and equipment in order to increase the efficiency of the work of forensic experts, exchange of experience of experts with colleagues, implementation of the best world achievements in the practice of forensic experts of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine [4].

Thus, the membership of The State Scientific Research Forensic Center (SSRFC) of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in ENFSI is important, and today the Expert Service of the MIA of Ukraine has significant achievements in the training of forensic experts and in equipping laboratories at a modern level. Work is ongoing to bring other laboratories of the regional scientific centers of the Expert Service of the MIA of Ukraine up to this standard. This has a positive impact on organizational, material and technical, scientific, and methodological activities.

References

1. ENFSI. European network of forensic science institutes. URL: <https://enfsi.eu/> (date of access: 03.04.2026).
2. Structure ENFSI. Enfsi European network of forensic science institutes. URL: <https://enfsi.eu/about-enfsi/structure/> (date of access: 03.04.2026).
3. Members ENFSI. Enfsi European network of forensic science institutes. URL: <https://enfsi.eu/about-enfsi/members/> (date of access: 03.04.2026).
4. Lopata O.A. International cooperation of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine : dissertation of PhD in Law : 12.00.09. Kyiv, 2017. 234 p.
5. Projects ENFSI. ENFSI European network of forensic science institutes. URL: <https://enfsi.eu/projects/> (date of access: 04.04.2026).

Iskova Karina,

cadet of the 3rd year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Volik O.V.,**

Senior Lecturer of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs

THE SPECIFICS OF POLICE TACTICAL OPERATIONS IN THE FIELD OF PUBLIC SAFETY UNDER MARTIAL LAW

Public safety takes on particular importance under martial law, as the stability of the state's functioning, the safety of the population, and the effectiveness of all state institutions depend on its level. In the context of armed aggression against Ukraine, the nature of threats is changing significantly, requiring law enforcement agencies in particular the National Police of Ukraine to adapt their response tactics and implement new approaches to carrying out operational and combat tasks [1].

Police response tactics under martial law are characterized by increased dynamism, the need for rapid decision-making, and the readiness to act under conditions of uncertainty. Police officers must be able to respond promptly to various types of threats, including sabotage, terrorist acts, looting, curfew violations, illegal weapons trafficking, and other unlawful acts that could destabilize the situation in the region [2].

A key feature of these tactics is strict adherence to procedures established by laws, regulations, and departmental guidelines. This ensures coordinated action among units, prevents chaos in stressful situations, and enhances the effectiveness of mission execution. The speed of response is achieved through a well-established communication system, constant monitoring of the operational situation, and the use of modern technical equipment. A key role is played by coordination among National Police units, as well as coordination with other components of the security and defense forces, including the Armed Forces of Ukraine, the Security Service of Ukraine, and territorial defense units. Such cooperation allows for a comprehensive approach to addressing public safety challenges and effectively countering threats of various kinds [3].

Police tactical operations include organizing patrols, enforcing curfews, securing critical infrastructure, assisting with evacuation efforts, and participating in emergency response operations. In each specific case, police officers must take into account the specifics of the situation, the level of threat, and potential risks to the lives and health of citizens. Special attention should be paid to the psychological preparation of personnel. Under martial law, police officers are constantly exposed to stressors that can negatively impact

their decision-making ability. Therefore, it is important to develop stress resilience, self-control, and the ability to operate in extreme conditions. Psychological readiness helps minimize the risk of errors and enhances the effectiveness of performing official duties [4].

Physical training is also an integral component of police tactical readiness. It provides the endurance, strength, and speed necessary to perform tasks in challenging conditions, particularly during the pursuit of offenders, the conduct of special operations, or prolonged duty in field conditions.

The use of modern technologies is another important aspect of response tactics. The deployment of unmanned aerial vehicles, video surveillance systems, rapid communication tools, and analytical platforms enables more effective monitoring of the operational situation, timely detection of threats, and informed decision-making. Technological support significantly expands the capabilities of police officers in addressing modern challenges [5].

Equally important is adherence to the principles of legality and human rights. Despite the difficult conditions of martial law, police officers must act strictly within the framework of current legislation, ensuring a balance between the need to maintain law and order and the observance of citizens' constitutional rights and freedoms. This is a key factor in maintaining public trust in law enforcement agencies [6].

Thus, the specific features of police response tactics to threats to public safety under martial law are determined by the complexity and multifaceted nature of contemporary challenges. In such conditions, police activities take on a comprehensive character, combining the maintenance of law and order with the fulfillment of security-related tasks.

Key features include the speed of response, the ability to quickly assess the situation and make decisions in high-risk conditions, as well as coordinated interaction between units and other components of the security and defense forces. Professional training, the use of modern technical equipment, and the psychological resilience of police officers play an important role. Another important aspect is the observance of the rule of law and human rights, even under the difficult conditions of martial law. This ensures public trust in law enforcement agencies and maintains stability in society. Thus, the effectiveness of the response depends on a combination of these factors and ensures an adequate level of public safety even under martial law.

References

1. Law of Ukraine "On the Legal Regime of Martial Law." <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.
2. Law of Ukraine "On the National Police." <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

3. Constitution of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
4. Official website of the National Police of Ukraine. <https://www.npu.gov.ua>
5. Training and instructional materials on tactical training for police officers under martial law.
6. V. I. Vernadsky National Library of Ukraine. <https://www.nbuv.gov.ua>.

Kyrylyuk Yelyzaveta,

cadet of the 1st year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Volik O.V.,**

Senior Lecturer of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs

FORENSIC EXAMINATION AS A MEANS OF PROOF IN CRIMINAL PROCEEDINGS

In the modern context of the development of criminal justice, ensuring a full, comprehensive, and impartial examination of the circumstances of a criminal offense is of particular importance. Achieving this goal is impossible without the effective use of various means of proof, among which forensic examination occupies a significant place. It enables the involvement of specialized knowledge to establish facts relevant to criminal proceedings that cannot be clarified by ordinary procedural means.

The relevance of studying forensic examination as a means of proof is conditioned by the growing role of scientific and technological progress in the detection and investigation of criminal offenses, as well as the need to improve the quality of the evidentiary base in criminal proceedings. Forensic examination contributes to establishing objective truth in a case, ensures the reliability of evidence, and serves as a guarantee for making lawful and well-founded procedural decisions. The study of its procedural significance and features of application is important from both theoretical and practical perspectives.

The Law of Ukraine “On Forensic Examination” defines the concept of forensic examination, its regulatory framework, as well as its principles and guarantees. According to Article 1 of this Law, forensic examination is a study based on specialized knowledge in the fields of science, technology, art, crafts, etc., of objects, phenomena, and processes in order to provide an expert opinion on issues that are or will be the subject of judicial consideration.

Article 2 defines the legislation of Ukraine on forensic examination, which consists of this Law and other regulatory legal acts. If an international treaty, consent to be bound by which has been granted by the Verkhovna Rada

of Ukraine, establishes rules other than those provided by the legislation of Ukraine on forensic examination, the rules of the international treaty of Ukraine shall apply. The adoption, entry into force, administrative appeal, execution, and termination of administrative acts in the field of forensic expert activity are carried out in accordance with the Law of Ukraine “On Administrative Procedure,” taking into account the specifics defined by this Law. According to Article 3 of this Law, forensic expert activity is carried out on the principles of legality, independence, objectivity, and completeness of research [1].

The conduct of an examination in court must comply with the rules provided for in Articles 310 and 311 of the Criminal Procedure Code. In this regard, the court performs the following actions:

- clarifies the circumstances that are relevant for providing an expert opinion;

- invites participants in the trial to submit in writing the questions they wish to put to the experts;

- announces these questions, as well as those proposed by the court;

- hears the opinions of the participants in the trial regarding the submitted questions;

- deliberates in the deliberation room on all questions, excludes those that fall outside the expert’s competence or are not related to the subject of proof, formulates questions to be put to the expert on its own initiative, finally determines the scope of issues to be resolved by the examination, and issues a ruling (decision) on its appointment;

- announces in the court hearing the ruling (decision) on the appointment of the examination and delivers it to the expert;

- after the expert has conducted the research, prepared, and announced the expert opinion, attaches it to the case file;

- questions the expert in order to clarify and supplement the opinion [2].

It should also be taken into account that a forensic examination does not have predetermined evidentiary force or advantage over other sources of evidence; it is subject to verification and evaluation based on the court’s inner conviction, which must be grounded in a comprehensive, full, and objective consideration of all the circumstances of the case in their entirety, in accordance with Article 67 of the Criminal Procedure Code of Ukraine [3].

Thus, forensic examination is one of the key and at the same time specific means of proof in criminal proceedings, as it ensures the involvement of specialized knowledge to establish the factual circumstances of a case. Its significance lies in enhancing the substantiation of the evidentiary base, contributing to the establishment of objective truth, and ensuring the adoption of lawful and fair procedural decisions. At the same time, an expert

opinion does not have predetermined evidentiary force and is subject to comprehensive verification and evaluation by the court in conjunction with other evidence. Therefore, the effective use of forensic examination, provided that the principles of legality, independence, objectivity, and completeness of research are observed, is an important guarantee of fairness in criminal justice and the proper protection of human rights and freedoms.

References

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
2. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах : Постанова Верховного суду України від 30.05.1997 №8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97#Text>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Ksiuk Kateryna,

cadet of the 2nd year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Volik O.V.,**

Senior Lecturer of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs

LATEST FORENSIC TOOLS AND THEIR USAGE IN THE INVESTIGATION OF WAR CRIMES

At the outset of the full-scale invasion, Ukrainian law enforcement agencies encountered fundamentally new challenges, most notably the necessity to investigate war crimes. Forensic support units were no exception, as they are among the first to arrive at crime scenes and play a crucial role in detecting and documenting evidence of such crimes. In their activities, these units increasingly rely on advanced forensic technologies, which not only enhance the efficiency of investigations but also ensure the safety of personnel.

In de-occupied territories, as well as following large-scale missile and drone attacks, the identification of deceased individuals has become an urgent and frequent task. In such circumstances, it is essential to conduct identification procedures rapidly while minimizing resource consumption. In this context, Ukrainian law enforcement agencies utilize the ANDE 6C Rapid DNA system — an innovative technology that enables the rapid and efficient generation of DNA profiles with minimal use of reagents, equipment, and specialized personnel [1]. The deployment of mobile DNA laboratories allows for on-site analysis and thorough examination of collected biological samples. A significant advantage of this technology is the ability to obtain DNA profiles

within approximately 60 minutes [2]. Through the application of this rapid DNA identification method, forensic experts are capable of identifying severely burned or otherwise damaged human remains. For this purpose, DNA profiles obtained from relatives of the deceased are compared with samples collected at crime scenes.

During crime scene examinations, one of the primary tasks of forensic specialists is the accurate documentation of the environment using photographic and video recording equipment. Whereas digital cameras were previously the primary tools for such purposes, contemporary practice increasingly incorporates the use of unmanned aerial vehicles (UAVs). These devices are capable of capturing real-time video and imagery and transmitting data to remote servers for storage and subsequent analysis. Their application in forensic mapping significantly enhances the accuracy of collected data and improves its professional presentation. Moreover, their compactness, mobility, and high-resolution imaging capabilities enable the rapid examination of extensive areas [4]. These features are particularly critical when documenting sites of missile strikes, which are often large in scale. Additionally, considering the frequent tactic of repeated strikes by the aggressor state, which poses a risk to concentrations of emergency personnel, rapid and remote data collection becomes essential.

In addition to UAVs, forensic specialists increasingly employ 3D laser scanning systems, such as the RIEGL VZ-400i, for crime scene documentation. This high-performance scanning technology provides a high pulse repetition rate and rapid linear scanning speed, enabling the generation of detailed three-dimensional images in real time. It allows for precise identification of objects, accurate determination of their spatial positions, and measurement of distances between them [5]. The advantages of such 3D scanning systems, similar to UAVs, include the speed of data acquisition, comprehensive scene coverage, reduced exposure of personnel to hazardous environments, and the ability to convert collected data into detailed 3D models using specialized software.

Following the onset of the full-scale invasion, there has been a significant increase in offenses, particularly war crimes committed in open areas. These crimes necessitate the rapid detection and analysis of traces that may be used to identify bodies, objects, or individuals involved in criminal activities. In many cases, especially in de-occupied territories, such evidence may be located underground. In these situations, forensic specialists employ various types of ground-penetrating radar (GPR). These devices utilize high-frequency electromagnetic radiation to scan soil and other materials. Their operational principle is based on the transmission of radio waves into a surface and the recording of reflected signals from objects with differing dielectric properties. This enables the detection of underground objects such

as pipes, cavities, buried items, human remains, and structural remnants [6]. The key advantages of GPR technology include its effectiveness in locating hidden weapons, ammunition, stolen property, and buried bodies. During scanning, the device emits electromagnetic impulses into the ground and records the reflected signals, which are visualized as radargrams. These graphical representations display anomalies in the structure of the environment, including cavities or objects with distinct physical properties. Preliminary interpretation of the data can be performed on site, while more complex analyses may be conducted later under laboratory conditions [7].

The global market offers a wide range of additional technologies that may further facilitate the work of law enforcement agencies in investigating criminal offenses, including war crimes. One such example, already utilized in customs and border control, is the portable spectrometer NIRLight, designed for the detection of controlled substances. This device enables the rapid identification of narcotic and explosive substances through non-destructive spectral analysis, providing both qualitative identification and quantitative assessment of substance purity. The results are displayed via the NIRapp mobile application. Another advanced detection method involves the use of specialized wipes developed by Trace Eye-D, which are designed to enhance security and address modern threats with a high degree of accuracy and efficiency. These wipes offer advantages such as portability, rapid analysis, precise detection of explosive components, and the ability to perform testing directly at the scene.

In conclusion, Ukrainian law enforcement agencies currently possess a wide array of modern technical tools that support the fundamental objectives of criminal proceedings, namely the prompt, thorough, and effective investigation of criminal offenses, including war crimes. In addition to improving the quality and efficiency of investigative processes, these technologies play a crucial role in ensuring the safety of personnel. Furthermore, the continued development and implementation of innovative forensic technologies will remain essential for strengthening the capacity of law enforcement agencies both during wartime and in the post-war period.

References

1. Rosemary S. Turingan & Jessi Brown. "Identification of human remains using Rapid DNA analysis " URL: <https://www.biolabtech.com.ua/wp-content/uploads/2026/02/ANDE-Whitepaper-Turingan-et-al-Nov-2019-Identification-Of-Human-Remains.pdf/> (дата звернення: 23.04.2026).
2. Т. Сафронов. «Поліції передали сучасні ДНК-лабораторії ANDE 6С» URL: <https://military.com/uk/news/politsiyi-peredaly-suchasni-dnk-laboratoriyi-ande-6c/> (дата звернення: 23.04.2026).
3. Т. Михальчук, Свобода Є. «Система ANDE RAPID DNA – унікальна технологія швидкісного встановлення ДНК». URL:

<https://elar.navs.edu.ua/server/core/bitstreams/content> (дата звернення: 23.04.2026).

4. Д. Тичина, А. Антошук, Р. Перцев, «Криміналістичне забезпечення використання безпілотного літального апарату (дрону) у досудовому розслідуванні». URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/08/48.pdf> (дата звернення: 23.04.2026).

5. Система 3D-лазерного сканування RIEGL VZ-400i URL: <https://pro-expert.com.ua/systema-3d-lazernogo-skanuvannya-riegl-vz-400i/> (дата звернення: 23.04.2026).

6. В. Атаманчук, В. Бойко «Застосування сучасних пошукових систем георадарів під час проведення огляду місця події» URL: <https://elar-kingu.kyiv.ua/server/api/core/bitstreams/cd/content> (дата звернення: 23.04.2026).

7. Батраков Д., Антюфєєва М., Батракова А. «Застосування георадарів для виявлення підповерхневих дефектів у шарах покриття нежорстких дорожніх одягів». URL: <https://periodicals.karazin.ua/radiophysics/article/view/> (дата звернення: 23.04.2026).

Liakh Alina,

student of the 2nd year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Vasylenko O.V.,**

Professor of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

MODERN FORENSIC TOOLS FOR CRIMINAL INVESTIGATION

In today's world, with rapid technological development, the police are increasingly using new tools and devices to investigate crimes more accurately and effectively.

One of the most important stages of a pre-trial investigation is inspecting and recording the crime scenes. For this, the police have increasingly begun to use drones. They are capable of taking photos and videos in real time [1]. We shall not forget that the criminals may also use such devices, so American forensic scientists are developing new methods for collecting and analyzing data from drones, SD cards, and mobile phones [2].

A 3D laser reconstruction scanner is often used to capture a crime scene. Its applications are quite wide – from traffic accidents to murders. It is a complex technical device designed to capture the real world and transform it into a digital model.

By providing an objective, comprehensive evidentiary basis, this technology strengthens the investigative process and increases the accuracy of expert conclusions [3].

In its investigations, the FBI often uses information from law enforcement agencies, such as fingerprints, palm prints, and iris scans. The iris has its own unique pattern. It is captured by a near-infrared camera, which takes a few seconds [4].

To investigate crimes involving digital evidence, U.S. forensic scientists use the FBI's Regional Computer Forensics Laboratories. They are full-service forensic laboratories and training centers that specialize in the examination of digital evidence. RCFLs are full-service laboratories and training centers focused on analyzing electronic evidence to support criminal investigations such as child pornography, terrorism, violent crimes, trade secret theft, intellectual property crimes, financial crimes, property crimes, fraud, and Internet crime [5].

With the development of artificial intelligence, “deepfake forensics” has become particularly relevant. It has quickly become one of the most active areas of research in digital forensics. Detecting deepfakes relies on identifying subtle deviations that are not visible to the naked eye. New systems use a multimodal approach, analyzing images, sound, and sometimes text together rather than relying on a single data type. Such tools are used to verify content from social networks and online confessions and to protect people from impersonation [6].

References

1. Ahmed M. Al-Samman, Tawfik Al-Hadhrami, Ahmad Al Shami, Fuad Alnajjar. Research Challenges and Opportunities in Drone Forensics Models. MDPI Journal. 2021. № 10 (1519). URL: <https://doi.org/10.3390/electronics10131519>.
2. Drones for good – using them to assist in serious and complex accident investigations. URL: <https://www.cranfield.ac.uk/ /uavs-for-accident-investigation>
3. 3D Laser Reconstruction Scanner URL: <https://www.forensicsdnalabs.com/products/crime-scene-discovery/3d-laser-source>.
4. The Eyes Have ItrIris Biometric Added to Next Generation Identification System URL: <https://www.fbi.gov/news/stories/fbi-adds-iris-biometric-to-next-generation-identification-system-121120>.
5. RCFL URL: <https://www.rcfl.gov/>.
6. Deepfake Detection Guide 2026: How AI Identifies Fake Videos, Images & Audio URL: <https://www.paladintech.ai/blogs/deepfake-detection-guide-2026>.

Muratova Viktoriia,
student of the 4th year of the
Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»
Language Adviser: **Vasylenko O.V.,**
Professor of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

THE UNITED KINGDOM'S EXPERIENCE IN COMBATING DRUG-RELATED CRIMES

Drug-related crime is a serious and complex issue in many countries, which affects public health, social stability, and in many cases national security. The United Kingdom's (hereinafter – The UK) government recognizes drug-related crime as a significant threat to the normal functioning of society and the maintenance of law and order and therefore applies a comprehensive approach that combines legal regulation, law enforcement, prevention, and treatment measures [1]. In my opinion, the UK experience in this field is important for understanding effective mechanisms of combating drug-related crimes and may be useful for other countries, including Ukraine.

The institutional system of combating of drug-related crimes in the UK is well-developed and based on cooperation between different authorities. The central role in this process belongs to the Home Office, which is responsible for developing national policy and coordinating actions of law enforcement officers in the field of drug trafficking control [1].

The National Crime Agency (hereinafter – The NCA) is responsible for tackling serious and organized crime, including international drug trafficking and different criminal networks. In its work The NCA works closely with authorities in source countries such as Colombia, Pakistan and Afghanistan to tackle production upstream. It provides intelligence, training, tactical guidance, equipment and other forms of support to help build capability and sharpen developing nations' response to the threat [2]. The NCA also works with partners in transit countries from the Caribbean to West Africa, Turkey, Belgium and the Netherlands to intercept shipments and prevent them from reaching UK shores.

A key element of the UK approach is the implementation of long-term strategies. The Drug Strategy 2021 titled “From Harm to Hope: A 10-year drugs plan to cut crime and save lives” defines the main directions of state policy in this area, basing on three main priorities:

- reducing of drug supply;
- improving of treatment and recovery services;
- preventing of drug use.

The government invests in disrupting drug supply chains and criminal organizations, while also expanding access to treatment programs for drug users. Prevention measures are aimed at reducing demand, especially among young people. This balanced approach demonstrates that the UK focuses not only on punishment but also on addressing the root causes of drug use [1].

In practice, the UK uses a variety of modern tools and methods to combat drug-related crimes. One of the most important approaches is intelligence-led policing, which involves the use of data analysis to identify and disrupt criminal networks [2]. Particular attention is given to combating “county lines” drug distribution networks, where organized groups use vulnerable individuals, such as children and vulnerable adults, to transport and sell drugs across regions. Law enforcement bodies actively work to liquidate such networks and protect victims of exploitation [3].

Another important measure is asset recovery, which allows authorities to confiscate property obtained through illegal drug trafficking. In addition, the UK applies harm reduction approaches, including access to treatment services and support programs, which help reduce drug-related health risks and deaths.

Despite these efforts, the UK as well as many other developed countries still faces a number of serious challenges. Drug-related deaths remain at a high level, which indicates the need for further improvements in prevention and treatment systems. Criminal groups are also constantly adapting to new conditions by using modern technologies and changing their methods of operation. It requires continuous development of law enforcement strategies and international cooperation.

In conclusion, the UK has developed a comprehensive and well-functioning system for combating drug-related crimes, which includes a strong legal regulation, effective institutional and international cooperation, and modern strategies that combine law enforcement activities with public health measures. The UK experience shows that successful drug policy requires not only strict legal control but also prevention, treatment, and social support. Such an approach can be useful for improving drug policy in other countries, including Ukraine, particularly in terms of implementation of multi-agency and international cooperation, long-term strategic planning, preventive and treatment measures.

References

1. Home Office. From Harm to Hope: A 10-Year Drugs Plan. 2022. URL : <https://www.gov.uk/government/publications/from-harm-to-hope-a-10-year-drugs-plan-to-cut-crime-and-save-lives/>.
2. National Crime Agency. URL : <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk>.
3. Home Office. County Lines Guidance. 2023. URL : <https://www.gov.uk/government/publications/criminal-exploitation-of-children-and-vulnerable-adults-county-lines/>.

Neplohova Oryna,

cadet of the 3rd year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Volik O.V.,**

Senior Lecturer of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs

PSYCHOLOGICAL READINESS OF A POLICE OFFICER IN PERFORMING OFFICIAL DUTIES

A police officer's psychological readiness is one of the key factors determining the effectiveness of their tactical actions in operational and combat situations. It is formed as a complex, integrated personality trait that combines professional knowledge, practical skills, moral and ethical qualities, and the ability to self-regulate under extreme conditions. In today's environment, police work involves high levels of risk, rapidly changing situations, information overload, and the need to make decisions in a short amount of time, which underscores the particular importance of psychological training. Psychological readiness encompasses a set of interrelated components, including emotional stability, stress resilience, confidence in one's actions, the ability to concentrate, quick thinking, and an accurate assessment of the situation. It is precisely these qualities that enable a police officer to act effectively in threatening situations, quickly adapt to changes in the environment, and choose optimal tactical solutions. Another important aspect is moral and psychological readiness, which determines the internal mindset for performing official duties, a willingness to take risks, and adherence to the law even in the most difficult situations [1].

In the course of their operational and combat duties, police officers face a multitude of stressors, such as life-threatening situations, aggressive behavior by offenders, the need to use physical force or special equipment, and limited time for decision-making. In such conditions, psychological readiness serves as a factor that ensures the maintenance of performance and appropriate behavior. A high level of psychological preparedness allows officers to avoid panic reactions, maintain clear thinking, and control their emotions [2].

The ability to make quick decisions is of particular importance. A police officer's tactical actions often require an immediate assessment of the situation, an analysis of risks, and the selection of the most effective course of action. A low level of psychological readiness can lead to mistakes, which, in the face of a real threat, can have serious consequences for both the police officer and the public. That is why, during training, special attention is paid to

developing critical thinking, the ability to anticipate how events will unfold, and the skills needed to react quickly.

Another important element is the development of self-regulation skills. These include the ability to control one's own emotions, reduce stress levels, maintain inner balance, and act rationally even under conditions of intense psychological and emotional strain. Self-regulation allows police officers to avoid impulsive decisions, which is particularly important when using force or special equipment [3].

Psychological readiness also has a significant impact on teamwork. Operational and combat activities are often carried out within units where clear coordination, cooperation, and mutual support are essential. Trust among team members, cohesion, and a shared understanding of the common goal contribute to the effectiveness of tactical operations. A police officer with a high level of psychological readiness is capable of effectively interacting with colleagues, carrying out orders, and quickly adapting to changes in teamwork.

Psychological preparation for operations under conditions of informational influence and moral pressure plays a distinct role. Modern conditions involve the active use of information technologies, disinformation tools, and psychological influence on law enforcement officers. In this regard, it is important to develop the ability to critically evaluate information, counter manipulation, and maintain professional resilience [4].

Thus, a police officer's psychological readiness is a crucial factor that directly influences the effectiveness of tactical actions in operational and combat situations. It is this readiness that enables law enforcement officers to act confidently, in a coordinated manner, and in accordance with legal requirements amid conditions of risk, uncertainty, and significant psychological and emotional stress. A high level of psychological preparedness allows one to maintain self-control, assess the situation adequately, and make the right decisions even under stressful conditions. Additionally, psychological preparedness contributes to the development of stress resilience, which is essential for performing official duties in complex situations. It helps police officers counteract the influence of negative factors, such as fear, fatigue, or information overload, which significantly reduces the likelihood of errors. Equally important is the impact of psychological readiness on teamwork within a unit, as coordinated teamwork is the key to successfully executing tactical tasks.

Thus, an adequate level of psychological preparedness must be developed systematically, using modern teaching and training methods. Therefore, psychological preparedness is one of the key factors determining the effectiveness of a police officer's tactical actions and the overall level of performance of official duties.

References

1. Law of Ukraine "On the National Police" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
2. National Police of Ukraine. <https://www.npu.gov.ua>.
3. V. I. Vernadsky National Library of Ukraine. <https://www.nbuv.gov.ua>.
4. Developing the Psychological Readiness of Patrol Police Officers to Use Police Coercive Measures Bondarenko V.V.
5. <https://psychped.navs.edu.ua/index.php/psychped/article/view/830>.

Oliferchuk Alona,

cadet of the 3rd year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Volik O.V.,**

Senior Lecturer of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs

THE SPECIFICS OF TRAINING MILITARY PERSONNEL TO CARRY OUT MISSIONS IN COMBAT ZONES

Training personnel to carry out missions in a combat zone is one of the key elements in ensuring the effective functioning of a nation's security and defense forces. It serves as a fundamental prerequisite for achieving the combat readiness of units, their ability to respond appropriately to threats, and to successfully accomplish assigned tasks in high-risk environments. In the context of modern threats, characterized by high dynamism, the unpredictability of the evolving situation, the widespread use of cutting-edge technologies including unmanned systems, information and communication technologies as well as hybrid warfare methods, the demands on the level of professional, psychological, and physical training of military personnel are significantly increasing.

Of particular importance is the ability of personnel to operate under conditions of information overload, limited time for decision-making, and constant exposure to stressors. In this regard, training must be focused not only on acquiring theoretical knowledge and practical skills, but also on developing critical thinking, stress resilience, adaptability, and the ability to quickly adjust behavior patterns to the situation. Thus, the modern personnel training system must be comprehensive, continuous, and adaptive, ensuring a high level of readiness among service members to perform tasks in a combat zone.

One of the key features of personnel training is its comprehensive nature. It includes tactical, fire, engineering, medical, physical, and psychological training. Each of these components is interconnected and aimed

at developing the ability of service members to act effectively in real combat conditions [1].

Tactical training involves mastering combat techniques, terrain navigation, unit coordination, and decision-making in complex and rapidly changing conditions. Particular emphasis is placed on practicing operations in urban environments, which are characteristic of modern combat. Firearms training is aimed at developing the skills to use standard-issue weapons accurately and quickly. An important aspect is training in firing under conditions of limited visibility, while on the move, and under the influence of stress factors [2].

Psychological training occupies a special place in the personnel training system, as it is precisely this training that ensures the resilience of service members to the effects of combat stress and other negative psychological factors. It includes developing moral and psychological readiness to perform tasks, fostering emotional resilience, endurance, and self-control, as well as the ability to act in extreme conditions of uncertainty and life-threatening risk. Of particular importance is training for operations under conditions of constant threat, personnel losses, information pressure, and overload. Psychological training includes stress resilience training, crisis simulation, and the development of skills for rapid decision-making and maintaining mental balance. Another important aspect is the development of team cohesion, trust among service members, and the cultivation of leadership qualities, which directly influence the effectiveness of combat missions.

Physical training is an essential and indispensable prerequisite for successfully carrying out missions in a combat zone, as it ensures that personnel are capable of withstanding significant physical exertion and operating in the challenging conditions of a combat environment. It is aimed at developing strength, endurance, speed, agility, and coordination of movements, which are critically important during combat operations. Particular attention is paid to preparing for prolonged physical exertion, moving while fully equipped, overcoming natural and man-made obstacles, and performing tasks in adverse weather conditions. In addition, physical training is closely linked to psychological training, as a high level of physical endurance helps boost self-confidence and reduce the impact of stress. Thus, an adequate level of physical fitness is a key factor in maintaining the working capacity and combat readiness of military personnel in combat conditions [3].

Medical training includes instruction in providing first aid, evacuating the wounded, and responding to mass casualty incidents. This is critical for preserving the lives and health of service members. Medical training includes instruction in providing first aid, evacuating the wounded, and responding to mass casualty incidents. This is critically important for preserving the lives

and health of service members. Another important element is adapting training to real combat conditions. To this end, exercises are conducted that closely simulate combat conditions, using simulation equipment, sound effects, and stress factors.

Equally important is the issue of coordination between units. Modern combat operations require a high level of coordination between different branches of the military, which is achieved through joint exercises [4].

Therefore, training personnel to carry out missions in a combat zone is a complex, multi-level, and multifaceted process that requires constant improvement in light of contemporary challenges and threats. It must encompass not only the development of professional skills and abilities but also ensure an adequate level of psychological resilience, physical endurance, and moral readiness among service members to operate in extreme conditions. Of particular importance is the implementation of innovative training approaches, the use of modern technologies, and the adaptation of training programs to real combat experience. It is also important to develop the ability to make quick decisions, engage in effective teamwork within a unit, and coordinate across agencies. All of this, taken together, contributes to enhancing the combat effectiveness of units, reducing casualties, and successfully accomplishing assigned tasks in the combat zone.

References

1. On the Defense of Ukraine: Law of Ukraine No. 1932-XII of December 6, 1991. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.
2. Field Regulations of the Land Forces of the Armed Forces of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua> (if available in open access or through departmental resources).
3. Tactics of the Armed Forces and Combat Support: Teaching and Methodological Materials. https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/08/ook-10-taktyka-rodiv-vijsk-ta-bojove-zabezpechennya_zaochna-forma.pdf.
4. Scientific works on military training and psychology (generalized sources). <https://www.nbu.gov.ua>.

Pogodichev Maksym,

cadet of the 1st year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Volik O.V.,**

Senior Lecturer of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs

LAW ENFORCEMENT AND INVESTIGATIVE-FORENSIC ACTIVITY: GLOBAL EXPERIENCE FOR UKRAINE

Law enforcement and investigative-forensic activity constitute a crucial component of the modern criminal justice system. In the context of globalization, the exchange of best practices among countries has become an essential factor in enhancing the effectiveness of crime prevention, detection, and investigation. For Ukraine, which is currently undergoing significant legal and institutional reforms, the study and implementation of foreign experience in this field is of particular relevance.

Modern law enforcement systems in developed countries are characterized by high levels of technological integration, interagency cooperation, and adherence to international human rights standards. Countries such as the United States, Germany, and the United Kingdom have established advanced forensic infrastructures that combine traditional investigative methods with cutting-edge technologies, including DNA analysis, digital forensics, and artificial intelligence [1, p. 45].

One of the key elements of effective investigative-forensic activity is the use of forensic science. In the United States, for example, forensic laboratories operate under strict accreditation standards and employ standardized methodologies to ensure the reliability and admissibility of evidence in court. The implementation of databases such as CODIS (Combined DNA Index System) allows for the rapid identification of suspects and the solving of cold cases [2, p. 112].

European countries also demonstrate significant achievements in this area. Germany's кримінальна поліція (Kriminalpolizei) emphasizes a systematic approach to criminal investigations, combining forensic expertise with analytical intelligence. The integration of forensic data into centralized systems enhances coordination between different law enforcement agencies [3, p. 78].

In the United Kingdom, the development of digital forensics has become a priority due to the increasing prevalence of cybercrime. Specialized units are equipped to handle complex digital evidence, ensuring proper collection, preservation, and analysis in accordance with legal standards [4, p.

64]. This approach is particularly relevant for Ukraine, where cyber threats have grown significantly in recent years.

Another important aspect of foreign experience is the emphasis on training and professional development. Law enforcement officers in many countries undergo continuous education, including specialized forensic training. International cooperation programs, such as those organized by INTERPOL and Europol, facilitate knowledge exchange and capacity building [5, p. 29].

For Ukraine, adapting these practices requires not only legislative changes but also institutional reform and investment in technical infrastructure. The adoption of international standards in forensic science, such as ISO/IEC 17025 for laboratory competence, would significantly improve the quality and credibility of forensic examinations [6, p. 51].

Furthermore, the principle of the rule of law and respect for human rights must remain central to all reforms. Foreign experience demonstrates that effective law enforcement is not solely about efficiency but also about maintaining public trust and accountability. Transparent procedures, judicial oversight, and mechanisms for protecting individual rights are essential components of a modern investigative system.

In conclusion, the global experience of law enforcement and investigative-forensic activity provides valuable insights for Ukraine. By integrating advanced technologies, enhancing professional training, and aligning with international standards, Ukraine can significantly improve its criminal justice system. However, these reforms must be implemented in a комплексний та системний спосіб, ensuring sustainability and compliance with democratic principles.

References

1. Brown S. Forensic Science and Criminal Investigation. New York: Academic Press, 2020. 256 p.
2. Smith J. DNA Evidence in Criminal Justice. London: Routledge, 2019. 198 p.
3. Müller T. Criminal Investigation in Germany. Berlin: Springer, 2021. 174 p.
4. Williams R. Digital Forensics and Cybercrime. Oxford: Oxford University Press, 2022. 210 p.
5. Europol. Annual Report 2023. The Hague: Europol, 2023. 95 p.
6. ISO/IEC 17025:2017. General requirements for the competence of testing and calibration laboratories. Geneva: ISO, 2017.

Pogorelov Artem,

cadet of the 3rd year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Volik O.V.,**

Senior Lecturer of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs

GROUNDNS FOR INVOLVING A SPECIALIST TO EXAMINE A CRIME SCENE

The concept, procedural and tactical features of the interaction of a forensic specialist with investigative bodies, their procedural and organizational issues when conducting an inspection of a crime scene are considered. An important role in the investigation of criminal offenses is played by the quality and effectiveness of conducting priority, urgent investigative (detective) actions, the most important of which is the inspection. The effectiveness and high quality of the inspection can be ensured only if the basic tactical provisions of its conduct are observed, as well as the selection of the most optimal tactical techniques in each specific case. An inspection is an investigative (detective) action that consists in directly perceiving objects in order to identify and record information about the circumstances of the commission of a criminal offense. During the inspection of the crime scene, all objects that may be related to the crime are inspected, depending on the specific investigative situation, according to the investigator's internal conviction. Therefore, the informativeness of the investigative examination is much higher than that of other investigative (detective) actions. In the vast majority of cases, it requires the processing of a significant amount of evident information, the collection of which is mainly carried out during the primary inspection of the crime scene. The short terms of the inspection of the crime scene (CSI), given the need to eliminate the consequences of the crime, the influence of weather and technogenic factors lead to the loss of the overall holistic picture of the crime scene, which determines the increased requirements for organizing and conducting the inspection using all known methods of recording the situation, consequences, circumstances, signs and traces.

During the inspection, special methods of forensics are widely used, especially technical-forensic methods of working with traces and other material evidence. Each of these methods allows not only to preserve the relevant information, but also sometimes to reveal new information that was not noticed directly during the inspection. In addition to the main purpose of the inspection, which is determined by the Criminal Procedure Code of Ukraine, from a forensic point of view, a procedural purpose stands out,

namely, a preliminary study of material traces of a criminal offense, which allows you to immediately obtain indicative information that is used to put forward investigative versions in the direction of searching for the criminal, objects that left traces at the scene of the incident, and clarifying the mechanism and circumstances of committing a criminal offense. A specialist may be involved to provide direct technical assistance (photographing, drawing up diagrams, plans, drawings, sampling for examination, etc.) to the parties to criminal proceedings during the pre-trial investigation and by the court during the trial, as well as to provide conclusions on issues within his/her field of expertise during the pre-trial investigation of criminal offenses, including entering information into the Unified Register (Part 2, Article 71 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine) of pre-trial investigations [1]. A correct understanding of the purpose of involving a specialist in criminal proceedings, the procedural order of which is determined by the Code of Criminal Procedure of Ukraine, should be transformed into evidence, and the material reflections of such factual data - that is, the materialized results of involving a specialist - into procedural sources of evidence.

At the same time, it is important to understand that the participation of a specialist in criminal proceedings, as a participant in these criminal proceedings, is determined by the boundaries of the procedural action in which he/she was involved: in particular, an inspection of the scene in accordance with the articles of the Code of Criminal Procedure of Ukraine: Art. 214 "Beginning of pre-trial investigation" Art. 237 "Inspection", Art. 238 "Inspection of the corpse", Art. 239 "Inspection of the corpse associated with exhumation", Art. 361 "Inspection on site" of the Criminal Procedure Code of Ukraine) is one of the most common investigative (search) actions in the structure of the methodology for investigating crimes. The rights and obligations of a specialist in criminal proceedings are defined by Article 71 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine [2]. As well as the circumstances that exclude the participation of a specialist in criminal proceedings are provided for in Article 79 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine. The issue of the withdrawal of a specialist based on applications from persons participating in criminal proceedings is resolved in accordance with Article 81 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine [3].

In Section II. The procedure for involving forensic specialists to participate in conducting a pre-trial investigation is considered, in particular:

1. In their activities, forensic specialists are directly subordinated and accountable to the head of the pre-trial investigation body and carry out oral and written instructions in the procedure established by law.

2. Forensic specialists are involved in participation in the investigative and operational group for conducting a pre-trial investigation by decision of the head of the investigative unit.

3. Forensic specialists involved in conducting CSI must have with them a set of necessary technical means intended for recording the situation at the scene of the incident, detecting, recording, extracting and packaging trace and other forensically significant information.

Section III. The procedure for involving a specialized mobile laboratory of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs to participate in conducting CSI.

The procedure for involving a specialized mobile laboratory of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs to participate in conducting CSI in criminal proceedings has been considered, based on the category of the crime committed, objective circumstances and the need to apply relevant special knowledge. The work mode has been considered.

Section IV. Participation of specialists in conducting the inspection is indicated:

1. When conducting CSI, the requirements specified in paragraphs 1-6 of this section must be observed [4].

2. Conducting a review, the algorithm of which is specified in paragraphs 1-12., as well as the specialist's responsibility for the quality and completeness of the execution of the instructions received from the investigator or the head of the pre-trial investigation body during the conduct of the CSI [5].

Successful fight against crime at the present stage is impossible without close interaction of investigators with specialists in various fields of knowledge, employees of the expert service, since the combination of their efforts in the course of criminal procedural activities contributes to increasing the efficiency of the CSI conduct and the investigation of criminal offenses. The legal basis for interaction between the participants of the investigative and operational group (IOG) is a set of laws and departmental regulations that determine the tasks and procedure for interaction, the rights and obligations of the participants of the IOG in joint activities, their responsibility for failure to fulfill or improper fulfillment of their duties. The legal basis is the Code of Criminal Procedure of Ukraine, the laws of Ukraine: "On Forensic Examination", "On the National Police", Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine No. 570 dated 06.07.2017 "On the Organization of the Activities of the Investigative Units of the National Police", Order No. 878 dated 06.11.2020 "On Approval of the List of Changes in the Staff of the National Police of Ukraine", Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine No. 1339 dated 03.11.2015 "On the Procedure for Involving Employees of Pre-Trial Investigation Bodies of the Police and the Expert

Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as Specialists to Participate in the Examination of the Scene of the Incident” [6].

The analysis conducted by the legislator of the involvement of a specialist in the examination of the scene of the incident for the purpose of collecting evidence, (as a result of such involvement) the procedural order of which is determined by the Code of Criminal Procedure of Ukraine, must be transformed into evidence, and the material reflections of such factual data - that is, the materialized results of the involvement of a specialist - into procedural sources of evidence.

References

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05 верес. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. 2019 р.).
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII (ред. 01 січ. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. 2019 р.).
3. Про судову експертизу: Закон України зі змінами та доповненнями, внесеними законами України від 23.04.2003 р. № 662 IV (ред. від 01.січ. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>. 2019 р.).
4. Наказ МВС України № 570 від 06.07.2017 р. «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України»): URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0924-08>.
5. Наказ МВС України № 878 від 06.11.2020 р. ««Про затвердження переліку змін у штатах Національної поліції України»): URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0924-08>.
6. Наказ МВС України № 1339 від 03.11.2015 р. «Про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-п>.

Ronzhyn Fedir,

cadet of the 2nd year of the

Training scientific forensic criminalistics institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Vasylenko O.V.,**

Professor of the Language Training Department

of the National Academy of Internal Affairs,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

THE UNITED STATES' STRATEGY FOR COMBATING TERRORISM

America's experience with terrorism is neither short nor straightforward. Over the course of its modern history, the country has faced multiple acts of mass political violence that have left lasting marks on national policy and collective memory. Among the most devastating was the

coordinated series of suicide hijackings carried out on 11 September 2001 by Al-Qaeda operatives – an event that claimed thousands of lives and fundamentally reshaped the country's security architecture. Fifteen years later, in September 2016, two separate explosions rocked New York and New Jersey within hours of each other; the New York blast wounded 29 civilians, while the New Jersey device caused no casualties.

An earlier, less well-known episode occurred on 26 February 1993, when a vehicle packed with 606 kg of ammonium nitrate and hydrogen canisters was detonated beneath the World Trade Center's North Tower. The perpetrators calculated that the structure would collapse onto its southern neighbour, annihilating both towers and causing mass death; the building held, yet the attack still killed six people and sent more than a thousand to hospital. Despite this history of vulnerability, the United States has consistently positioned itself at the forefront of global efforts to prevent and counter political violence. Over roughly the past five years, terrorism has moved from the margins of American political debate to its very centre. What was once treated as a collection of sporadic, disconnected incidents is now recognised as a systemic challenge directly affecting national security priorities.

The current phase of federal counter-terrorism policy formally began in June 2021, when the White House released a document establishing a government-wide framework for addressing threats from within the country's own borders. The 2021 strategy approached domestic terrorism as a complex, layered phenomenon rooted in social inequality, racial antagonism and ideological fanaticism.

By 2025–2026, however, the strategic emphasis had undergone a marked reorientation. The new directive, formalised in NSPM-7, abandoned the language of ‘social dynamics’ in favour of a law-enforcement-centred response targeting what it termed ‘organised political violence’ [1].

The 2021 framework was conceived as a mechanism for aligning not only federal structures – including the Department of Justice, the Department of Homeland Security and the Federal Bureau of Investigation – but also state and local authorities alongside private sector partners [5]. Its foundational premise was that domestic terrorism constitutes a persistent and continually evolving threat, one that the intelligence community had assessed as operating at an ‘elevated’ level.

An evaluation carried out by the Government Accountability Office (GAO) revealed that, as of March 2025, federal agencies had taken action on 49 of the 58 prescribed measures. Concrete steps included the introduction of revised screening procedures for military personnel and federal employees, as well as a doubling of grant funding for targeted violence prevention – from \$10 million to \$20 million annually. Nevertheless, the GAO flagged significant

gaps: the absence of a formally designated lead agency with overarching responsibility for the strategy, and a failure to conduct structured risk assessments at the national level [2].

The contemporary terrorism landscape in the United States is defined above all by the prevalence of 'lone actor' attackers and small autonomous cells, a pattern that substantially complicates early detection. Threat assessments issued by the Department of Homeland Security for fiscal year 2025 project a high likelihood of violence linked to socio-political triggers – notably the 2024 electoral cycle and judicial decisions on contested social issues. White supremacist extremists and anti-government movements remain the most lethal and operationally active segments of the domestic threat environment. Since 2016, there has been a pronounced increase in incidents motivated by partisan or ideologically polarised grievances.

According to data compiled by the Center for Strategic and International Studies (CSIS), white supremacist terrorism continues to represent the gravest threat to public safety within the United States. A newly emergent and particularly alarming tendency within this ideological current involves deliberate attacks on critical infrastructure – above all electrical power grids – premised on the accelerationist doctrine that triggering societal collapse will hasten a revolutionary transformation. Since 2020 alone, investigators have recorded five distinct plots against energy infrastructure [3].

By 2025, a significant reorientation of strategic priorities had also taken place with regard to groups self-identifying as 'anti-fascist'. Official government documents allege that, behind the cover of anti-fascist rhetoric, coordinated acts of violence are being perpetrated against law enforcement personnel – attacks on officers of Immigration and Customs Enforcement (ICE), for instance, reportedly increased by a factor of ten in the first months of 2025. This assessment culminated in the formal designation of 'Antifa' as a domestic terrorist organisation in September 2025. Under NSPM-7, such movements are characterised as 'militaristic anarchist enterprises' that openly advocate the overthrow of constitutional authority and employ violence as an instrument of political coercion.

In December 2025, Attorney General Pam Bondi issued an internal departmental directive operationalising NSPM-7. Under this document, the Department of Justice classified the following conduct as constituting acts of terrorism:

- coordinated doxing operations against law enforcement officers (unauthorised disclosure of personal identifying information);
- participation in mass unrest, looting and deliberate destruction of property;
- violent obstruction of lawful immigration enforcement operations;

– ‘swatting’ – the submission of deliberately false emergency calls targeting political figures.

To give organisational expression to the new strategy, the FBI established the NSPM-7 Joint Mission Centre, drawing personnel from ten separate government agencies. The centre’s remit is to proactively map domestic terrorism networks and trace their financial backers. Its operational methodology places particular weight on fusing intelligence analysis, operational planning and financial investigation in order to disrupt groups before they can carry out attacks [4].

An examination of federal budget requests for fiscal years 2026 and 2027 reveals a decisive shift in how counter-terrorism resources are being allocated. Funding for community-based prevention and ‘soft’ counter-radicalisation programmes is being reduced, while appropriations for security and enforcement agencies are reaching historically high levels.

Thus, the trajectory of American counter-terrorism policy between 2021 and 2026 charts a clear course: from a diagnostic, socially oriented framework towards a model centred on the proactive suppression of organised networks. The significance of this evolution extends beyond the United States’ borders: given that American counter-extremism doctrine has historically influenced the legislative and operational responses of other democratic states, the direction Washington takes tends to set a reference point for allies.

References

1. Countering Domestic Terrorism and Organized Political Violence. 2025. URL: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/09/countering-domestic-terrorism-and-organized-political-violence/> (дата звернення: 23.04.2026).
2. Domestic terrorism Additional Actions Needed to Implement an Effective National Strategy. Report to Congressional Requesters. 2025. URL: <https://www.gao.gov/assets/gao-25-107030.pdf> (дата звернення: 23.04.2026).
3. Englund S. Domestic terrorism is evolving. It needs imaginative counterterrorism. 2023. URL: <https://www.brookings.edu/articles/domestic-terrorism-is-evolving-it-needs-imaginative-counterterrorism/> (дата звернення: 23.04.2026).
4. FBI and IRS Concretize Implementation of NSPM-7. URL: <https://charityandsecurity.org/news/fbi-and-irs-concretize-implementation-of-nspm-7/> (дата звернення: 23.04.2026).
5. United States Counterterrorism Operations Under the Biden Administration, 2021–2023. URL: https://costsofwar.watson.brown.edu/sites/default/files/papers/US-CounterterrorismOperations_2021-2023.pdf (дата звернення: 23.04.2026).

Rutetskyi Pavlo,

cadet of the 3rd year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Vasylenko O.V.,**

Professor of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

HUMAN TRAFFICKING: A MODERN FORM OF SLAVERY

Human trafficking is one of the most serious global crimes and a modern form of slavery. It involves the recruitment, transportation, transfer, harboring or receipt of people, usually by means of threat, force, deception or coercion, for the purpose of exploitation. Today, millions of women, men and children around the world are victims of trafficking, used for sexual exploitation, forced labor, domestic servitude and other forms of abuse. This report examines the concept of human trafficking, its scale, main forms, causes, international and Ukrainian legal frameworks, and ways to prevent and combat this crime.

Human trafficking is legally defined as an illegal agreement where a person is treated as an object, and their recruitment, movement, concealment, transfer or receipt is carried out with the aim of exploitation. Trafficking differs from smuggling because it focuses on the exploitation of the person, not just illegal movement across borders. Exploitation can include sexual abuse, forced labor, domestic slavery, child begging, and illegal organ removal.

According to international organizations, over 24 million people are victims of human trafficking worldwide, and the number continues to grow. Trafficking in persons ranks among the top three most profitable forms of transnational organized crime, together with drug trafficking and illegal arms trade. The estimated annual illegal profit from human trafficking reaches tens of billions of dollars, which makes it highly attractive for criminal groups.

The most common forms of trafficking are sexual exploitation, forced labor, domestic slavery and the use of children in begging or criminal activities. Women and children are the most vulnerable, as well as people with disabilities, migrants, and those living in poverty or conflict-affected regions. Victims are often exploited in private households, construction, agriculture, the hospitality industry, and in illegal online prostitution networks.

Key causes include poverty, unemployment, lack of education, social inequality, gender discrimination, migration, and armed conflicts. Traffickers use manipulation, false job offers, promises of love or a better life, and sometimes physical violence to recruit victims. They often contact people

through social media, fake job advertisements, or through acquaintances who act as intermediaries.

In 2000, the United Nations adopted the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children (the Palermo Protocol), which Ukraine ratified in 2004. Ukrainian legislation criminalizes human trafficking in the Criminal Code and the Law of Ukraine “On Combating Trafficking in Human Beings.” The country established specialized agencies, hotlines, and support systems for victims, including shelters and psychological assistance.

Prevention includes education, public awareness campaigns, support for vulnerable groups, and strengthening law-enforcement capacity. Individuals should check job offers carefully, avoid signing contracts without understanding the terms, and never pay for migration or work abroad. In case of any suspicion of trafficking, it is important to contact the police or a national helpline immediately. Responsibility for combating trafficking belongs to states, international organizations, NGOs, and every citizen.

Conclusion. Human trafficking is a severe violation of human rights and a threat to global security and justice. Effective prevention requires coordinated legal measures, cross border cooperation, and an informed society that can recognize and resist trafficking methods.

References

1. Combating Trafficking in Persons section. Official website of the Ministry of Social Policy of Ukraine.
2. Report on global estimates of human trafficking and forced labor. International Organization for Migration (IOM) and International Labour Organization (ILO).
3. Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children (Palermo Protocol). United Nations. 2000.
4. Criminal Code of Ukraine and the Law of Ukraine “On Combating Trafficking in Human Beings” (online legal databases and official government portals).
5. Educational and analytical materials on human trafficking (sociological and legal overviews) published by Ukrainian educational institutions and NGOs.

Samoilenko Oleksandr,

cadet of the 2nd year of the

Training scientific forensic criminalistics institute of the

National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Vasylenko O.V.,**

Professor of the Language Training Department

of the National Academy of Internal Affairs,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

THE ROLE OF POLICE AND LAW ENFORCEMENT OFFICERS IN UKRAINE

The police play a crucial role in maintaining public order, ensuring safety, and protecting the rights and freedoms of citizens in any country. In Ukraine, law enforcement agencies have undergone significant reforms in recent years, aiming to increase transparency, efficiency, and public trust. The National Police of Ukraine serves as the primary body responsible for crime prevention, investigation, and public security. The work of police officers is complex and demanding, requiring professionalism, quick decision-making, and a strong sense of responsibility.

One of the key functions of the police in Ukraine is to maintain law and order in society. Police officers patrol streets, respond to emergency calls, and prevent criminal activities. Their presence helps deter crime and provides a sense of safety for citizens. In addition, the police investigate crimes, collect evidence, and work closely with prosecutors to ensure that justice is served. This investigative role is particularly important in maintaining the rule of law and holding offenders accountable.

Another important aspect of police work is providing assistance to citizens in emergency situations. Police officers are often the first to arrive at the scene of accidents, medical emergencies, or other critical incidents. In such cases, they must act quickly and effectively to save lives and minimize harm. This includes providing first aid, securing the area, and coordinating with medical services.

A clear example of the dedication and professionalism of Ukrainian police officers can be seen in a real-life incident that occurred in Kyiv on May 23, 2023. According to an official report, police officers from an investigative-operational group were returning from a call when they noticed a man who had suddenly fallen and hit his head on an iron pole. Without hesitation, the officers rushed to help the injured person. They turned him onto his side, bandaged his head, and, together with bystanders, maintained his condition until the ambulance arrived.

The officers involved in this incident — investigator Mykhailo Tiutiunnyk, operative Oleksandr Levchuk, and forensic expert Vladyslav Tsybyk — demonstrated not only their professional skills but also their humanity and readiness to help. Their actions highlight the importance of police training in first aid and emergency response. Such situations show that the role of police extends beyond law enforcement; it also includes saving lives and supporting the community in critical moments.

The reform of the police system in Ukraine has been an ongoing process since 2015. The goal of these reforms is to build a modern, transparent, and accountable police force that serves the people. New standards of recruitment, training, and ethics have been introduced to improve the quality of service. Community policing has also become an important focus, encouraging cooperation between police officers and local communities. This approach helps build trust and ensures that the police better understand the needs of citizens.

Despite these positive changes, the police in Ukraine still face many challenges. These include limited resources, high workload, and the ongoing impact of social and political issues. In addition, the current security situation in the country places extra pressure on law enforcement agencies. Police officers must not only deal with everyday crimes but also respond to extraordinary circumstances, ensuring stability and safety.

Public trust is a key factor in the effectiveness of the police. When citizens trust law enforcement, they are more likely to cooperate, report crimes, and follow the law. Therefore, it is essential for police officers to act with integrity, fairness, and respect for human rights. Transparency and accountability are also important in maintaining this trust.

In conclusion, the police in Ukraine play a vital role in ensuring public safety, enforcing the law, and assisting citizens in times of need. Their work requires courage, dedication, and professionalism. The example from Kyiv demonstrates how police officers can make a real difference by saving lives and helping people in critical situations. Continued reforms and efforts to improve the police system will contribute to a safer and more just society in Ukraine.

References

1. National Police of Ukraine. (2023). *In Kyiv, police officers of the investigative-operational group saved the life of a passerby*. URL: <https://kyiv.npu.gov.ua/news/u-kyievi-politseiski-slidcho-operatyvnoi-hrupy-vriatuvaly-zhyttia-perekhozhomu>.

Slavynskyi Mykyta,

cadet of the 2nd year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Vasylenko O.V.,**

Professor of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

THE ROLE OF THE SCENE OF CRIME OFFICER (SOCO) IN THE IRISH POLICE: PROCEDURAL STATUS AND FUNCTIONS

In the context of the global integration of law enforcement activities, studying foreign experiences in crime scene investigation is of significant theoretical and practical importance. The Republic of Ireland presents a unique model of operational criminalistics. Unlike jurisdictions where the functions of evidence collection and scientific analysis are combined, the Irish police force (An Garda Síochána) maintains a clear distinction between the roles of the operational technical specialist (SOCO) and the forensic expert working in a laboratory.

The purpose of this paper is to outline the specific procedural status and functional duties of a SOCO in Ireland.

A fundamental characteristic of the Irish forensic system is that SOCOs are attested police officers (Gardai), rather than civilian technicians. Administratively, they are part of the Garda Technical Bureau—a centralized unit responsible for providing specialized technical support in major investigations. To qualify as a SOCO, a candidate must first serve several years in frontline patrol policing.

This ensures that the specialist possesses a deep understanding of criminal behavior, operational tactics, and the legal foundations of police work prior to undergoing specialized technical training in photography, fingerprinting, and taking the DNA.

The primary function of a SOCO is technical and procedural in nature, distinguishing it from analytical laboratory work. These duties are strictly regulated by internal police instructions and include three main stages: preservation, documentation, and recovery.

First, the SOCO works alongside first responders to establish a physical cordon and implement anti-contamination protocols. Second, comprehensive documentation is conducted using forensic photography and spatial mapping.

Finally, the SOCO identifies and recovers trace evidence, such as latent fingerprints, footwear impressions, and biological swabs. Notably, SOCOs do not analyze these materials; they ensure their integrity for submission to Forensic Science Ireland (FSI).

Operating within a Common Law jurisdiction, the Irish legal system places immense emphasis on the admissibility of evidence. Consequently, the SOCO acts as the ultimate guarantor of the "Chain of Custody." Every piece of physical evidence recovered must be meticulously documented, noting the exact time, location, and recovery methodology, and then secured in tamper-evident packaging. Furthermore, SOCOs are regularly called to criminal courts as professional witnesses.

During cross-examination by defense counsel, they must robustly defend their crime scene methodologies, proving beyond a reasonable doubt that no contamination or substitution occurred during the evidence collection phase.

In conclusion, I must admit that the role of the forensic specialist in Ireland perfectly illustrates the necessity of professionalizing the initial stage of crime investigation.

By combining the legal authority of an attested police officer with specialized technical expertise, the SOCO ensures both the physical integrity of trace evidence and its legal admissibility in court. This clear separation between field evidence collection (Garda Technical Bureau) and scientific analysis (Forensic Science Ireland) minimizes investigative bias and strengthens the overall justice system.

References

1. Garda Síochána Inspectorate. (2014). Crime Investigation. Dublin: Garda Inspectorate. URL: <https://www.gsinsp.ie/>.
2. Forensic Science Ireland. (2022). Annual Report 2022. Department of Justice, Republic of Ireland. URL: <https://www.forensicscience.ie>.
3. Government of Ireland. (2014). Criminal Justice (Forensic Evidence and DNA Database System) Act 2014. URL: <https://www.irishstatutebook.ie/>.

Slobodianyik Dariana,

student of the 2nd year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Vasylenko O.V.,**

Professor of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

MODELS OF LAW ENFORCEMENT SYSTEMS: BETWEEN STATE HIERARCHY AND SOCIAL CONTRACT

In today's globalized world, law enforcement agencies are no longer merely instruments of coercion. Today, they reflect the political culture and historical trajectory of each nation. Security issues are becoming increasingly complex due to transnational crime and digitalization, making the search for a balance between state effectiveness and individual freedom critically important. The relevance of this topic stems from the need to understand which of the existing models — centralized or decentralized — is best suited to adapt to the security challenges of the 21st century while maintaining democratic oversight.

The philosophy of the state hierarchy is most clearly exemplified in France and Italy. The French centralized model is based on the principle of “the indivisibility of security,” where the police serve primarily as an instrument of the state. This approach allows for the formation of a powerful “fist”: during large-scale crises, protests, or terrorist threats, Paris has the ability to instantly deploy Gendarmerie units across the country. A strict hierarchy here acts as a safeguard against chaos, ensuring identical training standards for officers both in the capital and in the most remote provinces [1, p. 1].

In Italy, however, this idea has evolved into a unique form of “state pluralism.” The existence of several structures — the Carabinieri, the State Police, and the Financial Guard — seems excessive at first glance, yet it is a brilliant democratic safeguard.

The absence of a monopoly on force by a single agency is historically significant for Italy, and the narrow specialization of each body under the government's single “umbrella” has made Italy's fight against the mafia one of the most effective in the world [4, p. 3].

In contrast to European centralism, the U.S. and British models rely on community power, albeit with varying risks. Decentralization in the U.S. is a direct reflection of the American spirit of suspicion toward a strong central government. When the sheriff is elected by the people, the police become an integral part of the community, ensuring incredible adaptability to the problems of a specific street rather than abstract orders from above. However, the downside is a massive disparity in resources: wealthy suburbs have the best equipment, while poor neighborhoods suffer from staff shortages, and the lack of uniform standards complicates the transfer of cases between jurisdictions [2, p. 2].

The British system, on the other hand, represents a kind of “middle ground.” The principle of “policing by consent” defines the police officer not as a representative of authority, but as a citizen in uniform to whom society has delegated the right to protect. The system of territorial units allows for a local focus, but under the strict supervision of the Royal Inspectorate. This creates a balance between local autonomy and state control, where the Chief Constable remains a politically independent figure who protects the law, not politicians [3, p. 4].

In my opinion, there is no single “ideal” model in the modern world, but there is a clear trend toward convergence. Decentralized systems (such as in the U.S.) are forced to become more “centrist” in matters of data sharing to counter global threats. At the same time, centralized systems (such as in France) are trying to listen more closely to the voices of local communities so as not to appear as an aloof punitive force. Effectiveness today lies not in subordination, but in coordination.

In summary, it can be concluded that the British approach is the most promising, as it allows the police to remain “their own” for the people without losing professional unity and high standards at the national level. The system’s ability to be flexible yet cohesive is key to the survival of law enforcement institutions in the future.

References

1. Law Enforcement in France. European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL). 2023. 210 p.
2. Police and Law Enforcement Agencies in the United States. Bureau of Justice Statistics (BJS). 2024. 340 p.
3. Policing in England and Wales: Future challenges and opportunities. Home Office Statistics. 2025. 180 p.
4. The Italian Public Security System. Ministry of the Interior of Italy (Ministero dell'Interno). 2022. 125 p.

Khaustova Tetiana,

cadet of the 3rd year of the Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Vasylenko O.V.,**

Professor of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

COUNTERACTING HUMAN TRAFFICKING IN THE USA: LEGISLATION AND PRACTICE

Human trafficking remains one of the most pressing problems of our time, taking the form of “modern slavery”. This crime is a gross violation of fundamental human rights, including the right to freedom, personal integrity and dignity. In the context of globalization, economic instability and armed conflicts, the risks of citizens falling into situations of exploitation are significantly increasing. Human trafficking affects every country in the world. Many are trafficked within their native country. Many are trafficked across borders.

In the United States, there’s a tendency to view human trafficking only as an international or transnational crime. But human trafficking is also a domestic problem. The United States is both a source and destination country for trafficking, and U.S. citizens can be perpetrators or victims. Trafficking has been reported in all states. It can happen to anyone regardless of race, class, education, gender, age, or citizenship. Human Trafficking is a form of modern-day slavery and involves the use of force, fraud, or coercion to exploit human beings for some type of labour or commercial sex purpose. [2]

The U.S. Trafficking Victims Protection Act of 2000, as amended (TVPA), defines “severe forms of trafficking in persons” as:

Sex Trafficking: When individuals are compelled by force, threats of force, fraud, or coercion to engage in commercial sex acts. Sex trafficking of a minor occurs when the victim is under the age of 18. For cases involving minors, it is not necessary to prove force, fraud, or coercion.

Labour Trafficking: When individuals are compelled by force, threats of force, fraud or coercion to perform labour or service. [1]

Traffickers – whether they enslave domestic workers, recruit and exploit slave labourers in corporate supply chains, or force people into prostitution – are motivated by massive earnings. Between sex and labour trafficking, the industry generates an estimated \$150 billion per year in profits. Human traffickers operate in a wide variety of contexts. Small- and large-scale sex trafficking and prostitution rings ensnare the most vulnerable, including minors. In private homes, individuals and families keep victims as

domestic servants. Small businesses coerce labourers into working for little or no pay. Large multinational companies, sometimes without their full knowledge, operate with slave labour in their production supply chains.

Trafficking can also occur in federal procurement and contracts, and can be perpetrated by prime contractors, subcontractors, and their employees. In 2015, amendments to the Federal Acquisition Regulation (FAR) and Defense Acquisition Regulations System (DFARS) increased the level of scrutiny top-level federal contractors must place on the lower tiers of their supply chains to ensure slave labour is not being used. [3] These domestic supply chain controls are reflected in the overall indicators of the State Department report, which maintains the US as a Tier 1 country, which means the government fully complies with the minimum standards for the elimination of human trafficking.

Here are key statistics and facts from the 2025 report and supporting federal data. The data is based on alerts received by the National Human Trafficking Hotline.

Alerts processed: 32,309 calls nationwide.

Potential cases: 11,999 potential human trafficking cases were identified.

Potential victims: 21,865 individuals were involved in these cases.

The State Department and the Department of Justice report on federal prosecution trends:

Referrals to prosecutors: In fiscal year 2025, U.S. prosecutors referred 1,912 individuals to prosecutors, a 26 percent increase from a decade earlier.

Prosecutions: The number of people prosecuted more than doubled from 2012 to 2022 (from 805 to 1,656).

Convictions: The number of people convicted of trafficking-related crimes increased to 2,000 (from 578 in 2012). [1]

Despite an estimated 20.9 million victims globally, the Department of State reported only 4,443 convictions of traffickers worldwide last year. Sadly, this is not surprising, given the low investment to address this crime – governments and non-governmental organizations only spend an estimated \$124 million combined annually on combating human trafficking worldwide. [3]

Recognizing global shortcomings in combating exploitation, the White House has focused on creating a holistic model of counteraction. In particular, the National Action Plan to Combat Human Trafficking (NAP), created by the White House and updated in 2021, outlines a comprehensive, whole-of-government approach to eradicating human trafficking. In 2022, Department of Justice (DOJ) developed a National Strategy to Combat Human Trafficking, fully aligned with the foundational pillars of the NAP, namely prevention of human trafficking, prosecution of human trafficking

cases, protection of human trafficking victims and survivors, and partnership at every level of government. In 2025, Executive Order 14159, Protecting the American People Against Invasion, established the Homeland Security Task Force, led by the FBI and HSI. One of the HSTF's objectives is to dismantle cross-border human trafficking networks, particularly those targeting children. The 2000 Trafficking Victims Protection Act (TVPA) was the first comprehensive federal law to address human trafficking. In addition to the protections offered through immigration relief for foreign national victims of human trafficking, it focuses on prevention through public awareness programs, both domestically and abroad, and prosecution through new federal criminal statutes. [5]

Legislative requirements for increased public and professional oversight have laid the foundation for the creation of large-scale educational platforms. A relevant example of such activity is Blue Campaign. It is a national public awareness campaign designed to educate the public, law enforcement, and other industry partners to recognize the indicators of human trafficking, and how to appropriately respond to possible cases. Blue Campaign works closely with Department of Homeland Security (DHS) Components to create general awareness training and materials for law enforcement and others to increase detection of human trafficking, and to identify victims. [6]

In conclusion, it should be noted that despite progress made over two decades, governments continue to struggle to identify most trafficking victims, and victims too often face barriers in receiving services. Streamlining services for human trafficking victims involves creating a coordinated, trauma-informed, and victim-centred system that prioritizes their safety, healing, and long-term well-being. [7]

References

1. Human Trafficking URL: <https://www.fbi.gov/investigate/violent-crime/human-trafficking>.
2. Human Trafficking in the United States. URL: <https://humanrightsfirst.org/library/human-trafficking-in-the-united-states/>.
3. <https://reachus.org/human-trafficking-info>.
4. The U.S. Trafficking Victims Protection Act of 2000.
5. Trafficking In Persons Report. 2025. URL: <https://www.state.gov/reports/2025-trafficking-in-persons-report/>.
6. https://www.dhs.gov/blue-campaign?gad_source.
7. Human Trafficking Is Now The Second Most Profitable Criminal Activity In The-United States . URL: <https://mbfpreventioneducation.org/>.

Shal Vsevolod,

cadet of the 1st year of the

Training Scientific Forensic Criminalistics Institute of the
National Academy of Internal Affairs, specialty «Law»

Language Adviser: **Volik O.V.,**

Senior Lecturer of the Language Training Department
of the National Academy of Internal Affairs

LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES UNDER MARTIAL LAW AND POST-WAR RECONSTRUCTION

The full-scale armed aggression against Ukraine has fundamentally altered the state's security architecture, presenting the law enforcement system with unprecedented challenges. Under martial law, law enforcement activity has ceased to be a purely civilian function, transforming into a vital element of national defense. Simultaneously, there is an urgent need to formulate a post-war reconstruction strategy, where law enforcement agencies will play a key role in restoring law and order in de-occupied territories and ensuring the sustainable development of society.

Features of Law Enforcement During Martial Law. The legal regime of martial law, according to the Law of Ukraine "On the Legal Regime of Martial Law," [1] has significantly expanded the powers of the police and other agencies. The key areas of activity include:

Countering Sabotage and Reconnaissance Groups and Collaborationism. Law enforcement officers became the first echelon in identifying individuals assisting the aggressor. This required rapid adaptation of criminal legislation (specifically, the introduction of Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine) [2].

Documentation of War Crimes. The National Police and the State Bureau of Investigation (SBI) conduct the primary documentation of the consequences of shelling of civilian infrastructure, torture, and killings, which serves as the foundation for future international tribunals.

Evacuation and Humanitarian Missions. The police perform non-typical functions: escorting humanitarian aid, evacuating the population from the front lines, and providing pre-medical assistance under fire.

Transformation of Law Enforcement Methods. The war forced the law enforcement system to shift from classic patrol methods to a reinforced counter-intelligence regime. A crucial element has been the development of digital policing and the use of aerial reconnaissance (drones) to monitor the operational situation. Cooperation with other components of the Defense Forces of Ukraine (AFU, NGU, SBGS) has also intensified, requiring a high level of coordination at both strategic and tactical levels [3].

Law Enforcement During the Post-War Reconstruction Period. After the cessation of hostilities, law enforcement priorities will shift toward stabilization and reintegration:

Territorial Demining. This is one of the most massive tasks. Explosive ordnance disposal (EOD) units will be involved in clearing agricultural lands and residential areas for decades.

Combating Illegal Arms Trafficking. The large amount of unregistered firearms that fell into the hands of the population during the war creates risks of an increase in general crime. The law enforcement system must develop mechanisms for the legalization or seizure of such weapons.

Reintegration of De-occupied Territories. Restoring police stations in territories that were occupied for a long time requires not only human resources but also deep filtration work and the restoration of public trust.

Priority Directions of Law Enforcement in the Post-War Period. After the cessation of active hostilities, the law enforcement system of Ukraine will transition to a "stabilization" stage, which involves not only the restoration of law and order but also the creation of a safe environment for the country's economic revival. Key priorities include:

1. **Global Humanitarian Demining and Environmental Safety.** This task is fundamental, as without it, the return of citizens and the restoration of business are impossible.

Creation of Safety Zones: Prioritizing the demining of critical infrastructure (power lines, gas pipelines), residential areas, and transport arteries.

Agricultural Demining: Clearing fields to restore Ukraine's export potential, requiring the involvement of the latest robotic systems and artificial intelligence for analyzing UAV imagery.

Environmental Control: Monitoring mass burial sites and technological disasters caused by the war to prevent epidemiological threats.

2. **Reintegration and Restoration of Law and Order in De-occupied Territories.** Restoring the operation of state institutions in lands that were under long-term occupation presents specific challenges such as restoration of trust, transitioning to a Community Policing model, where the law enforcement officer acts primarily as a service provider and protector rather than an instrument of coercion.

3. **Combating Organized Crime and Economic Offenses.** Post-war reconstruction will be accompanied by large investment flows, creating risks for corruption and criminal activity.

Law enforcement activity in Ukraine today is a unique experience of combining police and defense functions. The effectiveness of post-war reconstruction will directly depend on the ability of the Ministry of Internal Affairs (MIA) system to guarantee the security of investments, the protection

of private property, and just punishment for war criminals. Only through modernization and digitalization of law enforcement agencies can Ukraine build a secure space of the European model.

References

1. Law of Ukraine "On the Legal Regime of Martial Law" of 12.05.2015 № 389-VIII.
2. Criminal Code of Ukraine: Law of 05.04.2001 № 2341-III.
3. Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine "On Approval of the Procedure for Police Actions under Martial Law."

*Навчання — це таємниця,
яка відкривається лише тим, хто готовий до відкриттів*

Тарас Шевченко

Україна єдина!

